

**T.C.
HAKKARİ VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

**HAKKARİ İLİ 2014 YILI ÇEVRE DURUM
RAPORU**

**HAZIRLAYAN:
ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİNDEN SORUMLU ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

HAKKARİ - 2015

ÖNSÖZ

Çevre konusu, günümüz dünyasında ülke sınırlarını aşmış ve ülkelerin ortak çabalarıyla desteklemeleri gereken önemli bir konu haline gelmiştir.

İnsanoğlu var oluşundan bu yana sürekli refah içinde yaşayabilmek için çaba harcamaktadır. Rahat ve mutlu yaşayabilmenin ön koşulu ekonomik kalkınmayla, dolayısıyla teknolojik ve endüstriyel olarak belli bir gelişmişlik düzeyine ulaşmakla mümkün olmaktadır.

Sanayi devriminden bu yana sanayileşme tüm dünyada baş döndürücü bir hızla ilerlemiş ve adeta bir yarış halini almıştır. Bu yarışta başarılı olan ülkeler ekonomik anlamda kalkınıp ön plana çıkarak hem kendi haklarını rahata ve mutluluğa ulaştırmış, hem de dünyada pek çok konuda söz sahibi olmayı başarmışlardır.

Ancak tüm bu gelişmeler, hızlı ve çarpık kentleşme, dünya nüfusundaki büyük artışa bağlı olarak aşırı ve bilinçsiz tüketimle birleşince dünyanın doğal kaynaklarını tehdit edecek bir konuma gelmiştir. İnsanoğlu bir yandan teknoloji üretirken bir yandan da doğayı kirletmeye başlamıştır. Dünyada, doğal kaynakların temeli olan hava, su ve toprak her geçen gün biraz daha kirlenmeye; birçok bitki ve hayvan türü yok olmaya başlamıştır.

İşte, bu tehlikeli durumu önce kontrol altına alıp daha sonra tersine çevirmek için tüm insanlığa bazı görevler düşmektedir. Bu görevlerin başında etkin bir çevre bilincinin oluşturulması kuşkusuz çok önemlidir. Bu nedenle her bireye küçük yaşlardan itibaren çevre bilincinin gelişmesine yönelik eğitimler mutlaka verilmelidir ki çevre konusunda kendilerine düşen sorumlulukların farkına vararak bu konuda duyarlı davranışlar sergileyip örnek bir birey olarak çevre sorunlarının çözümüne de katkı sağlasınlar. Doğanın kirlenerek yok edilmesinin önlenmesine yönelik olarak iyi bir planlama anlayışı da kaçınılmaz bir önlemdir. Koruma ve kullanma dengesini sağlamanın temel bir politika olduğu düşüncesiyle hareket eden bir planlama anlayışı, hızlı kentleşmenin olumsuz etkilerini mümkün olduğunca en aza indirgeyebilecek bir yöntemdir.

Dünyadaki ve ülkemizdeki hızlı gelişme içerisinde muhakkak ki ilimizin de önemli bir yeri bulunmaktadır. Ayrıca ilimizde şehirleşme hızlı bir süreç göstermekte, bu da çeşitli çevre sorunlarını beraberinde getirmektedir.

İlimizde çevre temizliğinin sağlanması ve çöp sorununun çözümü için ilgili birimlere gerekli talimatlar verilmiş olup, sonuçları takip edilmektedir. Bununla birlikte ilimizde hava, su, toprak ve doğa tahribatının önlenmesi için düzenlenen eğitim çalışmaları desteklenmektedir.

Bu mücadelenin temeli olan halkımızın çevre bilincinin gelişmesine katkıda bulunacağına yürekten inandığım bu raporun hazırlanmasında katkıları bulunanlara teşekkür ederim.

Yakup CANBOLAT
Hakkâri Valisi

Hakkâri Anadolu'muzun Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan en uzak ilimizdir. Doğu'da İran Devleti, Batı'da Şırnak İli, Kuzeyde Van İli ve Güneyde Irak Devleti ile komşu olan ilimiz Türkiye'nin en dağlık ve sarp yerlerinden biridir.

Hakkâri İlimiz, güzel yaylaları, zengin bitki örtüsü ile hayvancılığın geliştirilmesi açısından çok uygun bir coğrafyaya sahiptir. Hayvancılık projelerinin uygulanması halinde hem kendi ihtiyaçlarını hem de diğer illerimizin ihtiyacını karşılayabilecek hatta ihracat yapacak bir duruma gelebilecek zengin bir potansiyele sahiptir.

Hakkâri halkı son zamanlarda bu güzel ilimize yeteri kadar sahip çıkmadığından, ilimizin çevre sorunları ihmal edilerek, insanların bilinçsizce bitki örtüsünü tahrip etmesi, bunun yanında doğal afetlerin (erozyon, çığ, sel vb.) çevreye verdiği zarar, buradaki insanları fakirleştirmiş, gelecek nesillerin yaşamlarını tehdit eder duruma gelerek çevre sorunlarının artmasına sebep olmuştur.

Hakkâri ilimizde 1990'lı yıllardan itibaren köyden kente aşırı göç olması, İl ve İlçelerin kentsel sorunlarını arttırmıştır. Önemli çevre sorunları olarak çöp, atık su, kanalizasyon, çarpık kentleşme, içme ve kullanma sularının kirlenmesini ve bitki örtüsünün tahribatını sayabiliriz.

Bizlerin ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, toprak, bitki örtüsü, su ve havanın kirlenmesinin önlenmesi, ilimizin çevre ve doğal zenginliklerinin korunması; İlimiz ve İlçelerimizde toplum sağlığını ve çevremizi yakından ilgilendiren konularda duyarlı olunması ve vatandaş olarak üzerine düşen görevleri yerine getirmesi çok önemlidir.

İlimizde hazırlanan Çevre Durum Raporu ile; insanlarımızın bilinçlendirilmesini sağlamak, çevre sorunlarını kontrol altına almak, ilimizde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, gelecek nesillerin bizlere emanet ettiği bu güzel çevreyi tüketmeden, kirlilemeden, üretmek daha sağlıklı bir çevrede yaşamak amaçlanmaktadır.

Çevre sorunları ile mücadelede sadece kurum ve kuruluşların çabaları yeterli olmayacağından mücadelenin daha geniş kitlelere yayılması sivil toplum örgütleri ve gönüllü kuruluşlar ile beraber bir çalışma yürütülmesi belirlenen hedeflere ulaşmamızı daha da kolaylaştıracaktır. Tabii ki bu da ancak halkın çevre konusunda eğitimi ile mümkündür. İşte çevre eğitiminin bir parçası olarak çevre sorunlarının belirlenebilmesi ve bu sorunlara çözümler getirilebilmesi amacı ile Çevre Durum Raporu hazırlanmıştır.

Bu duygu ve düşüncelerle, İlimiz Çevre Durum Raporunun hazırlanmasında bizlere desteklerini esirgemeyen başta Sayın Valimiz Yakup CANPOLAT'a şükranlarımı arz eder, kamu kurum ve kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine ve emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Osman KAZGAN
Çevre ve Şehircilik İl Müdürü V.

GİRİŞ.....	16
Hakkâri İlinin Coğrafi Durumu:	16
Hakkâri İlinin Tarihi:.....	16
Hakkâri İlinin Nüfusu:.....	17
Hakkâri İlinin İklimi:.....	17
Hakkâri İlinin Turizm Aktiviteleri:	17
Hakkâri İlinin Yayla Turizmi:	17
Hakkâri İlinin Dağ Turizmi:	18
A. HAVA.....	19
A.1. Hava Kalitesi	19
A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar	22
A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar	25
A.4. Ölçüm İstasyonları.....	26
A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü	27
A.6. Gürültü.....	27
A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar	28
A.8. Sonuç ve Değerlendirme.....	28
B. SU VE SU KAYNAKLARI	29
B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli	29
B.1.1. Yüzeysel Sular	29
B.1.2. Yeraltı Suları	29
B.1.3. Denizler	30
B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi	30
B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu	30
B.3.1. Noktasal kaynaklar	30
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	31
B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri	32
B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu	32
B.4.2. Sulama	33
B.4.3. Endüstriyel Su Temini	33
B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	33
B.4.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı.....	34
B.5. Çevresel Altyapı	34

B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus	34
B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri ..	- 33 -
B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri	- 33 -
B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması	- 33 -
B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü.....	- 33 -
B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalar	- 33 -
B.6.2. Arıtma Çamurlarının toprakta kullanımı	- 34 -
B.6.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	- 34 -
B.6.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği	- 34 -
B.7. Sonuç ve Değerlendirme.....	- 35 -
C. ATIK.....	- 36 -
C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)	- 36 -
C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları.....	- 44 -
C.3. Ambalaj Atıkları	- 44 -
C.4. Tehlikeli Atıklar.....	- 44 -
C.5. Atık Madeni Yağlar	- 45 -
C.6. Atık Pil ve Akümülatörler.....	- 47 -
C.7. Bitkisel Atık Yağlar	- 48 -
C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller	- 49 -
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL).....	- 50 -
C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE).....	- 50 -
C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar.....	- 51 -
C.12. Tehlikesiz Atıklar	- 51 -
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları	- 52 -
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	- 53 -
C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları	- 54 -
C.13. Tıbbi Atıklar	- 54 -
C.14. Maden Atıkları	- 55 -
C.15. Sonuç ve Değerlendirme.....	- 56 -
Ç. KİMYASALLARIN YÖNETİMİ	- 57 -
Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar	- 57 -
Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme.....	- 57 -
D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	- 58 -

D.1. Flora.....	- 58 -
D.2. Fauna	- 58 -
D.3. Ormanlar ve Milli Parklar.....	- 59 -
D.4. Çayır ve Mera	- 60 -
D.5. Sulak Alanlar	- 60 -
D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları	- 60 -
D.7. Sonuç ve Değerlendirme.....	- 60 -
E. ARAZİ KULLANIMI.....	- 61 -
E.1. Arazi Kullanım Verileri	- 61 -
E.2. Mekânsal Planlama	- 62 -
E.2.1. Çevre Düzeni Planı.....	- 62 -
E.3. Sonuç ve Değerlendirme	- 62 -
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ.....	- 63 -
F.1. ÇED İşlemleri.....	- 63 -
F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri.....	- 64 -
F.3. Sonuç ve Değerlendirme	- 65 -
G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	- 66 -
G.1. Çevre Denetimleri.....	- 66 -
G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi	- 68 -
G.3. İdari Yaptırımlar	- 68 -
G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları.....	- 69 -
G.5. Sonuç ve Değerlendirme.....	- 69 -
H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	- 70 -
1. GENEL	- 71 -
1.1. NÜFUS	- 71 -
NÜFUS	- 71 -
GÖSTERGE: Nüfus artış hızı	- 71 -
Önerilen Kaynak: TÜİK	- 71 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990 ve sonrası il nüfusu, İl nüfus artış hızı (%), Nüfus yoğunluğu (kişi/km ²)	- 71 -
NÜFUS	- 72 -
GÖSTERGE: Kentsel nüfus oranı	- 72 -
TANIM: Belirli bir tarihte kentsel alan olarak tanımlanmış 20.001 ve üzeri nüfusa sahip yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki oranıdır.	- 72 -

Önerilen Kaynak: TÜİK	- 72 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1927, 1950 ve 1980 yılları da olacak şekilde yıllara göre kırsal ve kentsel nüfus oranı (%),Türkiye geneli oranlarıyla karşılaştırılması	- 72 -
1.2 SANAYİ	- 73 -
SANAYİ	- 73 -
GÖSTERGE: Sanayi Bölgeleri	- 73 -
Önerilen Kaynak: Sanayi İl Müdürlükleri, İl Sanayi Odası	- 73 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde bulunan sanayi kuruluşlarının sayısı, sektörlerine göre sanayi bölgelerinin (Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Endüstri İhtisas Bölgesi ilan edilmiş alanlar, Büyük Sanayi Siteleri vb.) sayısı, kapasitesi, alanı (ha), OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısının ildeki tüm sanayi kuruluşları sayısına oranı (%).....	- 73 -
SANAYİ	- 73 -
GÖSTERGE: Madencilik	- 73 -
Önerilen Kaynak: İl Özel İdare, MİGEM	- 74 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Türlerine göre maden ocağı ve tesisi sayısı, alanları (ha) ve yıllara göre değişimleri (%),	- 74 -
Önerilen Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü	- 75 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970 ve sonrası yıllık ortalama sıcaklık değerleri (°C), Türkiye Ortalama Değerleri.....	- 75 -
Önerilen Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü	- 76 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970 ve sonrası yıllık ortalama yağış miktarları (kg/m ²).....	- 76 -
Önerilen Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü	- 77 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Denize kıyısı olan iller için 1975'ten bu yana uzun yıllar ortalama deniz suyu yüzey sıcaklığı değerleri (°C)	- 77 -
HAVA KALİTESİ	- 77 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 77 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde oluşan SO ₂ ve PM ₁₀ miktarları ortalamalarının yıllara göre değişimi ve yıllık olarak aşım gün sayısı değişimi (İldeki ölçüm istasyonlarının kurulma tarihinden itibaren).....	- 77 -
SU-ATIKSU	- 78 -
Önerilen Kaynak: DSİ, TÜİK	- 78 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:	- 78 -
SU-ATIKSU	- 79 -

Önerilen Kaynak: TÜİK	- 79 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde 1990 ve sonrasında, baraj, kuyu, doğal kaynak, göl ve göletlerden çekilen su miktarı, toplam çekilen su miktarı, (1000 m ³ /yıl)-	79 -
SU-ATIKSU	- 79 -
Önerilen Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 79 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası atıksu arıtma tesislerine bağlı nüfus, tüm il nüfusu, oranları (%).....	- 79 -
SU-ATIKSU	- 80 -
Önerilen Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 80 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%).....	- 80 -
SU-ATIKSU	- 80 -
Önerilen Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 80 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ildeki sanayi bölgelerinden ve diğer sanayiden kaynaklanan atıksu miktarı, arıtma tesisi sayısı ve arıtılan atıksuyun kısmının toplam atıksu miktarına oranı (%).....	- 80 -
ARAZİ KULLANIMI	- 81 -
Önerilen Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı	- 81 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990, 2000, 2006, 2012 ve sonrası yılları arazi kullanımlarının miktarı (ha) ve değişim oranı (%)......	- 81 -
TARIM	- 81 -
Önerilen Kaynak: TÜİK	- 81 -
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Ekilebilir arazi toplamı (ha) ve toplam nüfus (kişi), kişi başına tarım arazisi (ha/kişi).....	- 81 -
TARIM	- 82 -
Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TÜİK	- 82 -
TARIM	- 83 -
Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TÜİK	- 83 -
TARIM	- 83 -
Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri	- 83 -
ORMAN	- 84 -
Önerilen Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri	- 84 -
BALIKÇILIK	- 85 -

Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri	- 85 -
ALTYAPI VE ULAŞTIRMA	- 86 -
Önerilen Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bölge Müdürlükleri	- 86 -
ALTYAPI VE ULAŞTIRMA	- 87 -
Önerilen Kaynak: TÜİK	- 87 -
ATIK	- 88 -
Önerilen Kaynak: TÜİK	- 88 -
ATIK	- 88 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 88 -
ATIK	- 89 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 89 -
ATIK	- 89 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 89 -
ATIK	- 91 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 91 -
ATIK	- 91 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 91 -
ATIK	- 92 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 92 -
ATIK	- 92 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 92 -
ATIK	- 93 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 93 -
ATIK	- 93 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 93 -
ATIK	- 94 -
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	- 94 -
TURİZM	- 94 -
Önerilen Kaynak: TÜİK, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü	- 95 -
TURİZM	- 96 -
Önerilen Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü	- 96 -
BÖLÜM I. HAVA KİRLİLİĞİ	- 97 -
I.1. Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırma	- 97 -

BÖLÜM II. SU KİRLİLİĞİ	- 102 -
II.1. İl sınırları içerisinde bulunan su kaynaklarının kalite değerlendirmesi	- 102 -
BÖLÜM III. TOPRAK KİRLİLİĞİ	- 106 -
I. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU	- 109 -
II. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU	- 110 -
III. VE IV. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU	- 110 -

ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge A.1 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları	17
Çizelge A.2 - Epa hava kalitesi indeksi	18
Çizelge A.3 - Geçiş dönemi uzun vadeli ve kısa vadeli sınır değerleri ve uyarı eşikleri	19
Çizelge A.4 - Hakkari İlinde 2014 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler	22
Çizelge A.5 - Hakkari İlinde 2014 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler	23
Çizelge A.6 - Hakkari İlinde 2014 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı	23
Çizelge A.7 - Hakkari İlinde 2014 Yılında Kullanılan Fueloil Miktarı	23
Çizelge A.8 - Hakkari İlindeki Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler	24
Çizelge A.9 - Hakkari İlinde 2014 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayıları	25
Çizelge A.10 - 2014 Yılında Hakkari İlindeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı	25
Çizelge B.1 - Hakkari İlinin Akarsuları	27
Çizelge B.2 - Hakkari İlindeki Mevcut Sulama Göletleri	27
Çizelge B.3 - Hakkari İlinin Yeraltısuyu Potansiyeli	28
Çizelge B.4 - Hakkari İlinde 2014 Yılı Yüzey ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları	29

Çizelge B.5 -	Hakkari İlinde 2014 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	34
Çizelge B.6 -	Hakkari İlinde 2014 Yılı OSB'lerde Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	35
Çizelge B.7 -	Hakkari İlinde 2014 Yılında Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler	36
Çizelge B.8 -	Hakkari İlinde 2014 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları	38
Çizelge B.9 -	Hakkari İlinde 2014 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeleri (Tarımsal İlaçlar vb)	38
Çizelge B.10 -	Hakkari İlinde 2014 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları	39
Çizelge C.1 -	Hakkari İlinde 2014 Yılı İçin İl/İlçe Belediyelerince Toplanan ve Birliklerce Yönetilen Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu	41
Çizelge C.2 -	Hakkari İlinde 2014 Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri	40
Çizelge C.3 -	Hakkari İlinde 2014 Yılında Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf İşlemlerine İlişkin Bilgi	41
Çizelge C.4 -	Hakkari İlinde 2014 Yılı Ambalaj Ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları	44

ÇİZELGELER DİZİNİ

		<u>Sayfa</u>
Çizelge C.5 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler	46
Çizelge C.6 -	Hakkari ilinde Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları	46
Çizelge C.7 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler	47
Çizelge C.8 -	Hakkari ilinde Atık Yağ Geri Kazanımı Sonucu Elde Edilen Ürün Miktarları	47
Çizelge C.9 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler	47
Çizelge C.10 -	Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Atık Akü Kazanım Miktarı	48
Çizelge C.11 -	Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı	48
Çizelge C.12 -	Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı	48
Çizelge C.13 -	Hakkari ilinde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi	48
Çizelge C.14 -	Hakkari ilinde Hakkari Yılı İçin Atık Bitkisel Yağlarla İlgili Veriler	49
Çizelge C.15 -	Hakkari ilinde Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç Sayısı	49
Çizelge C.16 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler	49
Çizelge C.17 -	Hakkari ilinde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları	50
Çizelge C.18 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı AEEE Toplanan ve İşlenen Miktarlar	52
Çizelge C.19 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı	52

Çizelge C.20 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri	54
Çizelge C.21 -	Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar Listesi	54
Çizelge C.22 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı İldeki Demir ve Çelik Üreticileri Üretim Kapasiteleri, Cüruf ve Bertaraf Yöntemi	55
Çizelge C.23 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Termik Santrallerde Kullanılan Kömür Miktarı Ve Oluşan Cüruf - Uçucu Kül Miktarı	56
Çizelge C.24 -	Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğe göre Termik Santral Atıkları	57
Çizelge C.25 -	2014 Yılında İlimiz İl Sınırları İçindeki Belediyelerde Toplanan Tıbbi Atıklar	58
Çizelge C.26 -	Hakkari ilinde Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı	58
Çizelge C.27 -	Maden Atıklarının Sınıflandırılması	59
Çizelge C.28 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık Miktarı	59
Çizelge Ç.1 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı SEVESO Kuruluşlarının Sayısı	60
Çizelge E.1 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı İtibariyle Arazilerin Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması	63

ÇİZELGELER DİZİNİ

		<u>Sayfa</u>
Çizelge F.1 -	Hakkari ilinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından Hakkari Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı	65
Çizelge F.2 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları	66
Çizelge G.1 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı	68
Çizelge G.2 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM'e Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları	70
Çizelge G.3	Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı	71

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik A.1- Hakkari ilinde (....) İstasyonu (....) Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği	22
Grafik A.2 - Hakkari ilinde 2014 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı	24
Grafik B.1 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Mavi Bayrak Almış Plaj ve Marinaların Sayısı	28
Grafik B.2 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı	30
Grafik B.3 - Hakkari ilinde 2014 Yılında Endüstrinin Kullandığı Suyun Kaynaklara Göre Dağılımı	31
Grafik B.4 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı	32
Grafik B.5 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Atıksu Arıtma Tesisi İle Hizmet Edilen Nüfusun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	33
Grafik B.6 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Belediyelerden Kaynaklanan Arıtma Çamurunun Yönetimi	37
Grafik B.7 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Sanayiden Kaynaklanan Arıtma Çamurunun Yönetimi	37
Grafik C.1 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Atık Kompozisyonu	40
Grafik C.2 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Kayıtlı Ambalaj Üreticisi Ekonomik İşletmeler	47
Grafik C.3 - TABS Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi	47
Grafik C.4 - Hakkari ilinde Atık Yağ Toplama Miktarları	48
Grafik C.5 - Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım	50

	Miktarı	
Grafik C.6 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Bitkisel Atık Yağlardan Geri Kazanılan Ürün Dağılımı	51
Grafik C.7 -	Hakkari ilinde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları	52
Grafik C.8 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Toplama Miktarları	53
Grafik C.9 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı AEEE İşleme Tesis Sayıları	54
Grafik C.10 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Kül Atıklarının Yönetimi	58
Grafik C.11 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Madencilikte Proses Atıklarının Bertarafı	61
Grafik E.1 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı Arazi Kullanım Durumu	65
Grafik F.1 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı	67
Grafik F.2 -	Hakkari ilinde 2014 Yılı ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı	68
Grafik F.3 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında Verilen Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisans Belgelerinin Sektörlere Göre Dağılımı	69

GRAFİKLER DİZİNİ

		<u>Sayfa</u>
Grafik F.4 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında Verilen Lisansların Konuları	69
Grafik G.1 -	Hakkari ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Planlı Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	70
Grafik G.2 -	Hakkari ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	71
Grafik G.3	Hakkari ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı	71
Grafik G.4 -	Hakkari ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı	71
Grafik G.5 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı	72
Grafik G.6 -	Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı	73

HARİTALAR DİZİNİ

		<u>Sayfa</u>
Harita A.1 -	Hakkari ilinde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yerleri	21
Harita C.1 -	Hakkari ilinde Bulunan Termik Santrallerin Yeri	58

RESİMLER DİZİNİ

		<u>Sayfa</u>
Resim C.1 -	(.....) Termik Santrali	59

GİRİŞ

Hakkâri İlinin Coğrafi Durumu:

Doğu Anadolu'nun güneydoğu köşesinde yer alan Hakkâri, doğudan İran'a, güneyden Irak'a komşu, Van ve Şırnak illeri ile çevrili serhat illerimizden birisidir. Merkez İlçe dışında, Yüksekova, Şemdinli ve çukurca ilçelerinden oluşmaktadır. Ulaşım Van üzerinden 200 km'lik karayolu ile sağlanır.

“Dağların Kenti” olarak haklı bir nitelemeye sahip olan Hakkâri’de bu dağların en bilinenleri Sumbül Dağı, Mor Dağ, Karadağ, Arnos Dağı ile Cilo Dağları’dır. Van’ın Başkale ilçesinden doğan Zap Suyu, bu ilin sınırları içerisinde Zap Vadisi boyunca ilerleyerek kuzey Irak’a inmektedir. Yüzey şekillerinin ana çatisını oluşturan dağlar, batı-doğu doğrultusunda yüksek bir kabartı şeklinde uzanırlar. Güneydoğu Toroslar yayının bu ildeki uzantılarına Hakkâri Dağları adı verilir. İlin en büyük düzlüğü, kuzey ve doğusundaki dağların yamaçlarından dağan Nehil Çayı’nın oluşturduğu vadilerin arasında kalan Yüksekova’dır. Dağların doruklarında ve doruğa yakın yerlerde çok sayıda göl vardır.

Hakkâri İlinin Tarihi:

Sat Dağları’ndaki Gevaruk Vadisi ile Trişin Yaylası’nda bulunan kaya resimleri, Hakkâri geçmişinin tarih öncesi devirlere kadar uzandığını göstermektedir. İl Merkezinde yapılan arkeolojik kazı ve araştırmalarda elde edilen veriler, özellikle Erken Demir Çağı’ndan itibaren Hakkâri’de yerleşimin olduğunu kanıtlamaktadır.1998 yılında Hakkâri Kalesi’nin eteklerinde bulunan steller, Hakkâri bölgesinin Demir Çağı’na uzanan tarihine ilişkin yeni bulgular olarak dikkat ve ilgi çekmiştir. Hakkâri, yine Demir Çağı içerisinde Asur ve Urartu Devletleri arasında sık sık el değiştirmiştir. Tuşba’dan başlayan Urartu ordu yolu bölgeden geçerek Kelişin’e ulaşmaktadır.

Urartu Devleti’nin M.Ö.6 yy. ortalarında yıkılmasını takiben bölge Pers, İskender, Selevkid, Roma, Part, Sasani ve Bizans idaresinde kalmıştır. Sasani döneminde V.yüzyıldan itibaren Yukarı Zap Vadisi’ne Nasturiler yerleşmeye başlamışlardır. Daha sonra Bizns hâkimiyeti sırasında küçük Albak idari bölgesindeki Culemerk (Çölemerik) Yukarı Zap Vadisi sınırları içinde yer almıştır. Hz. Ömer zamanında Müslüman akınlarına uğrayan bölge bu dönemde (Hakkariyye) olarak adlandırılmıştır. Bugün Hakkâri olan ilin adı önceleri Çölemerik’tir. Hakkâri daha çok dağlık ve engebeli olan bölgenin adını nitelendirmektedir. Çölemerik, Süryani kaynaklarında Gülarماك, batılı kaynaklarda ise Culamerg ya da Julamark şeklinde geçmektedir.

Çölemerik başta olmak üzere Hakkâri yöresi; sırasıyla B.Selçuklu (1054), Musul Atabekleri (1127), Zengiler (1142-43), İlhanlı (1259), Karakoyunlu (1349-1405), Timurlu (1387,Akkoyunlu (1468) ve Safevi (1504) Türk Devletlerinin idaresinde kalmıştır. Özellikle Selçuklu ve İlhanlı dönemlerinde bölgede Yezidi Kürtler yaşamaktadır. XIV. yüzyıl ortalarından itibaren Hakkari Beyleri’nin yörede hakim oldukları bilinmektedir. Özellikle bu dönemde Çölemerik, Vastan (Gevaş) ve Van’ın yönetimi beyliğin elinde bulunmaktadır. Ancak bunlar Karakoyunlu, Timurlu,

Akkoyunlu, Safevi ve daha sonra Osmanlı hakimiyetini tanıyarak, Hakkari ve çevresinde varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Bölge 1534'ten sonra, Kanuni Sultan Süleyman zamanında Osmanlı Devleti'nin Hâkimiyetine girmiştir. Hakkâri, Osmanlı Devleti yönetimi sırasında "hükümet" statüsü adı altında Hakkâri Beyleri'nin idaresine verilmiştir. Van Eyaletine bağlı "Hakkâri Hükümeti" 1847 yılına kadar ocaklık şeklinde bu beylerin idaresinde kalmış; Tanzimat'tan sonra Osmanlı'daki yeni idari yapılanma sonucunda Erzurum Vilayetine bağlı sancak durumuna getirilmiştir.

1865'te tekrar Van Vilayetine bağlanan Hakkâri, 1876-1888 yılları arasında vilayete dönüştürülmüştür. 188 tarihinde tekrar Van Vilayetine bağlı sancak merkezi olmuştur. Bu şekilde 1915 Rus İşgaline kadar kalmıştır. 1918'de Rus ve Nasturi işgalinden kurtarılarak, Osmanlı topraklarına tekrar katılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, önce vilayet olan Hakkâri, 1926'da Van'a bağlı ilçe durumuna düşmüştür. 1936 yılında yeniden il statüsüne kazandırılmıştır. Günümüzde bu durumu devam ettirmektedir.

Hakkâri İlinin Nüfusu:

Hakkâri nüfusu 2014 yılına göre **276.287**'dir. Bu nüfus, **148.538** erkek ve **127.749** kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: **%53,76** erkek, **%46,24** kadındır.

Hakkâri İlinin İklimi:

Hakkâri'de karasal iklim hüküm sürmektedir. Bu nedenle kışlar soğuk ve sert yazları ise sıcak ve kurak geçmektedir.

Hakkâri İlinin Turizm Aktiviteleri:

İlimiz gökyüzüne uzanan yüksek ve haşmetli dağları, derin vadileri, buzullu göl ve dorukları, yüksek şelaleleri, rengârenk ot ve çiçeklerle bezenmiş Alpin çayırları, devamlı karlarla kaplı yüksek zirveleri, yazın koyun ve kuzu sürülerinin meleştiği soğuk sulu serin yaylaları ile dağcılık, su ve kara avcılığı, kış sporları, doğa yürüyüşü ve raftingin rahatlıkla yağlabileceği turizm açısından zengin doğal kaynaklara sahiptir.

İnsanoğluna adeta meydan okuyan bütün bu manzaraya başka yerde rastlamak mümkün değildir. Bunun yanında M.Ö. 7000'li yıllara kadar uzanan tarihi geçmişe sahip çeşitli kültür ve medeniyet izlerini taşıyan tarihi eserlerin varlığı turizm açısından ayrı bir potansiyel oluşturmaktadır.

Bugüne kadar ulaşım, tesis, alt yapı ve tanıtım yetersizliği gibi nedenlerle yeterince değerlendirilmeyen bu bakir kaynaklar rasyonel bir şekilde ele alınıp turizme kazandırıldığı takdirde bölgenin sosyal ve ekonomik yönden kalkınmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Hakkâri taşıdığı doğal değerler açısından özel bir konuma sahiptir. Bu nedenle Hakkari'de ağırlıklı olarak doğaya yönelik turizm türleri önem kazanmaktadır.

Hakkâri İlinin Yayla Turizmi:

Berçelan yaylası ve çevresi dağcılık, kayakçılık, doğa yürüyüşü imkânlarına, güzel floraya

sahip bir alandır. Berçelan yaylası diğer yaylalar gibi yöre halkının yazın hayvanlarını otlatmak ve ürünlerini değerlendirmek için göç ettikleri, geleneksel kara çadırları ile yaşadıkları bir yayladır. Hakkâri 18 km uzaklıkta bulunmaktadır. Yayla civarında yer alan Seyithan buzul gölü çevreye ayrı bir özellik ve güzellik katmaktadır. Dağcılık ve kayak sporları için uygun alanların bulunduğu bölgede kara avcılığı da rahatlıkla yapılabilmektedir

Berçelan yaylasının batısında bulunan Golan yaylası yörenin en önemli kayak merkezi olabilecek bir konumdadır. Golan yaylasına 15 km'lik yolla ulaşılmaktadır.

Cilo-Sat dağlarındaki yaylalar diğer yaylaların sahip oldukları özelliklerin yanı sıra dağcılık sporu açısından Türkiye'nin en önemli bölgeleridir. Sürekli karlı tepeleri, krater gölleri ve hırçın doğası ile olağanüstü güzelliklere sahiptir. Cilo-Sat dağlarına Hakkâri 37 km uzaklıktadır.

Hakkâri İlinin Dağ Turizmi:

Hakkâri doğal yapısı nedeniyle Kış sporları ve Dağcılık açısından Türkiye'nin en önemli bölgesi olma potansiyelini taşımaktadır. Hatta tanıtım ve tesis eksikliğinin giderilmesi halinde iç turizmin yanı sıra dış turizminden de talep olacaktır.

Hakkâri'nin kuzey batısındaki Karadağ, orta kesimindeki Cilo Buzul dağları ve Güneyindeki Sat dağları Dağ turizmi için en önemli bölgelerdir. Bu dağlarda bulunan krater (Buzul gölleri) gölleri de ayrı bir çekim unsuru olmaktadır.

Cilo ve Sat dağlarında yazın gezi ve tırmanış yapacaklar için en uygun zaman Haziran başı ve Eylül sonu arasındadır. Kış tırmanışları içinse en uygun aylar Şubat ve Marttır. Diğer aylarda çığ düşme tehlikesi vardır.

BÖLÜM KAYNAKÇASI:

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirlenici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd., 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır. Ancak farklı kirlenicilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirlenicilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesini iyi, orta, kötü, tehlikeli vb. şekilde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği problemleri ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd., 2003a). Bir bölgedeki kirlenici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd., 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirlenici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, EPA Hava Kalitesi İndeksini ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uyarlayarak oluşturulmuştur. 5 temel kirlenici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM10), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Hava kalitesine ilişkin hava kalite indeksi karşılaştırması da Çizelge A.1' de verilmektedir.

Çizelge A.1- Ulusal Hava Kalite İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5501-10000	121-160	51-100 ^L
Hassas	101 – 150	251-500 ^L	201-500	10001-16000 ^L	161-180 ^B	101-260 ^U
Sağlıksız	151 – 200	501-850 ^U	501-1000	16001-24000	181-240 ^U	261-400 ^U
Kötü	201 – 300	851-1100 ^U	1001-2000	24001-32000	241-700	401-520 ^U
Tehlikeli	301 – 500	>1101	>2001	>32001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge A.2 - EPA Hava Kalitesi İndeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

**Çizelge A.3 - Geçiş Dönemi Uzun Vadeli Ve Kısa Vadeli Sınır Değerleri Ve Uyarı Eşikleri
(Hava Kalitesi Değerlendirme Ve Yönetimi Yönetmeliği)**

Kirletici	Ortalama süre	Sınır değer	Sınır değerın yıllık azalması	Uyarı eşiği
SO ₂	Saatlik	900 µg/m³		İlk seviye: 500 µg/m ³ İkinci seviye: 850 µg/m ³ Üçüncü seviye: 1.100 µg/m ³ Dördüncü seviye: 1.500 µg/m ³ (Verilen değerler 24 saatlik ortalamalardır.)
	-KVS- 24 saatlik % 95 /yıl -insan sağlığının korunması için-	400 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 250 µg/m³ (sınır değerın %62,5'ü) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	
	Kış Sezonu Ortalaması (1 Ekim – 31 Mart) -insan sağlığının korunması için-	250 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 125 µg/m³ (sınır değerın %50'si) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	
	Hedef Sınır Değer (Yıllık aritmetik ortalama)	60 µg/m³		
	Hedef Sınır Değer Kış Sezonu Ortalaması (1 Ekim – 31 Mart)	120 µg/m³		
	-UVS- yıllık -insan sağlığının korunması için-	150 µg/m³		
	-UVS- yıllık -hassas hayvanların, bitkilerin ve nesnelerin korunması için-	60 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 20 µg/m³ (sınır değerın %33'ü) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	
NO ₂	-KVS- 24 saatlik % 95 /yıl -insan sağlığının korunması için-	300 µg/m³		
	-UVS- yıllık -insan sağlığının korunması için-	100 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 60 µg/m³ (sınır değerın %60'ı) olana kadar her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azalır	

Çizelge A.3 - Geçiş Dönemi Uzun Vadeli Ve Kısa Vadeli Sınır Değerleri Ve Uyarı Eşikleri (Hava Kalitesi Değerlendirme Ve Yönetimi Yönetmeliği) (devam)

Kirletici	Ortalama süre	Sınır Değer	Sınır değerın yıllık azalması	Uyarı eşiğı
PM10 ¹	-KVS- 24 saatlik % 95/yıl -insan sağılığının korunması için-	300 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 100 µg/m³ (sınır değerin %33'ü) olana kadar her 12 ayda bir eğit miktarda yıllık olarak azalır	İlk seviye: 260 µg/m ³ İkinci seviye: 400 µg/m ³ Üçüncü seviye: 520 µg/m ³ Dördüncü seviye: 650 µg/m ³
	Kış Sezonu Ortalaması (1 Ekim – 31 Mart) -insan sağılığının korunması için-	200 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 90 µg/m³ (sınır değerin %45'i) olana kadar her 12 ayda eğit bir miktarda yıllık olarak azalır	
	-UVS- yıllık -insan sağılığının korunması için-	150 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 60 µg/m³ (sınır değerin %40'i) olana kadar her 12 ayda eğit bir miktarda yıllık olarak azalır	(Verilen değerler 24 saatlik ortalamalardır.)
Kurşun	-UVS- yıllık -insan sağılığının korunması için-	2 µg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 1 µg/m³ (sınır değerin %50'si) olana kadar her 12 ayda eğit bir miktarda yıllık olarak azalır	
CO	24 saatlik % 95/yıl -insan sağılığının korunması için-	30 mg/m³	Sınır değer, 1.1.2009 tarihinde başlayarak 1.1.2014 tarihine kadar 10 mg/m³ (sınır değerin %33'ü) olana kadar her 12 ayda eğit bir miktarda yıllık olarak azalır	
	yıllık -insan sağılığının korunması için-	10 mg/m³		

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağılığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

¹ PM10, asılı partikül madde – siyah duman olarak da ölçülebilir. Siyah duman değerlendirmesi ve gravimetrik birimlere çevrimi için, hava kirliliğini ölçme metotları ve anket teknikleri üzerine çalışan OECD grubunun standartlaştırdığı metot (1964), referans metot olarak alınır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO₂), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO₂'den ozon veya radikallerle (OH veya HO₂ gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO₂ kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM10), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM10- 10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM10 için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM10 solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkayıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM10'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM10 maruziyetine karşı hassastır. PM10 yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler % 100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerler ulaşılmasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

İnversiyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobine bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'ye maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xylene (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.*

Çizelge A.4 - Hakkari ilinde 2014 Yılında Eysel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
İthal Kömür		17779	7182	25.93	0.42	4.45	8.66
Sosyal Yardımlaşma Kömürü	Şırnak	18257	4642		2.15	6.38	28.60

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

Çizelge A.5- Hakkari ilinde 2014 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
-	-	-	-	-	-	-	-

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

İlimizde Sanayi Kuruluşu bulunmamaktadır.

Çizelge A.6 -Hakkari ilinde 2014 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)
Konut	-	-
Sanayi	-	-

İlimizde doğalgaz bulunmamaktadır.

Çizelge A.7 - Hakkari ilinde 2014 Yılında Kullanılan Fuel-oil Miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)	Toplam Kükürt (%)
Konut	-	-	-
Sanayi	-	-	-

İlimizde Fuel-Oil kullanılmamaktadır.

Egzoz gazı emisyonlarının kontrolüne yönelik ilimizdeki faaliyetler A.5. Bölümünde verilmektedir.

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlde hava kalitesinin kontrolü konusunda rapor yılı içerisinde gerçekleştirilen çalışmalardan söz edilmelidir. İlde bulunan hava kalitesi ölçüm istasyonu/istasyonları hakkında bilgi verilmelidir.

Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon/İstasyonlarının yerleri aşağıdaki örnek haritada olduğu gibi harita veya uydu görüntüsü üzerinde gösterilmelidir. Çizelge A.8, ilde hava kalitesi ölçümü yapan istasyon/istasyonların ölçüm parametrelerini gösterecek şekilde doldurulmalıdır.

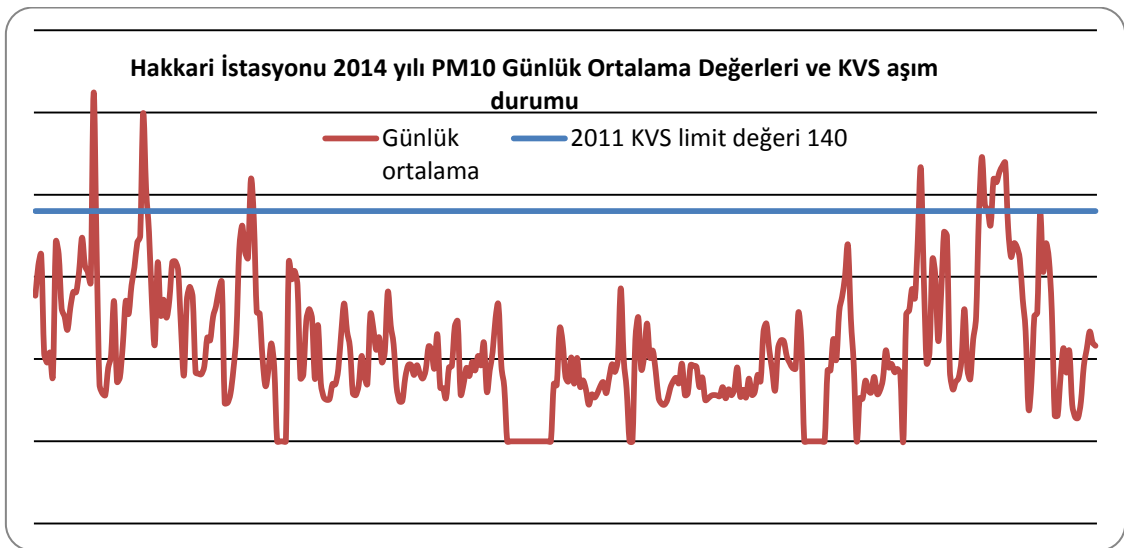
Harita A.1 – Hakkari ilinde Bulunan Hava Kirliliği Ölçüm Cihazlarının Yerleri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Çizelge A.8- Hakkari ilinde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLİTİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Merkez İlçe	37° 34' 27.78 K, 43° 44' 19.65 D	X	-	-	-	-	X

A.4. Ölçüm İstasyonları

İlin rapor yılındaki kirletici parametreler için günlük ortalama değerlerini içeren grafik ve çizelge, KVS aşım sayıları, uyarı eşiği aşım sayıları eklenmelidir.

Grafik A.1- Hakkari ilinde Hakkari İstasyonu PM10 Parametresi Günlük Ortalama Değer Grafiği (Ölçülen Tüm Parametreler İçin Ayrı Grafik Konulacaktır)

Çizelge A.9- Hakkari ilinde 2013 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri ve Sınır Değerin Aşıldığı Gün Sayıları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)
(Her bir istasyon için ayrı ayrı doldurulmalıdır).

Hakkari	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	163	2	135	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şubat	139	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mart	113	0	78	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nisan	48	0	78	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mayıs	7	0	78	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haziran	2	0	84	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Temmuz	5	0	86	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ağustos	6	0	88	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eylül	-	-	83	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekim	31	0	69	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kasım	34	0	86	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aralık	42	0	104	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ORTALAMA	52	0,17	85	5,17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*AGS: Sınır değerin aşıldığı gün sayısı

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

İlde verilen emisyon ölçüm yetki belgesi ve egzoz emisyon ölçüm pulu sayıları verilmelidir.

Çizelge A.10- 2014 Yılında Hakkari İlindeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı (İl Emniyet Müdürlüğü ve Hakkari Araç Muayene İstasyonu A.Ş., 2014)

Binek Otomobil	Araç Sayısı				Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı				
	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	TOPLAM	Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	TOPLAM
1166	1873	605	720	4364	1924	6547	937	39	9447

A.6. Gürültü

İlimiz Merkez ve ilçelerinde genellikle hafta sonları yapılan düğünlerden dolayı gürültü oluşmaktadır. Düğünler açık havada elektronik olarak yükseltilmiş ses ve davul zurnalarla 3 gün boyunca yapıldığından yoğun gürültü kirliliği oluşturduğu tespit edilmiştir. İşyerlerinde, eğlence yerlerinde, inşaat alanlarında gürültü kaynakları arasında gösterilmektedir. Bu konuda, İl Mahalli Çevre Kurulu'nun kararı ile denetleme çalışmaları yapılmaktadır. 2014 yılı içerisinde gürültü ile ilgili Müdürlüğümüze herhangi bir şikâyet ulaşmamıştır.

A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

İlimizde İklim Değişikliği Eylem Planı'nda bulunan sektörel hedefler kapsamında eylem planında yer alan tüm kurum ve kuruluşlardan veriler alınarak Bakanlığımıza bağlı online sistemine girişleri sağlanmıştır. İlimizde İklim Değişikliği Eylem Planı kapsamında çalışmalar yürütülmektedir.

A.8. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde hava kirliliğinin temel nedeni konutlardan ısınma amacıyla kullanılan kömürlerdir. İlimiz kurulduğu alan çukur bir alan, topoğrafik yapısı ve hava sirkülasyonunun yetersiz olması nedeniyle hava kirliliği oluşmaktadır. İlimiz de ısınma amacıyla ithal ve yerli yakıtların konutlar da yakılması sonucunda hava kirliliği ortaya çıkmaktadır.

İlimizi de sanayi olmadığından ve trafik yoğunluğu az olduğundan sanayi ve egzoz gazı kaynaklı hava kirliliği bulunmamaktadır.

İlçe merkezlerinde gürültü kaynakları inşaat alanları ve açık alanda yapılan eğlenceler den kaynaklanan gürültü bulunmaktadır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
- İl Emniyet Müdürlüğü, 2014
- TÜİK, 2014
- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2014
- Hakkari Araç Muayene İstasyonu A.Ş., 2014

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Hakkâri toprakları aynı zamanda Dicle nehrinin bir havzası konumundadır. Bu sebeple Hakkâri 'deki bütün Dicle'nin kolları durumundadır. Bu kolların en önemlisi ise Hakkâri İli ile özdeşleşmiş olan Zap suyudur. Bundan sonra Yüksekova'da Nehil ve Oramar, Merkez ilçede Katil suyu, Erziki, Kırıkdağ, Katramas dereleri ile Ceylanlı suyu, Şemdinli'de Avarobaşın, Şemdinli deresi ve Hacıbey deresidir.

Bu akarsuların tümünün özellikleri birbirine benzer. Rejimleri düzensiz, debileri güçlü olup, kar ve yer altı suları ile beslenirler. Bu sebeple Nisan ve Mayıs aylarında karların erimesi ile kabarmaya başlar ve coşarlar. Bu coşkulu akış yaz ortalarına kadar sürer. Drene ettikleri alanlardan sürükledikleri alüvyon topraklarla, coşkulu zamanlarında adeta bir çamur seli gibi akarlar.

Zap suyu; ilk kaynağını Başkale'nin kuzeyindeki Havril dağlarından alır. Yüksekova'nın Nehil çayı ile birleşir ve 180-190 km'lik akışını daha birçok kollar toplayarak, güçlü debisi ile beraber sınırlarımız dışında Dicle nehrine katılır. Ancak Hakkâri İli sınırları içindeki uzunluğu 100 km kadardır. Debisi saniyede 80 m³ tür. Bu debi ile ülkemizdeki akarsular içinde en güçlü debiye sahiptir. Aynı zamanda Türkiye'nin en görkemli ve en derin vadisine sahip Zap suyunun yamaç yükseklikleri bazı yerlerde 2500 m yi geçmektedir. Bu zorlu doğa koşullarına rağmen Zap suyu üzerine 11 betonarme köprü ve çok sayıda asma köprü yapılmıştır.

Çizelge B.1 - Hakkari İlinin Akarsuları (Orman ve Su İşleri 36. Şube Müdürlüğü, 2014)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Zap Suyu	180-190	100	2 461,35	Nehil Çayı,	HES

İlimiz sınırları içerisinde 2 adet alabalık çiftliği bulunmaktadır. Tesisler kapsamında kuluçkahane ve alabalık üretimi bulunmaktadır. Kapasiteleri 40 milyon /adet dir.

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

İlimiz sınırları içerisinde herhangi bir gölet bulunmamaktadır.

Çizelge B.2- Hakkari ilinde Mevcut Sulama Göletleri (Orman ve Su İşleri 36. Şube Müdürlüğü, 2014)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı (net), ha	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı
-	-	-	-	-	-

B.1.2. Yeraltı Suları

İlimizin Su Kaynakları Potansiyeli;

Yerüstü suyu(İl çıkış toplam ortalama akım) : 2 461,35 hm³/yıl

Yeraltı suyu : 147,32 hm³/yıl 'dır.

Çizelge B.3- Hakkari ilinin Yeraltısuyu Potansiyeli (D.S.İ., 2014)

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Hakkari (Alüvyon)	100.321

Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su, içmekullanma suyu olarak kullanılmaktadır. Yüksekova ilçe belediyesine ait 11 adet kuyu ve firma adına kullanılan 3 adet kuyu mevcuttur. Bölgede sanayi ve tarımda vb alanlarda kullanılan kuyu bulunmamaktadır.

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

Geçmiş yıllara ait rasat kuyularının ölçümleri olmadığından gerekli takipler ve kayıtlar yapılamamıştır. Ancak 2015 yılında rasat kuyu çalışmaları yapılacaktır.

B.1.3. Denizler

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Yüzey ve yeraltı suları için değerlendirme 7 Nisan 2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik” ve 30 Kasım 2012 tarih ve 28483 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği”ne göre yapılacak ve Çizelge B.4 doldurulacaktır.

Çizelge B.4 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Yüzey ve Yeraltı Sularında Tarımsal Faaliyetlerden Kaynaklanan Nitrat Kirliliği İle İlgili Analiz Sonuçları (DSİ, 2014)

Su Kaynağının Cinsi (Yüzey/Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyonu kodu	Analiz sonuçları SKKY (Tablo-1)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordinatları (YAS için)	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yeraltı Suyu	-	4.726,64	-	-	-	-	-	-	-	-

Geçmiş yıllara ait rasat kuyularının ölçümleri olmadığından gerekli takipler ve laboratuvar çalışmaları olmadığında kayıtlar yapılamamıştır. Ancak 2015 yılında rasat kuyu çalışmaları yapılacaktır.

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

İlimiz sınırları içerisinde endüstri tesisi bulunmamaktadır. Bu nedenle sanayi kuruluşlarından kaynaklanan su kirliliği yoktur.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereği; Yerleşim yerlerinden kaynaklanan katı atıkların bertaraf edilmesi sırasında çevre ve insan sağlığını korunması, çevre kirliliğini önlenmesi ile ilgili hükümlüklerini düzenler. Katı Atık Kontrol Yönetmeliğinin uygulanması ve denetimi çalışmaları Müdürlüğümüz tarafında yapılmaktadır.

İlimiz sınırları içerisinde katı atık düzenli depolama sahası bulunmamaktadır. İlçe merkezlerinde ortaya çıkan katı atıklar vahşi çöp depolama sahalarında gelişi güzel bir şekilde depolanmaktadır. Bu vahşi çöp depolama sahalarında ortaya çıkan atıksular yüzeysel su kaynakları havzasında yer almaktadır. Çöp depolama alanlarında ortaya çıkan atık sular yüzeysel sulara karışarak suların kirlenmesine neden olmaktadır.

İlimizde, Hakkâri İli Belediyeleri Katı Atık Yönetim Birliği 31.07.2006 tarih ve 2006/10829 sayılı Bakanlar Kurulunun kararı ile birlik kurulmuştur. Birliğin üyeleri Hakkâri Belediyesi, Yüksekova Belediyesi, Şemdinli Belediyesi, Çukurca Belediyesi ile belde belediyelerden Büyükçiftlik, Durankaya, Derecik ve Esendere Belde Belediyelerinden oluşmaktadır. Katı atık düzenli depolama sahası yerinin belirlenmesi ve projelerinin yapılması için Birlik Başkanlığından iş termin planı alınmıştır. Birlik, çalışmaları bu plan doğrultusunda yürütülmektedir. Projenin yer tahsisi, ÇED ve uygulama projesi çalışmaları bitmiştir. İnşaat ihalesi aşamasına gelmiştir.

İlimizde şehir merkezlerinde yetersiz kanalizasyon şebekesi, çarpık yapılaşma, atıksu arıtma tesislerin olmaması nedeniyle, şehir merkezlerinde ortaya çıkan atıksular herhangi bir arıtıma tabi tutulmadan akarsu ve havzalarına deşarj edilmektedir. Atıksu arıtma tesisi ve kanalizasyon şebekelerin olmaması veya yetersiz olması nedeni ile ortaya çıkan atıksu miktarı ve deşarj noktaları belli değildir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Hakkari nüfusun % 70 i geçimini tarım ile sağlamaktadır. Tarımla uğraşan nüfusun %50 si hayvancılıkla uğraşmaktadır. İlimizin işlenebilen tarım arazisi az olduğundan tarla tarımı, meyvecilik ve sebzeçilik gibi araziye bağlı tarımsal faaliyetler yeterli ölçüde gelişmemiştir. Ancak geniş çayır-meraları ve yüksek yayları ile hayvancılık yapmaya oldukça elverişlidir. Bunun dışında arıcılık, su ürünleri yetiştiriciliği, ipekböcekçiliği gibi entansif ve semi-entansif üretim faaliyetlerine son derece uygundur. İlimizin su kaynakları bakımından zengin olması, geniş tarla arazilerine sahip olmaması, ciddi bir hava kirliliğinin olmaması, araziye ve doğaya fazla müdahale edilmemesi sonucu tahrip edilmemiş bir doğaya sahip olması, zengin bir floristik yapıya sahip olması sebebiyle özellikle arıcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği için önemli bir cazibe merkezidir. İlimizin kullanılan toplam tarım arazisinin %74,8'i, sulanmaktadır. Sulamanın tamamı halk sulaması olup devlet sulaması uygulanmamaktadır.

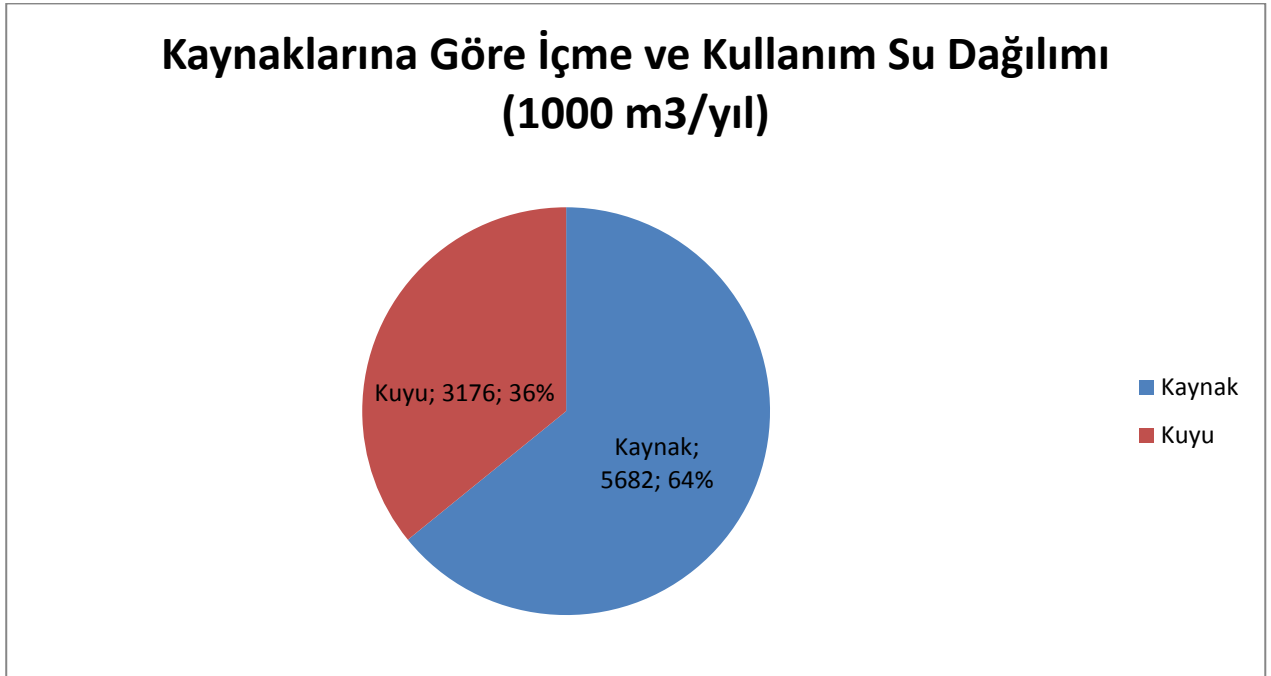
B.3.2.2. Diğer

Hakkâri Merkez ve İlçelerin şuan kullanmış oldukları vahşi depolama sahaları ile ilgili olarak Bakanlığımız tarafından rehabilite projeleri hazırlanmıştır. Katı atık düzenli depolama sahası işletmeye girdiğinde vahşi çöp depolama sahaları kapatılacaktır. Bunun yanında Katı Atık Kontrolü Yönetmeliği çerçevesinde Merkez ve İlçelerde denetimler yapılmaktadır.

B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.4.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Grafik B.2. Hakkâri ilinde 2012 Yılı Belediyeler Tarafından İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Dağıtılmak Üzere Temin Edilen Su Miktarının Kaynaklara Göre Dağılımı (TÜİK, 2014)

Hakkâri merkezine, Kırkçeşme,(Ø200 AB) Golan (Ø300 ÇB) ve Berçelan (Ø200-Ø250 ÇB) yaylası kaynaklarından iki ayrı isale hattı ile su getirilmiştir. Üst kat depolarına getirilen içmesuyu alt kat depoları ile maslaklara iletilerek şebekeye verilmiştir. İçmesuyu şebekesi, 7 kata ayrılarak, 6 ayrı depodan (1 ad. 1000 m³ ,1 ad. 1500 m³., 3 ad.300 m³ ve 1 ad. 250 m³) ve 4 adet maslakta beslenmektedir. Rasatlar sürecinde isale hattıyla gelen ölçülmüş en yüksek debi 244 lt/sn en düşük debi 111 lt/sn Yaklaşık 95 lt/sn su içmesuyu şebekesine iletilmektedir. Bugüne kadar şebekede Ø65-Ø350 mm çapları arasında yaklaşık 90 km şebeke hattı döşenmiştir. Hakkâri 'de yerleşimin olduğu mahallelerde genel olarak içmesuyu şebekesi döşenmiştir. Merzan mahallesinde, içmesuyu ihtiyacını sondaj kuyularından karşılanmakta olup, kısmi şebeke hattı mevcuttur.

Yüksekova İlçemize ait İçme suyu toplam 11 adet sondaj ve 1 adet kaynak suyundan temin edilmektedir. Sondajlarda 4 ana depoya pompalanan sular şehrin tüm noktalarına cazibeyle verilmektedir.

Şemdinli İlçemize içme ve kullanma suyu kaynakları şehir merkezinden 21 km. uzaklıkta temin etmektedir. Şehir merkezinde biri 500 ton, biri 1500 ton depolara iletilmektedir. Kaynak suyu kullanımı ve depolarla kendi cazibesıyla şehir merkezine verilmektedir. 2 adet depo ile suyu şehir merkezine verilmektedir. Toplam 2000 m³/gün su dağıtılmaktadır.

B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Yeraltı su kaynaklarından günlük 10208.8 m³/gün su temin edilmektedir. Temin edilen suyun tümü içme ve kullanma amacıyla kullanılmaktadır. İlimiz sınırları içerisinde içme suyu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

B.4.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

Hakkâri Merkezine, Kırkçeşme,(Ø200 AB) Golan (Ø300 ÇB) ve Berçelan (Ø200-Ø250 ÇB) yaylası kaynaklarından iki ayrı isale hattı ile su getirilmiştir. Şemdinli ilçesine yıldız kaynağından su getirilmiştir.

B.4.2. Sulama

DSİ tarafında 701 (ha) alanda tarım sulaması yapılmaktadır.

B.4.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

İl Müdürlüğümüze herhangi bir veri iletilmemiştir.

B.4.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

İl Müdürlüğümüze herhangi bir veri iletilmemiştir.

B.4.3. Endüstriyel Su Temini

İlimiz sınırları içerisinde endüstri tesis bulunmamaktadır.

B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

İlimiz sınırları içerisinde akarsular üzerinde enerji üretme amacıyla kurulan hidroelektrik santrallerin kapasiteleri ve özelliklerinden aşağıdaki tablo da verilmiştir.

Çizelge B. 5-Akarsular Üzerine Enerji Üretme Amacıyla Kurulan HES'ler ve Kapasiteleri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2012)

Sıra No	Adı	Kapasitesi	Kaynak
1	Çobansuyu I,II,III HES	25,85 MWm	Akarsu

2	Kırıkdağ HES	18,78 MWm	Akarsu
3	Dağören HES	60,67 MWm	Akarsu
4	ÇEYKAR HES	28,02 MWm	Akarsu
5	Geçitli HES	34,098 MWm	Akarsu

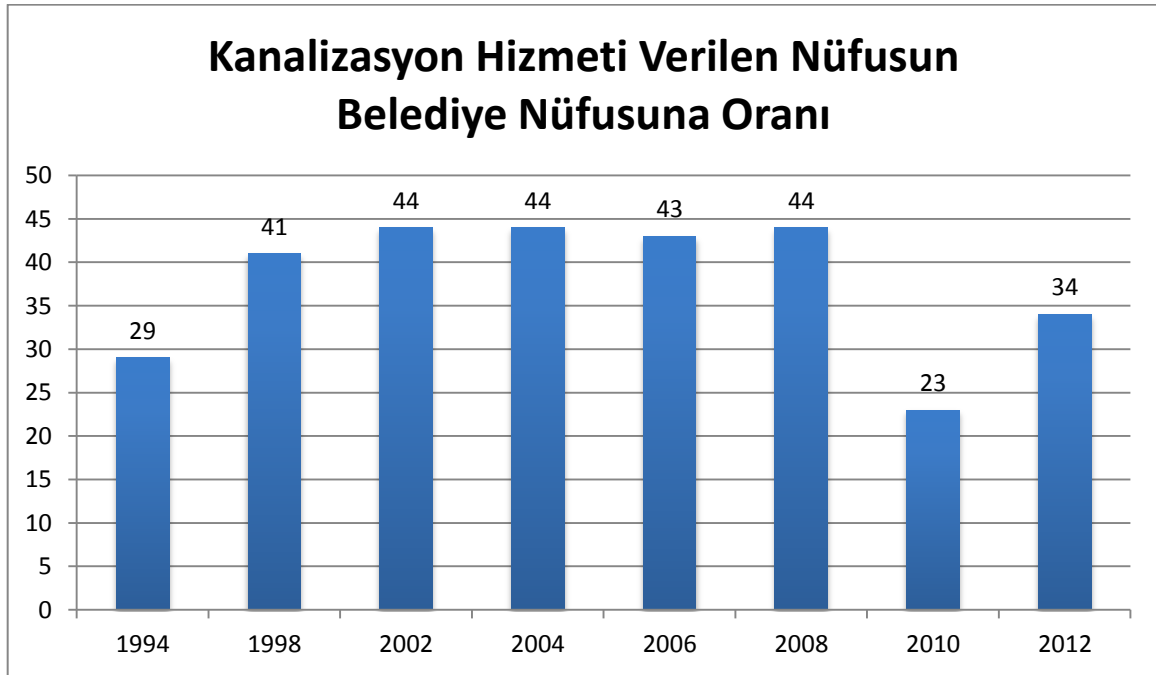
B.4.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı

İlimizde genelinde rekreatiyonel amaçlı kullanılan su bulunmamaktadır.

B.5. Çevresel Altyapı

B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus

Çevre Kanununun geçici 4'üncü maddesi kapsamında atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesislerinin kurulması, organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim birimleri, kanalizasyon sistemlerinin tamamlanması ve atıksu arıtma tesislerinin kurulmasına ilişkin iş termin planları tüm belediye başkanlıklarından kanalizasyon ve atıksu arıtma tesislerinin yapılması için noter tasdikli iş termin planları alınarak Bakanlığımıza gönderilmiştir. Alt yapı çalışmaları bu planlar kapsamında yürütülmektedir.

Grafik B.4- Hakkari ilinde 2014 Yılı Kanalizasyon Hizmeti Verilen Nüfusun Belediye Nüfusuna Oranı (TÜİK, 2014)

İlimizde, atıksu arıtma tesisi hizmeti verilen belediye bulunmamaktadır.

Çizelge B.5 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Kentsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (Hakkari İlçe Belediye Başkanlıkları, 2014)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası koordinatları	Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı(ton/gün)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri						
ii Merkezi Hakkari Belediye Başkanlığı		Plan Aşamasında	Yok						ED 50 Datum 6 Derecelik Koordinat Y-389254.316 X-4157459.353 Y-389188.343 X-4157470.349 Y-389084.384 X-4157391.38 Y-389045.4 X-4157297.418 Y-389052.397 X-4157232.444 Y-389173.349 X-4157166.47		57.585	
iii İlçeler Yüksekova Belediye Başkanlığı		İnşaat İhalesi Aşamasında	Yok									
	Şemdinli Belediye Başkanlığı	Projelendirme aşamasında	Yok									
	Çukurca Belediye Başkanlığı		Yok									

B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimiz sınırları içerisinde Organize Sanayi Bölgeleri bulunmamaktadır.

B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereği; Yerleşim yerlerinden kaynaklanan katı atıkların bertaraf edilmesi sırasında çevre ve insan sağlığını korunması, çevre kirliliğini önlenmesi ile ilgili hükümlüklerini düzenler. Katı Atık Kontrol Yönetmeliğinin uygulanması ve denetimi çalışmaları Müdürlüğümüz tarafında yapılmaktadır. İlimizde, Hakkâri İli Belediyeleri ve İl Özel İdaresi Katı Atık Yönetim Birliği 31.07.2006 tarih ve 2006/10829 sayılı Bakanlar Kurulunun kararı ile birlik kurulmuştur. Birliğin üyeleri Hakkâri Belediyesi, Yüksekova Belediyesi, Şemdinli Belediyesi, Çukurca Belediyesi ile belde belediyelerden Büyükçiftlik, Durankaya, Drecik, Esendere Belde Belediyeleri ve İl Özel İdaresinden oluşmaktadır. Katı atık düzenli depolama sahası yerinin belirlenmesi ve projelerinin yapılması için Birlik Başkanlığından iş temrin planı alınmıştır. Birlik, çalışmaları bu plan doğrultusunda yürütülmektedir. Projenin yer tahsisi, ÇED ve uygulama projesi çalışmaları bitirilmiş olup, inşaat ihalesi aşamasına gelmiştir.

B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

İlimiz sınırları içerisinde atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

“Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik” ve “Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik Yeterlilik Belgesi Tebliği” kapsamına giren tesis bulunmamaktadır.

Çizelge B.7.- Hakkari ilinde 2014 Yılı İçin Tespit Edilen Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliğine İlişkin Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

	Var	Yok	Varsa Ne/Neler Olduğunu Belirtiniz
Potansiyel kirletici faaliyetler var mı?		✓	

* Noktasal Kaynaklı Toprak Kirliliği Temizleme Yöntemleri

Biyoremediasyon
Fitoremediasyon
Parsel arıtımı
Buharlaştırma
Biyo havalandırma
Elektrokinetik arıtma
Yerinde oksidasyon

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Solvent ekstraksiyonu
Hava ile dağıtma (Air sparging)
Buharlaştırma
Termal arıtma
Reaktif Barrier teknolojisi
Yerinde yıkama (In-situ Flushing)

B.6.2.Arıtma Çamurlarının toprakta kullanımı

İlimiz sınırları içerisinde Belediyelere ve OSB ait atıksu arıtma tesisi olmadığından arıtma çamuru bulunmamaktadır.

B.6.3.Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

İlimizde, “Madencilik Faaliyetleri ile Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği” kapsamında yapılan çalışmalar yönetmelik kapsamında yürütülmektedir. Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten bu yana 22 adet Doğaya Yeniden Kazandırma Planlarını hazırlanmıştır.

B.6.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge B.8 - Hakkari ilinde 2013 Yılında Kullanılan Ticari Gübre Tüketiminin Bitki Besin Maddesi Bazında ve Yıllık Tüketim Miktarları (Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

Bitki Besin Maddesi (N, P, K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot		İlimizde Kimyevi Gübre Bayisi bulunmadığından dolayı ilgili çizelge doldurulmamıştır.
Fosfor		
Potas		
TOPLAM		

Çizelge B.9 - Hakkari ilinde 2014 Yılında Tarımda Kullanılan Girdilerden Gübreler Haricindeki Diğer Kimyasal Maddeleri (Tarımsal İlaçlar vb) (Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Hastalıklarla Mücadele	331,3 lt	7700 Da
Herbisitler		900 Kg	500 Da.
Fungisitler		427,1Kg.	691 Da.
Rodentisitler		0,96 Kg	1000 Da
Nematositler		----	
Akarisitler		16 Kg	40 Da.
Kışlık ve Yazlık Yağlar		90 Lt. Kışlık Yağ	60 Da.
TOPLAM			

Çizelge B.10 - Hakkari ilinde 2014 Yılında Topraktaki Pestisit vb Tarım İlacı Birikimini Tespit Etmek Amacıyla Yapılmış Analizin Sonuçları (Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
*				

*İlimizde tarım ilacı birikimini tespit etmek üzere yapılan herhangi bir analiz bulunmamaktadır.

B.7. Sonuç ve Değerlendirme

Yüzeysel su kaynaklarından dereler ve akarsular ile yerleşim yerleri ile aynı havza veya yağış yatağında yer almaktadır. Yerleşim yerlerin yetersiz altyapı ve atık depolama, arıtma tesislerin olmaması nedeniyle ortaya çıkan atıklar yüzeysel suların kirlenmesine neden olmaktadır.

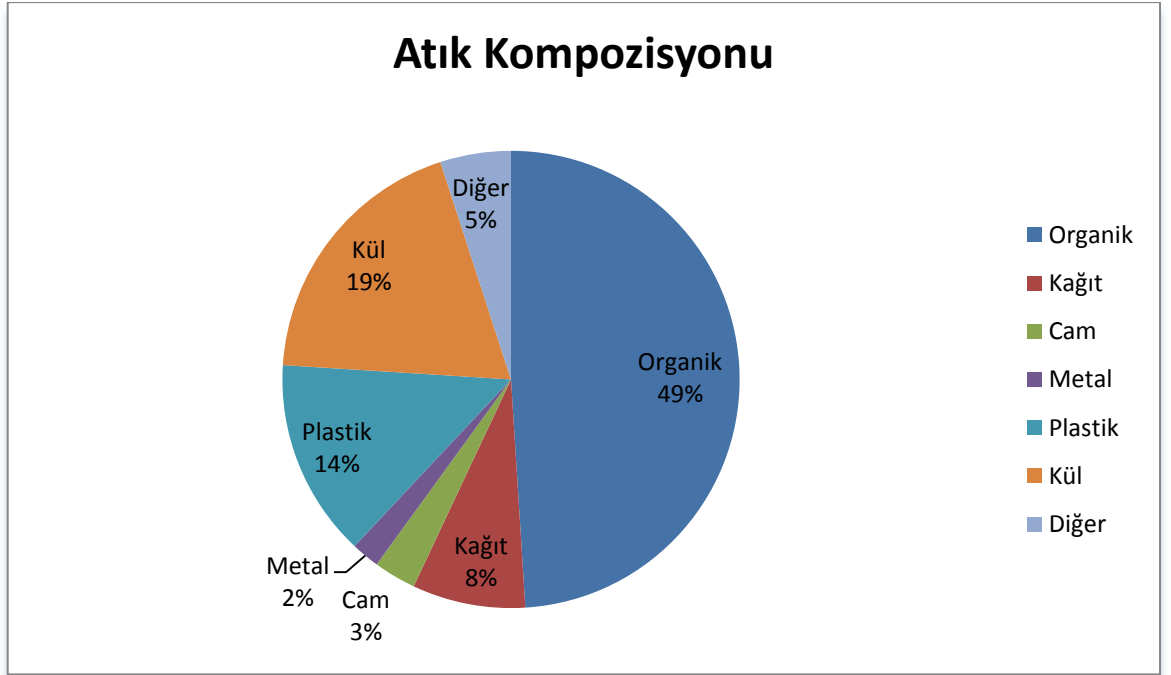
Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
- Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014
- TÜİK, 2014
- Orman ve Su İşleri 36. Şube Müdürlüğü, 2014
- Hakkari Belediye Başkanlığı, 2014
- Yüksekova Belediye Başkanlığı, 2014
- Şemdinli Belediye Başkanlığı, 2014
- Çukurca Belediye Başkanlığı, 2014

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

İlimizde, üretilen belediye atık miktarı ve toplanan atık miktarı aşağıdaki tabloda verilmiştir. Belediye bulunan yerlerde atık toplama hizmetleri verilmektedir. Belediye dışındaki alanlarda ise atıkların toplanma hizmeti verilmemektedir. İlimizde katı atıkların düzenli depolanması ile ilgili tesis bulunmamaktadır. Tüm belediyeler vahşi çöp depolama sahası kullanmaktadır.

Grafik C.1- Hakkari ilinde 2014 Yılı Atık Kompozisyonu (Hakkari Belediye Başkanlığı, Yüksekova Belediye Başkanlığı, 2014)

Çizelge C.1 - Hakkari ilinde 2014 Yılı İçin İl/ilçe Belediyelerince Toplanan ve Birliklerce Yönetilen Katı Atık Miktar ve Kompozisyonu (Hakkari Belediye Başkanlığı, Yüksekova Belediye Başkanlığı, 2014)

İl/ilçe Belediye veya Birliğin Adı	Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Nüfus		Toplanan Ortalama Katı Atık Miktarı (ton/gün)		Geri Kazanılan Ortalama Atık Miktarı (ton/gün)		Kişi Başına Üretilen Ortalama Katı Atık Miktarı (kg/gün)		Atık Kompozisyonu (yıllık ortalama, %)					
		Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Yaz	Kış	Organik	Kağıt	Cam	Metal	Plastik	Kül
Hakkâri Belediye Başkanlığı		57585	57585	100	120					48,8	7,1	3,5	1,4	13,4	23,1
		81.000	-	220	-	25,7		0,77	-	48,9	8	2	1	15,20	15
İl Genel															

Çizelge C.2 - Hakkari ilinde 2014 Yılı İl/İlçe Belediyelerde Oluşan Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Yöntemleri ve Tesis Kapasiteleri (Hakkari Belediye Başkanlığı, Yüksekova Belediye Başkanlığı, 2014)

İl/ilçe Belediye Adı	Hangi Atıklar Toplanıyor?			Transfer İstasyonu Varsa Sayısı	Atık Yönetimi Hizmetlerini Kim Yürütüyor? **			Mevcut Bertaraf Yöntemi ve Tesis Kapasitesi/Birimi				
	Evsel *	Tıbbi	Diğer (Belirtiniz)		Toplama	Taşıma	Bertaraf	Düzensiz Depolama	Düzenli Depolama	Kompost	Yakma	Diğer (Belirtiniz)
Hakkari Belediye Başkanlığı	X							X				
Yüksekova Belediyesi	BŞ	ÖS	B, ÖS		B	ÖS	ÖS	B				

* Ofis işyeri dahil.

** Belediye (B), Özel Sektör (ÖS), Belediye Şirketi (BŞ) seçeneklerinden uygun olanının sembolünü yazınız.

Çizelge C.3- Hakkari ilinde 2014 Yılında Birliklerce Yürütülen Katı Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf İşlemlerine İlişkin Bilgi (Hakkari Belediye Başkanlığı, Yüksekova Belediye Başkanlığı, 2014)

Birlik adı	Hangi Atıklar Toplanıyor?			Transfer İstasyonu varsa sayısı	Mevcut Bertaraf Yöntemi ve Tesis Kapasitesi/Birimi			
	Evsel*	Tıbbi	Diğer (Belirtiniz)		Düzenli Depolama	Kompost	Yakma	Diğer (Belirtiniz)
Hakkâri Belediyeleri ve İl Özel İdaresi Katı Atık Yönetim Birliği	-	-	-	-	-	-	-	-

* Ofis işyeri dahil.

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

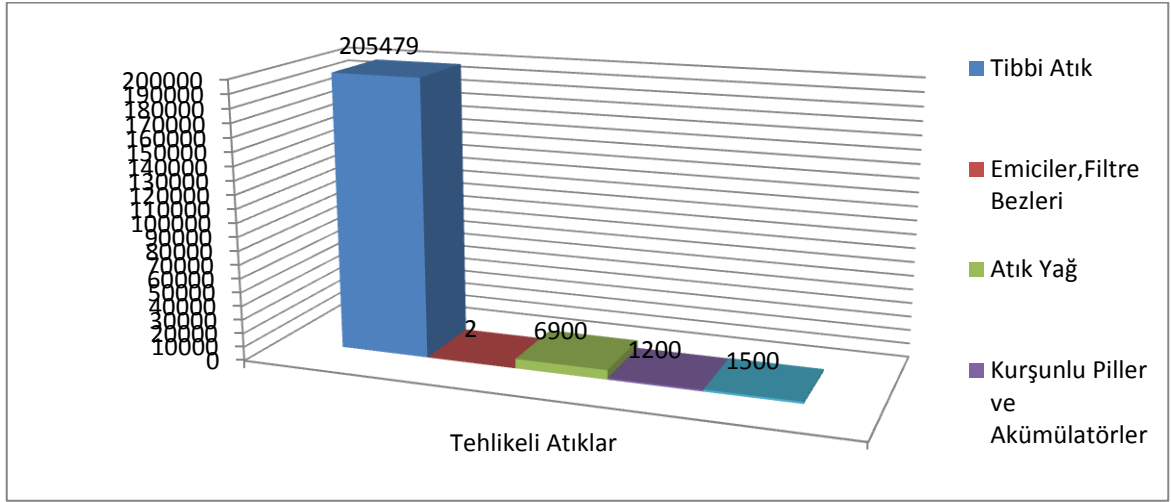
Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında yürütülen çalışmalarımız bulunmamaktadır. Ancak Hafriyat Toprağı küllerin toplandığı yere götürülmektedir.

C.3. Ambalaj Atıkları

Bölgemizde ve bölgemize yakın noktalarda geri dönüşüm sistemleri bulunmamaktadır. Ambalaj atıklarının geri dönüşüm çalışmalarına nakliyesi nedeniyle başlanılmamıştır. Grafik C.1’de yapılan atık kompozisyonu sonucunda çıkan bir takım değerler mevcut. Ancak yıl içinde ayrı toplanan herhangi bir ambalaj atığı bilgisi verilmemiştir.

C.4. Tehlikeli Atıklar

İlimiz sınırları içerisinde tehlikeli atık üreten sanayi tesisi bulunmamaktadır.

Grafik C.3- TABS Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü , 2014)

Çizelge C.5 – Hakkari ilinde 2014 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2014 Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
13	13 02 05	0,12						
13	13 02 06	0,47			R1			

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

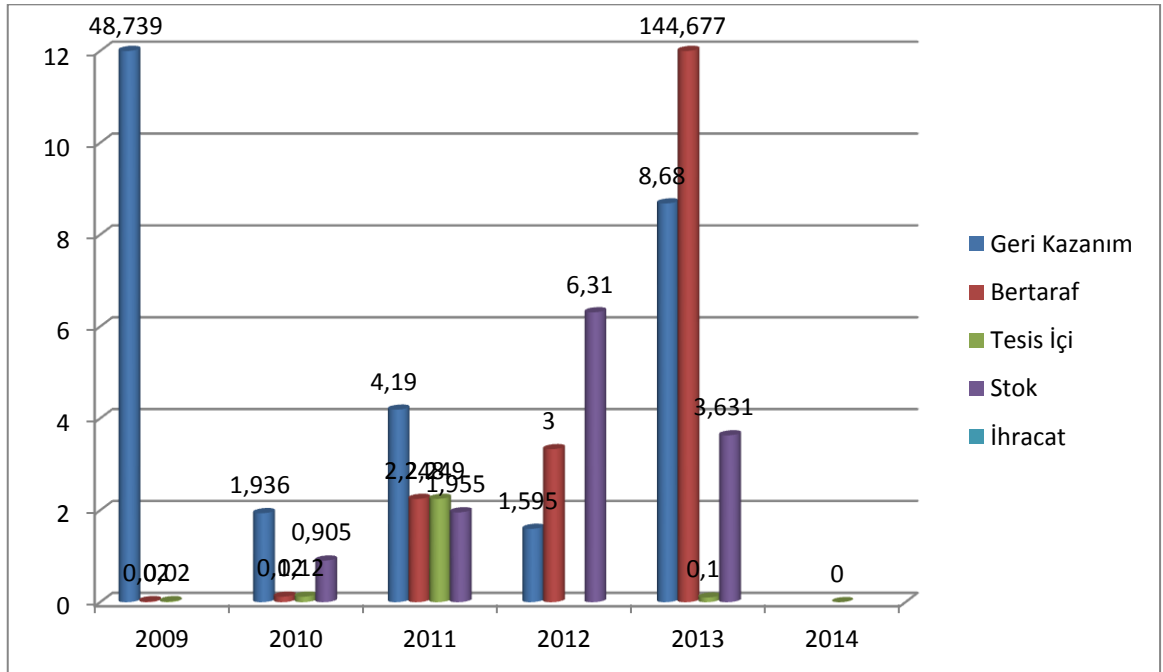
Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2014 Yılı						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
13	13 02 08	5,89			R1,R9			
15	15 02 02	0,002						
18	08 01 03	205.479						D9
16	16 06 01	1,2			R4			
13	13 07 03	0,42			R1			
01	01 03 05	1,5						

*Atık Yönetiminin Genel Esasları ya da tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinde tanımlanan 2 rakamlı aktivite tipini gösterir.

** Aynı yönetmeliklerde her bir aktivite için sıralanan tehlikeli atık kodu (6 rakamlı).

C.5. Atık Madeni Yağlar

“Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik” çerçevesinde ilde gerçekleştirilen işlere ve atık yağ toplama miktarlarına değinilmeli ve bu kapsamda Grafik C.4 ve Çizelge C.6 oluşturulmalıdır.

Grafik C.4 – Hakkari ilinde Atık Yağ Toplama Miktarları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Çizelge C.6 – Hakkari ilinde Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Yıl	Geri kazanım (ton)	İlave yakıt (ton)	Nihai bertaraf (ton)
2009	11.140		0.02
2010	82.340		-
2011	-		1.248
2012	-		-
2013	0.15		-
2014	5.860		-

Hakkari İlimizde, Geçici Faaliyet Belgesi veya lisans verilen tesisler bulunmamaktadır.

Çizelge C.7 – Hakkari ilinde 2014 Yılı İçin Atık Madeni Yağlarla İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Atık Madeni Yağ Üreten Resmi ve Özel Kurum/ Kuruluş Sayısı	Toplanan Atık Yağ Beyan Form Sayısı	Toplam Atık Madeni Yağ Miktarı (ton/yıl)		Atık Madeni Yağ Taşımak Üzere Lisans Alan		Geri Kazanım Tesisi		
		Atık Motor Yağ	Atık Sanayi Yağ	Toplam Firma Sayısı	Toplam Araç Sayısı	Sayısı		Yok
						Lisanslı	Lisanssız	
8	8	6.580		-	-	-	-	Yok

Çizelge C.8 – Hakkari ilinde Atık Yağ Geri Kazanımı Sonucu Elde Edilen Ürün Miktarları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

YIL	Ürün Miktarı (Ton) (Kalıp Yağı + Harman Yağı + Jüt Yağı)
2009	-
2010	-
2011	-
2012	-
2013	-
2014	-

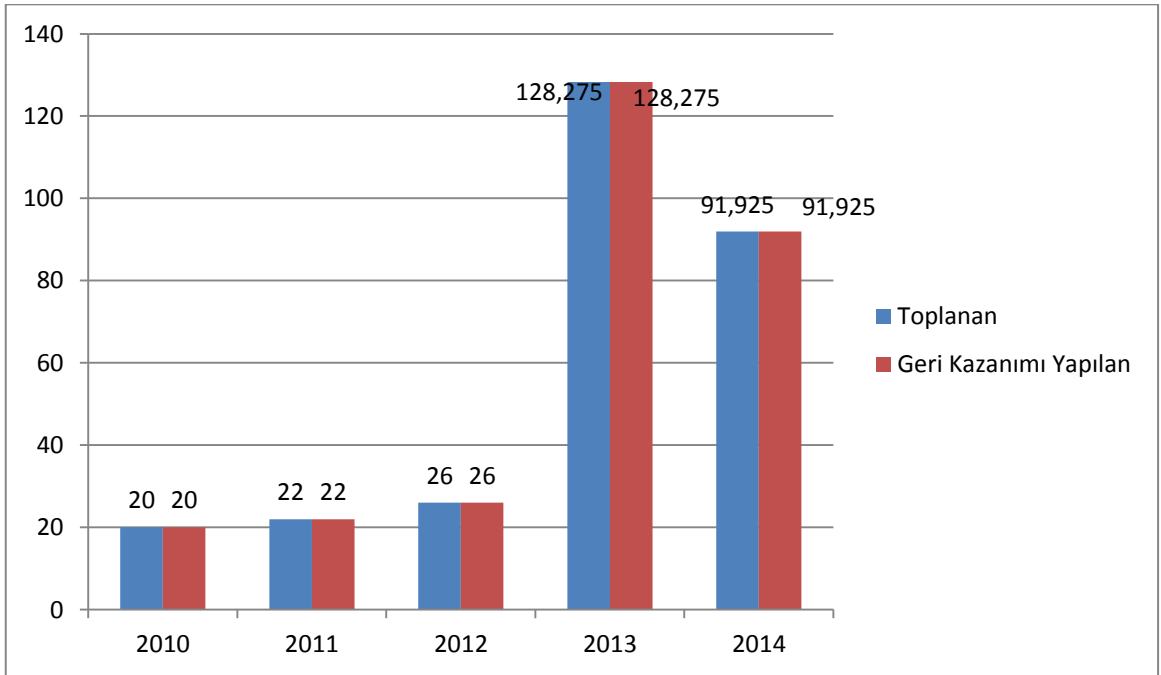
İlimizde Atık Yağ Geri Kazanım tesisi bulunmamaktadır.

C.6. Atık Pil ve Akümülatörler

Hakkari İlimizdeki atık piller yetkilendirilmiş tek kuruluş olan TAP derneği tarafından toplanmaktadır. Özellikle okullarımızda atık pillerin toplanması adına öğrenciler bilinçlendirilmekte ve teşvik edilmektedir. İlimizdeki akümülatörler depozitolu olduğundan üreticileri tarafında toplanmakta ve Müdürlüğümüz belirli aralıklarda söz konusu üreticileri denetlemektedir.İlimizde bu konuda yapılan çalışmalar ışığında Çizelge C.9, Grafik C.5, Çizelge C.10, Çizelge C.11, Çizelge C.12, Çizelge C.13 oluşturulmuştur.

Çizelge C.9 – Hakkari ilinde 2014 Yılında Oluşan Akümülatörlerle İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

ATIK AKÜMÜLATÖRLER							
APA Taşıyan Lisanslı Araç Sayısı	Atık Akümülatör Geçici Depolama İzni Verilen		Toplanan Atık Akümülatör Miktarı (ton)	İldeki Atık Akümülatör Geri Kazanım Tesisleri		Geri kazanım Tesislerinde İşlenen Atık Akümülatör Miktarı	
	Depo Sayısı	Kapasitesi (ton)		Sayı	Kapasite (ton/yıl)	Miktarı (ton)	%
0	0	0	3677	0	0	3677	100

Grafik C.5 – Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım Miktarı (Ton) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

**Çizelge C.10 - Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Atık Akü Kazanım Miktarı (Ton)
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kurşun	-	-	-	-	-	-
Plastik	-	-	-	-	-	-
Cüruf	-	-	-	-	-	-
Asitli Su	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	-	-	-	-	-	-

**Çizelge C.11 - Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı (Kg)
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)**

2010	2011	2012	2013	2014
20.000	22.000	26.000	128.275	91.925

Çizelge C.12- Hakkari ilinde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Pil Miktarı (Kg) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

2011	2012	2013	2014
70	85	223,37	1254,16

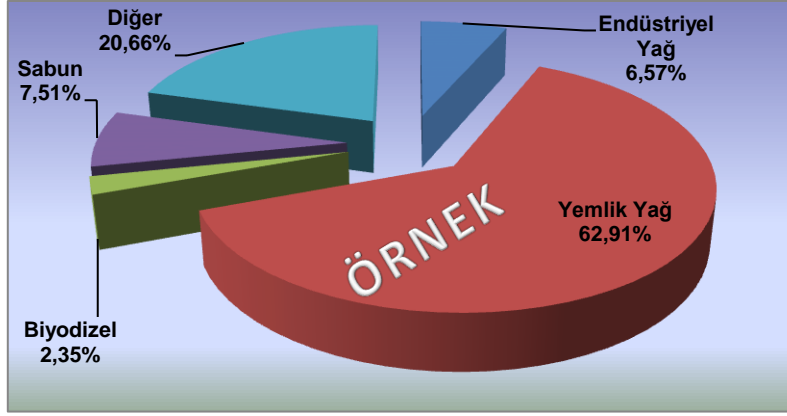
**Çizelge C.13 - Hakkari ilinde Taşıma Lisanslı Araçların Yıllara Göre Gelişimi (Adet)
(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)**

2009	2010	2011	2012	2013	2014
0	0	0	0	0	0

C.7. Bitkisel Atık Yağlar

“Bitkisel Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik” kapsamında, Müdürlüğümüz tarafından verilen yetkiler doğrultusunda çalışmalar yürütülmektedir. İlimizde, lisanslı bitkisel atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Grafik C.6 – Hakkari ilinde 2014 Yılı Bitkisel Atık Yağlardan Geri Kazanılan Ürün Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Çizelge C.14 – Hakkari ilinde 2014 Yılı İçin Atık Bitkisel Yağlarla İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Bitkisel Atık Yağlar İçin Geçici Depolama İzni Verilen Toplam Depo		Toplanan Bitkisel Atık Yağ Miktarı (ton)				Bitkisel Atık Yağ Taşımak Üzere Lisans Alan		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi	
Sayısı	Kapasitesi (ton)	Kullanılmış Kızartmalık Yağ		Diğer (Belirtiniz)		Toplam Firma Sayısı	Toplam Araç Sayısı	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)
		0	0	0	0				

Çizelge C.15- Hakkari ilinde Bitkisel Atık Yağ Taşıma Lisanslı Araç Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

	2010	2011	2012	2013	2014
Lisanslı Araç Sayısı	0	0	0	0	0

(İlimiz sınırları içerisinde bitkisel atık yağ taşıma lisansı alan araç bulunmamaktadır.)

C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller

12 Kalıcı Organik Kirleticilerden biri olan PCB'ler bir grup aromatik klorlu bileşik olan poliklorlubifenillere verilen genel isimdir. PCB'lerin zararlı etkileri, bu maddelerle kirlenmiş gıda ve içecekler tüketildiğinde veya bu maddeler tenefüs edildiğinde, yutulduğunda ya da deriyle temas ettiğinde ortaya çıkmaktadır. PCB'ler bertaraf veya başka herhangi bir amaçla yakıldıklarında tam bir yanma meydana gelmezse, çok daha zararlı etkilere sahip furanlar (PCDF) ve dioksinler (PCDD) yan ürün olarak ortaya çıkmaktadır.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

İlimizde, “Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında çalışmalar yürütülmektedir. İlimizde geri dönüşüm tesisi bulunmamaktadır. Geri dönüşüm tesislerine gönderilen ömrünü tamamlamış lastik bulunmamaktadır.

Çizelge C.16 – Hakkari ilinde 2014 Yılında Oluşan Ömrünü Tamamlamış Lastikler İle İlgili Veriler (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)								
ÖTL Geçici Depolama Alanı		Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi		Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi		Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
Sayısı	Hacmi (m ³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
0	0	0	0	0	0	0	0	0

Çizelge C.17 – Hakkari ilinde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları (ton/yıl) (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

	2011	2012	2013	2014
Geri Kazanım Tesisi	0	0	0	0
Çimento Fabrikası	0	0	0	0

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

Avrupa Birliği'nin 2002/96/EC sayılı Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Direktifi ile elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminde kullanılan tehlikeli maddelerin kullanılmasını yasaklayan 2002/95/EC sayılı elektrikli ve elektronik eşyalarda bazı zararlı maddelerin kullanımının sınırlandırılmasına ilişkin direktiflerin ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması çalışmaları kapsamında “Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Kontrolü Yönetmeliği” hazırlanarak 22.05.2012 tarih ve 28300 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere),oyuncaklar, eğlence ve spor aletleri, tıbbi cihazlar (emplantasyon ürünleri ve hastalık bulaşıcı temaslarda bulunan ürünler hariç), izleme ve kontrol aletleri ve otomat sınıflarına dâhil olan elektrikli ve elektronik eşyalar ile elektrik ampulleri ve evsel amaçlı kullanılan aydınlatma gereçlerini kapsamaktadır.

Çizelge C.18 – Hakkari ilinde 2014 Yılı AEEE Toplanan ve İşlenen Miktarlar (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Belediyeler Tarafından Oluşturulan AEEE Getirme Merkezleri	AEEE'lerin Toplanması	Getirme Merkezlerinde ve Aktarma	AEEE İşleme Tesisi	İşlenen AEEE Miktarı (ton)

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

		Amacıyla Oluşturulan Aktarma Merkezleri		Merkezlerinde Biriken AEEE Miktarı (ton)			
Sayısı	Hacmi (m ³)	Sayısı	Hacmi (m ³)		Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
0	0	0	0	0	0	0	0

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar

“Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında çalışmalar devam edilmektedir. 1 adet geçici ömrünü tamamlamış araç teslim yeri bulunmaktadır.

Çizelge C.19 - Hakkari ilinde 2014 Yılı Hurdaya Ayrılan Araç Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Oluşturulan ÖTA Teslim yerleri	ÖTA Geçici Depolama Alanı		ÖTA İşleme Tesisi		İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	Sayısı	Kapasitesi (ton/yıl)	
0	1	0	0	0	0

C.12. Tehlikesiz Atıklar

“Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik ile atıkların oluşumlarından bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik genel esaslar belirlenmiştir. Aynı zamanda Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile Avrupa Birliği mevzuatının ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması sağlanmıştır.

Yönetmelikte “atık”, “üretici”, “sahip”, “yönetim”, “toplama”, “bertaraf” ve “geri kazanım” tanımları yapılmakta, atık yönetimi ilkeleri sıralanmakta, geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerini yapan işletmeler için lisans ve kayıt tutma zorunluluğu getirilmekte, atık yönetim maliyetinin finansmanı ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Ayrıca atık kategorileri, atık bertaraf ve geri kazanım faaliyetleri ile 839 atık türü liste olarak verilmiştir.

Söz konusu 839 atık türünden 434 tanesi tehlikesiz atık özelliğindedir. Bu atıklardan tehlikeli atıklar, ambalaj ve evsel atıklar gibi atık türlerinin yönetimine ilişkin usul ve esaslar ilgili Yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, üretimden kaynaklanan bazı tehlikesiz atıkların yönetimi boşlukta kalmıştır. Bu aşamada bazı tehlikesiz atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden geri kazanım faaliyetlerinin yönetilebilmesi amacıyla

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Bakanlığımızca “Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği” hazırlanmış ve 17 Haziran 2011 tarih ve 27967 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tehlikesiz atıkların düzenli depolama faaliyetleri, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir. Yönetmeliğin Ek-2 kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre atıklar, I. Sınıf, II. Sınıf ya da III. Sınıfı Düzenli Depolama Sahalarında bertarafı sağlanmaktadır.

Türkiye’de tehlikesiz atık statüsünde olan ve miktar olarak oldukça fazla olan demir çelik sektöründen kaynaklanan, cüruf atıkları; Termik santrallerden kaynaklanan, kül atıkları ve daha çok biyolojik arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları bu atık grubunda değerlendirilmektedir.

Çizelge C.20 - Hakkari ilinde 2014 Yılı İçin Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikesiz Atıkların Toplanma, Taşınma ve Bertaraf Edilmesi İle İlgili Verileri (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Aktivite kodu*	Atık Kodu**	2014						
		Atık Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım Miktarı (ton/yıl)	Geri Kazanım %' si	Geri Kazanım Yöntemi	Bertaraf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf %' si	Bertaraf Yöntemi
0	0	0	0	0	0	0	0	0

* Atık Yönetiminin Genel Esasları ya da Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği’nde tanımlanan 2 rakamlı aktivite tipini gösterir.

** Aynı yönetmeliklerde her bir aktivite için sıralanan tehlikeli atık kodu (6 rakamlı).

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik’in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “**Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar**” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır. Söz konusu atık sınıflandırılması Çizelge C.21’de gösterilmektedir.

İlimizde demir çelik sektörü veya tesis bulunmamaktadır.

Çizelge C.21 - Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar Listesi

ATIK KODU	ISIL İŞLEMDEN KAYNAKLANAN ATIKLAR	KATEGORİ
10 02	Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar	
10 02 01	Cüruf işleme atıkları	
10 02 02	İşlenmemiş cüruf	
10 02 07*	Tehlikeli maddeler içeren gazların arıtımı sonucu ortaya çıkan katı atıklar	M
10 02 08	10 02 07 dışında gaz arıtımı sonucu ortaya çıkan katı atıklar	
10 02 10	Haddehane tufalı	
10 02 11*	Soğutma suyunun arıtılmasından kaynaklanan yağ içerikli atıklar	M

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

10 02 12	10 02 11 dışındaki soğutma suyu arıtma atıkları	
10 02 13*	Gaz arıtımı sonucu oluşan ve tehlikeli maddeler içeren çamurlar ve filtre kekleri	M
10 02 14	10 02 13 dışındaki gaz arıtımı sonucu oluşan çamurlar ve filtre kekleri	
10 02 15	Diğer çamurlar ve filtre kekleri	
10 02 99	Başka bir şekilde tanımlanmamış atıklar	

Çizelge C.22 – Hakkari ilinde 2014 Yılı için İldeki Demir ve Çelik Üreticileri Üretim Kapasiteleri, Cüruf ve Bertaraf Yöntemi (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Tesis Adı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
-	0	0	-
-	0	0	-
-	0	0	-
TOPLAM	0	0	-

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimiz sınırları içerisinde kömürle çalışan termik santral bulunmamaktadır.

Çizelge C.23 – Hakkari ilinde 2014 Yılı Termik Santrallerde Kullanılan Kömür Miktarı Ve Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
	0	0
TOPLAM	0	0

Çizelge C.24 – Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğe göre Termik Santral Atıkları

ATIK KODU	ISIL İŞLEMDEN KAYNAKLANAN ATIKLAR	KATEGORİ
10 01	Enerji Santrallerinden ve Diğer Yakma Tesislerinden Kaynaklanan Atıklar (19 Hariç)	
10 01 01	(10 01 04'ün altındaki kazan tozu hariç) dip külü, cüruf ve kazan tozu	
10 01 02	Uçucu kömür külü	
10 01 03	Turba ve işlenmemiş odundan kaynaklanan uçucu kül	
10 01 04*	Uçucu yağ külü ve kazan tozu	A

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

10 01 05	Baca gazı kükürt giderme işleminden (desülfrizasyon) çıkan kalsiyum bazlı katı atıklar	
10 01 07	Baca gazı kükürt giderme işleminden (desülfrizasyon) çıkan kalsiyum bazlı çamurlar	
10 01 09*	Sülfürik asit	A
10 01 13*	Yakıt olarak kullanılan emülsifiye hidrokarbonların uçucu külleri	A
10 01 14*	Atıkların birlikte yakılmasından (co-incineration) kaynaklanan ve tehlikeli maddeler içeren dip külü, cüruf ve kazan tozu	M
10 01 15	10 01 14 dışındaki birlikte yakılmadan (co-incineration) kaynaklanan dip külü, cüruf ve kazan tozu	
10 01 16*	Atıkların birlikte yakılmasından (co-incineration) kaynaklanan ve tehlikeli maddeler içeren uçucu kül	M
10 01 17	10 01 16 dışındaki birlikte yakılmadan (co-incineration) kaynaklanan uçucu kül	
10 01 18*	Tehlikeli maddeler içeren gaz temizleme atıkları	M
10 01 19	10 01 05, 10 01 07 ve 10 01 18 dışındaki gaz temizleme atıkları	
10 01 20*	Saha içi atıksu arıtımından kaynaklanan tehlikeli maddeler içeren çamurlar	M
10 01 21	10 01 20 dışındaki saha içi atıksu arıtımından kaynaklanan çamurlar	
10 01 22*	Kazan temizlemesi sonucu çıkan tehlikeli maddeler içeren sulu çamurlar	M
10 01 23	10 01 22 dışındaki kazan temizlemesi sonucu çıkan sulu çamurlar	
10 01 24	Akışkan yatak kumları	
10 01 25	Termik santrallerin yakıt depolama ve hazırlama işlemlerinden çıkan atıklar	
10 01 26	Soğutma suyu işlemlerinden çıkan atıklar	
10 01 99	Başka bir şekilde tanımlanmamış atıklar	

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

İlimizde sanayi kuruluşları ve belediyenin sanayi/evsel/ kentsel atıksu arıtma tesisleri bulunmamaktadır.

C.13. Tıbbi Atıklar

Tıbbi atıkların Kontrolü yönetmeliği kapsamında ilimizde çalışmalar yapılmaktadır. Bu çerçevede Bakanlığımız tarafından Belediyeler için Belediye Tıbbi Atık Bilgi Formu ve Sağlık Kuruluşları için Tıbbi Atık Bilgi Formunu 25.09.2006 tarihinde Belediye ve yatak ünitesine sahip sağlık kuruluşlarını denetleyerek tıbbi atık envanterini çıkarılmıştır. Hastane atıklarının evsel atıklardan ayrı toplanması ve Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında denetimler yapılmaktadır. Merkez ilçe ve diğer ilçelerimizde tıbbi atıklar ayrı toplanıp Van ilinde bulunan sterilizasyon tesisinde bertaraf edilmektedir. Tıbbi atıkların alındığına dair ulusal atık taşıma formu kesilmektedir. 20 yatak ve üzerine sahip sağlık ünitelerden devlet hastanelerimiz tıbbi atık geçici depolama yeri yapılmıştır.

Çizelge C.25- 2014 Yılında Hakkari İli Sınırları İçindeki Belediyelerde Toplanan Tıbbi Atıklar (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

il/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı	Tıbbi Atıkların Taşınması	Tıbbi Atık Taşıma Aracı Sayısı *	Toplanan tıbbi atık miktarı	Bertaraf Yöntemi	Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma
------------------------------	-----------------------------	------------------------------	--	--------------------------------	---------------------	---

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

	Var	Yok	Özel	Kamu	Özel	Kamu	ton/gün	Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmasının	Tesisin Bulunduğu İl
Hakkari	X		X		1		0.312		X			
Yüksekova	X		X		1		0.168		X			
Şemdinli	X		X		1		0.082		X			
Çukurca	X		X		1		-		X			

*Tıbbi atık taşıma aracı sayısı "adet" olarak belirtilecektir.

Çizelge C.26- Hakkari ilinde Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	215,274	215,350	271,540	134,3990	176,557	221,244

C.14. Maden Atıkları

İl Müdürlüğümüzde maden atıklarıyla ilgili veri iletilmemiştir.

Çizelge C.27 - Maden Atıklarının Sınıflandırılması

Atık Kodu	Madenlerin aranması, çıkarılması, işletilmesi, fiziki ve kimyasal işleme tabi tutulması sırasında ortaya çıkan atıklar	Kategori
01 01	Maden kazılarında kaynaklanan atıklar	
01 03	Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar	
01 04	Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar	
01 05	Sondaj Çamurları ve Diğer Sondaj Atıkları	

Çizelge C.28- Hakkari ilinde 2014 Yılında Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık Miktarı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Tesis Adı	İşlenen Cevherin Adı	Atık Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi	Depolama sınıfı
-	-	0	-	-

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Hakkâri İli Belediyeleri ve İl Özel İdaresi Katı Atık Düzenli Depolama Birliği Başkanlığı 2006 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile kurularak çalışmalarına başlamıştır. Birliğin çalışma alanı ilimiz sınırları içerisinde ortaya çıkan atıkların düzenli toplanıp depolanmasını sağlamaktır. Katı atık düzenli depolanma alan kamulaştırması bitirilmiştir. ÇED ve uygulama projesi çalışmaları bitirilmiş olup, inşaat ihalesi aşamasına gelinmiştir. Proje kapsamında atıkların düzenli depolanması, tıbbi atıkların sterilizasyon tesisi, geri dönüşüm tesisi, kompost tesisi, atıksu arıtma tesisi yer almaktadır. Proje Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız Avrupa Yatırımlar Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
- Hakkâri Belediye Başkanlığı, 2014
- Yüksekova Belediye Başkanlığı, 2014
- Şemdinli Belediye Başkanlığı, 2014
- Çukurca Belediye Başkanlığı, 2014
- Hakkâri Belediyeleri ve İl Özel İdaresi Katı Yönetim Birliği Başkanlığı, 2014

Ç. KİMYASALLARIN YÖNETİMİ

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

İlimizde büyük endüstriyel tesis olmadığından “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında yapılan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Çizelge Ç.1 – Hakkari ilinde 2013 Yılı SEVESO Kuruluşlarının Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	0
Üst Seviye	0
TOPLAM	

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz sınırları içerisinde sanayi tesisi bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2014

D. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Flora

Akuatik yaşam ortamları olarak yukarıda sözü edilen belli başlı derelerimizdir. Ancak bu derelerde de herhangi bir envanter çalışması yapılmamıştır.

Karasal yaşam ortamları ve mevcut fauna hakkında da sağlıklı bir bilgi ve envanter bulunmamaktadır.

Fauna varlığı ve endemik hayvanlar (karasal ve aquatik türler, popülasyonlar, habitat ve toplulukları) hakkında herhangi bir envanter çalışması yapılmamıştır. Bu nedenle konu ile ilgili olarak amenajman planlarımızda veri bulunmamaktadır.

Bitki florası ve biyolojik çeşitlilik bakımından ilimiz zengin olmakla birlikte, konuyla ilgili yeterli araştırma yapılmamıştır. İlimizde genel olarak bilinen bitki listesi aşağıda verilmiştir. Bu listenin dışında çok sayıda bitki türü mevcuttur. Ancak bu konuda yapılacak bir araştırma ile tür mevcudu ve çeşidi hakkında bilgi edinilebilir.

Çizelge D. 3-Hakkâri İlinin flora ve biyolojik çeşitlilik durumu (Hakkâri Orman İşletme İl Müdürlüğü, 2009)

Quercus aegilops	Salixviminalis
Quercus libani	Quercus infectoria
Juniperussabina	JuniperusExcelsa
PyruaseagnifoliaPall.	Morusalba
Crataegusmonogyna	Pistaciavera L.
Vacciniummyrtillus	Prunus amygdalus
Tamarix	Rosagallica
Crataegusorientalis	Cercissiliquastrum
Rhuscorioria	Polirus
Cornusmos	Cistus
Vitis	Fragariavesca
Cotinus sp.	Rubus sp.
Malus sp.	Morusnigra
Astralagusmicrocephalus Wild.	Eleagnusangustifolia L.
Ficus sp.	Rosacanina
Pictaciaterebinthus	Pictacialestiscus
Callunavulgaris	Malussylvestris
Betulaverrucosa	Fraxinusexcelsior
Fraxinusoxicarpa	Juglansregia
Platanusorientalis	Populusalba
Populustremula	Populusnigra
Salixalba	Salixcaprea
Quercus brantii	

D.2. Fauna

Çizelge D. 4-Hakkâri İlinde bulunan fauna türleri (Hakkâri Orman İşletme İl Müdürlüğü, 2009)

İl Genelinde Bilinen Mevcut Kuş Türleri	Ciconiaciconia (Leylek)
Tadurnatadurna (Suna)	Melanittanigra (Kara Ördek)
Coturnixcoturnix (Bildircin)	Alectorischukar (Kıvalı Keklik)
Rallidae (Sutavugüller)	Columbalivia (Kaya güvercini)
Karatavuk (Turtusmerula)	Accipiternisus (Küçük Atmaca)

HAKKÂRİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Buteobuteo (Şahin)	Aquilachrysaetos (Kaya Kartalı)
Neophronpercnopterus (Küçük akbaba)	Falconidae (Doğangiller)
Falcotinnunculus (Kerkenez)	Perdixperdix (Çil Keklik)
Glareolidae (Kırlangıçgiller)	Larusarmenicus (Doğu Martısı)
Steptopeliaorientalis (Doğu üveyiği)	Aegoliusfunereus (Paçalı Baykuş)
Apusapus (Ebabil)	Meropsapiaster (Arı kuşu)
Meropssupercilliosus (Yeşil Arı Kuşu)	Upupaepops (İbibik)
Dryocopusmartius (Kara Ağaçkakan)	Picuscanus (Küçük Yeşil Ağaçkakan)
Picusviridis (Yeşil Ağaçkakan)	Dendrocopusminor (Küçük Ağaçkakan)
Pytonoprognepupestri (Kaya Kırlangıcı)	Anthustrivialis (Ağaç incirkuşu)
Motacillaalba (Ak Kuyruksallayan)	Hypuculiusampelinus (Tırtilyiyen)
Laniuscollurio (çekirge Kuşu)	Prunellamodularis (dağ Bülbülü)
Alaudaarvensis (Tarla Kuşu)	Regulusregulus (Çalıkuşu)
Sylviaconspicillata (Bozkır Ötleğeni)	Oenanterpicata (Doğu Kuyrukkakanı)
Lusciniamegarhynchus (Bülbül)	Cincluscinclus (Dere Kuşu)
Passerdomesticus (Serçe)	Stumusvulgaris (Sığırcık)
Ablepharuskitaibeli (İnce Kertenkele)	Genel Olarak Fauna Türleri
Spermophiliscitellus (Sincap)	Testudograeca (Adi Kaplumbağa)
Acanthodactylusvulgaris (Kertenkele)	Passerdomesticus (Serçe)
Corvuscomix (leş Kargası)	Erinaceusconcolor (Kirpi)
Alaudaarvensis (Tarla Kuşu)	Sus scrofa (Yaban Domuzu)
Canislupus (Kurt)	Capraeagrus (Dağ Keçisi)
Hystrixcristata (Oklu Kirpi)	

D.3. Ormanlar ve Milli Parklar

Orman İşletme Müdürlüğü'nün Hakkâri İlini kapsayan tüm alanı 742.705 Ha.'dır. Bu alanın %19,96'sı (148.213 Ha.) orman alanıdır. Ormanların bulunduğu alanların tamamına yakın kısmı çok meyilli, engebeli ve dağlık alanlarda yayılış göstermektedir. Hakkâri İlinin değişik bölgeleri arasında çok büyük yükselti ve iklim farklılıkları mevcuttur. Dağlık, sarp alanlardan oluşmaktadır. Tarıma elverişli alan yok denecek kadar azdır. Tarım alanlarının genel alana oranı ancak %5 civarındadır. Tamamen verimsiz, hasılat vermeyen arazi ormanlık alanı dahi geçerek genel alana oranı %20,06 (149.053 Ha.) dir. Yükseltisi 3000 m. Üzerinde çok sayıda yer bulunmaktadır. Hakkâri 'nin en düşük rakımlı yeri Şemdinli İlçesinde Derecik bölgesinde 600 m., Çukurca İlçesinde 750 m. Rakımlara kadar inebilmektedir. En yüksek rakımlı yeri ise Cilo dağlarıdır. 4500 m. Rakımın üzerindedir. Yerleşim birimleri de 600 m. İle 2000 m. rakımları arasında çeşitli yükseltilerde kurulmuşlardır.

Hakkâri İli yazları çok kurak ve sıcak; kışları soğuk ve uzun sürelidir. En fazla yağışlar ilkbahar mevsiminde yağmur şeklinde, kışları da kar şeklinde görülmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 757 mm dir. İlkbahar ve sonbahar mevsimleri çok kısa sürmektedir. İlkbahar ve sonbahar donları sık olmaktadır. Bu nedenle ağaçlandırma çalışmalarını kısıtlamaktadır. Orman ağaçları türleri bakımından da çeşitlilik göstermemektedir.

Yukarıda belirtilen ekolojik nedenlerden dolayı bölgede kazık ve derin kök yapan, kuraklığa karşı dayanıklı türler ile donlardan fazla etkilenmeyen türler doğal olarak yetişebilmektedir. Orman oluşturan doğal türler Meşe ve Ardıç türleridir. Bu ormanlarda çok nadiren diğer türlerde bu türlerle karışıma katılmaktadır.

İlimiz ormanları genel olarak dağlık bölgelerde yoğunlaşmıştır. Arazi yapısı sarp ve çok engebelidir. Ormanlık alanlarda eğim çok yüksektir. Ormanlık alanlarının yaklaşık % 75 inin arazi meyli % 50 nin üzerindedir. Bu nedenle mevcut birçok orman alanının koruma altına alınması gerekmektedir. Orman alanlarının tahribi durumunda yeniden ormanlaştırma olanaksızlaşacaktır.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Bütün bölgede ormanlar 600 m. rakımdan başlayarak, 1700 m., bazı yerlerde 2000 m. rakıma kadar yayılış göstermektedir. Bu nedenledir ki; dağların büyük bölümü orman örtüsünden yoksun olup, sadece otsu ve dikenli çalimsı türler bulunmaktadır. Çoğunlukla çıplak ve sert kayalardan oluşmaktadır.

İlimizde mevcut ormanların tamamı devlet ormanlarıdır. Özel mülkiyete ve diğer tüzel kişiliklere ait ormanlar bulunmamaktadır. Ormanların tamamı Orman Genel Müdürlüğü tarafından işletilmektedir. Ormanlarımızın tamamı meşe baltalık ormanlar olup, yakacak odun amaçlı üretim yapılmaktadır. Ormanlarımızın ilçelere dağılımı; Merkez %18, Çukurca %23, Şemdinli %53, Yüksekova %6 şeklindedir.

D.4. Çayır ve Mera

İlin Toplam Yüzölçümü 714.684 ha olup, bunun 61.529 Tarım arazisi, 369.610 ha'ı çayır mera arazisi, 174.955 ha orman ve fundalık, 107.631 ha'ı tarım dışı araziye ve 959 ha yerleşim alanı oluşturmaktadır.

İlin Nüfusuna oranlandığında Kişi Başına Düşen Tarım Alanı:61.529 ha/279.982 Kişi=0,2 ha alan kalmaktadır.

D.5. Sulak Alanlar

İlimizde Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlardan Yüksekova Nehil Sazlığı bulunmaktadır. Söz konusu alanın envanter çalışmaları için ihale yapılmış olup alanın flora ve fauna durumu bu çalışmalar sonucu belirlenecektir.

Hakkari İli Yüksekova İlçesinin güneyinde yer alan Yüksekova Sazlıkları Sulak Alanı, Hakkari, Van ve Yüksekova yerleşim birimine sırası ile 105.0 km, 206.0 km ve 14.0 km uzaklıkta yer almaktadır. Sulak Alan 3191.393 ha (31.914 km²) ve Tampon Bölge 21628.881 ha (216.288 km²)

Alan, Zap Suyu vasıtasıyla Dicle Nehri'ne karışan Nehil Çayı'nın oluşturduğu etrafı yüksek dağlarla çevrili taşkın ova niteliğindedir. Ovada yer alan birçok küçük dere Nehil Çayı'na karışır. Nehil Çayı'nın taşkın alanı boyunca mevsimsel bataklıklar ile sulak çayırlar yer alır. Ovanın büyük bir bölümü baharda taşkına maruz kalır. Ayrıca kış aylarında Nehil Sazlığı'nın büyük bir bölümü karla kaplıdır. Yaz aylarında ise Nehil Sazlığı'nın büyük bir bölümünü çayırılık alan oluşturur.

D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

İlimiz sınırları içerisinde tabiat varlıkları bulunmamaktadır.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde doğa ve koruma bilgileri hakkında Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün Hakkâri Şube Müdürlüğü tarafından bilgiler sunulmuştur.

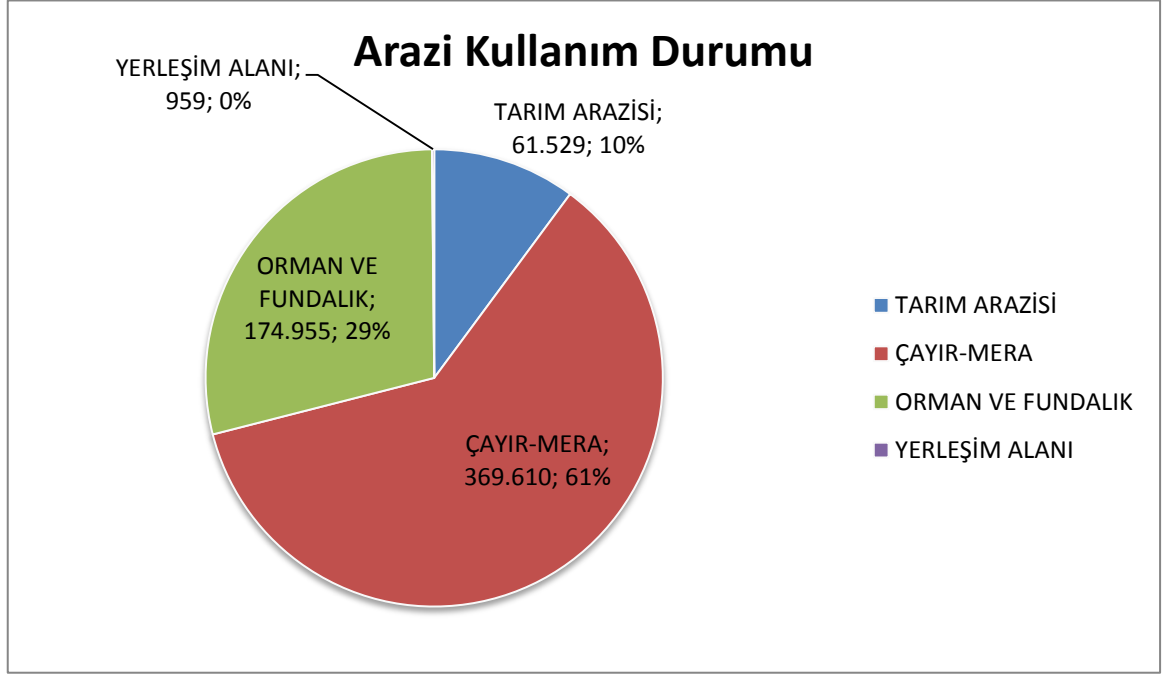
Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2014
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014
- Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 2014
- Hakkâri Orman İşletme Müdürlüğü, 2009-2014

E. ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

İlin arazi kullanım durumu güncel bilgiler doğrultusunda tarım arazileri, ormanlar, çayır/mera, su kütleleri, yerleşim yerleri ve yapay alanlar şeklinde sınıflandırılarak değerlendirilmiş ve grafik olarak aşağıya çıkarılmıştır.

Grafik E.1 – Hakkari ilinde 2014 Yılı Arazi Kullanım Durumu (Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

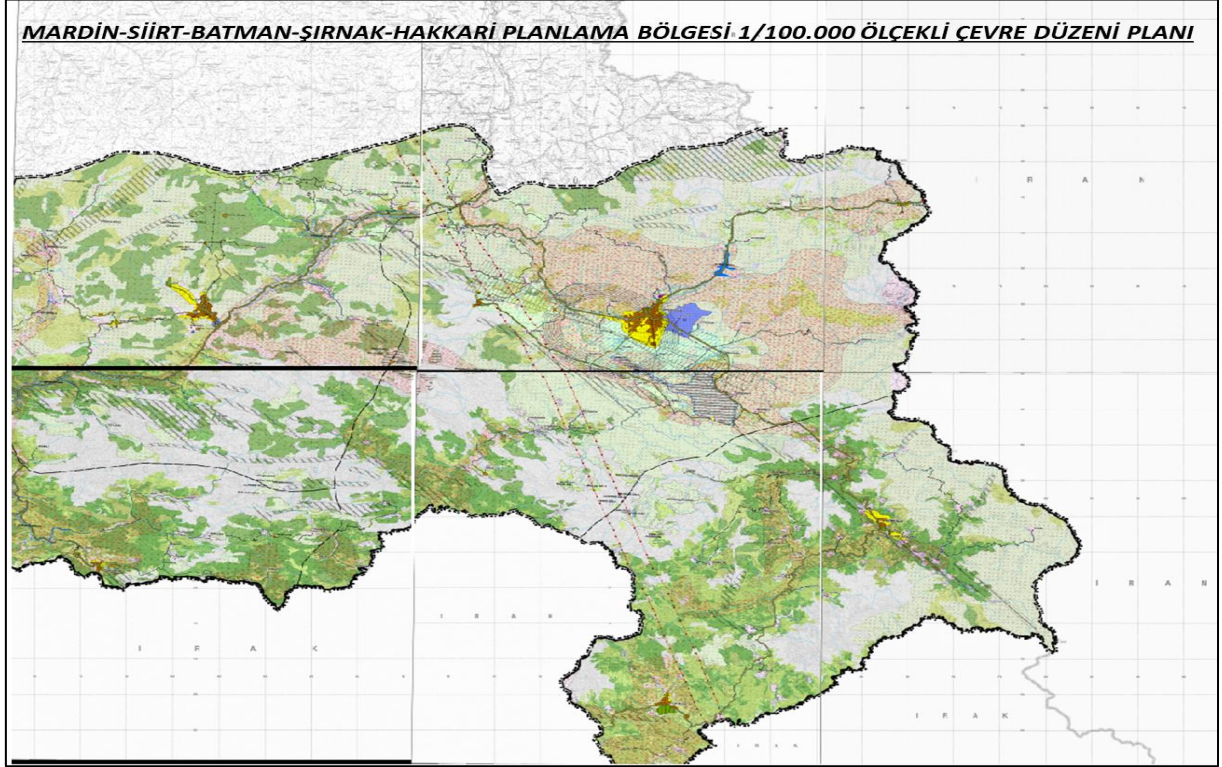
Çizelge E.1 – 2014 Yılı için Hakkari ilinde Arazilerin Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması (Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014)

Arazi Sınıfları	İlçeler				TOPLAM
	Merkez	Çukurca	Şemdinli	Yüksekova	
1.	62			2001	2.063
2.	1.147	1.362	3.968	7.348	13.825
3.	11.185	2.423	1.313	7.973	22.894
4.	16.761	541	3.738	2.854	23.894
5.	0	0	0	8.811	8.811
6.	14.823	1.296	4.647	11.224	31.990
7.	133.676	76.764	126.652	166.165	503.257
8.	35.365	11.219	26.865	34.501	107.950
TOPLAM	213.019	93.605	167.183	240.877	714.684

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre Düzeni Planı

MARDİN-SİİRT-BATMAN-ŞIRNAK-HAKKARİ PLANLAMA BÖLGESİ 1/100.000
ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

Çevre düzeni planı, 07.09.2012 tarih ve 141167 sayılı Olur ile onaylanmıştır. Plan 3194 Sayılı İmar Kanunu ve Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği maddeleri gereğince “ Plan, plan paftaları, Plan Hükümleri ve Plan Açıklama Raporu ile bir bütündür. “ hükümleri kapsamında Çevre Düzeni Planı kapsamındaki iş ve işlemleri plan paftaları, plan açıklama raporu ve plan hükümleri kapsamında değerlendirilmektedir.

Mardin-Siirt-Batman-Şirnak-Hakkâri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı onay ve değişiklik tarihleri:

- 07.09.2012 tarih ve 141167 Olur
- 21.03.2013 tarih ve 2737 Olur
- 02.08.2013 tarih ve 12130 Olur
- 24.04.2014 tarih ve 6376 Olur

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz ile ilgili 1/100000 lik Çevre Düzen planı 2012 yılında Bakanlığımız tarafında tasdik edilerek yürürlüğe girmiştir. Çalışmalar bu planlar dahilinde yürütülmektedir.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014

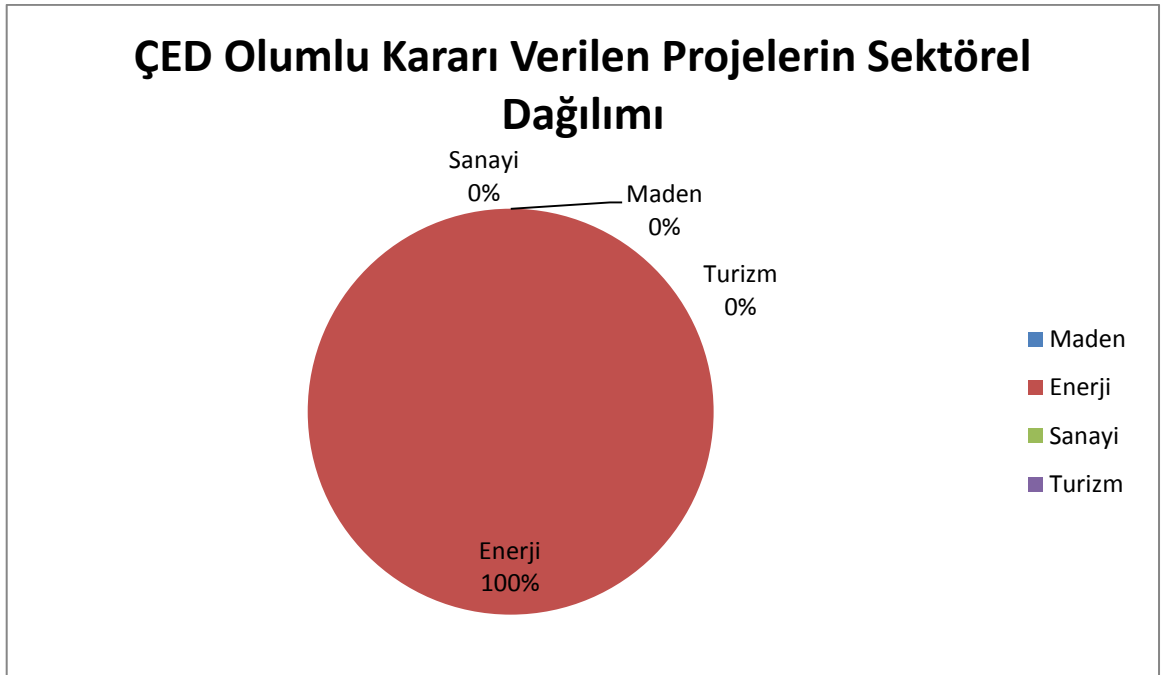
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

F.1. ÇED İşlemleri

Yıl içerisinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği” kapsamında ÇŞİM tarafından verilen Ek-2 Listesi ÇED Gereklidir ya da Gerekli Değildir Kararları, sayıları ve bunların sektörel dağılımları verilmeli ve Çizelge F.1, Grafik F.1, Grafik F.2 oluşturulmalıdır.

Çizelge F.1 - Hakkari İlinde Bakanlık merkez ve ÇŞİM tarafından 2014 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	2	1	0	0	1	0	0	4
ÇED Gereklidir	0	0	0	0	0	0	0	0
ÇED Olumlu Kararı	0	2	0	0	0	0	0	2

Grafik F.1 – Hakkari İlinde 2014 Yılında ÇED Olumlu Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

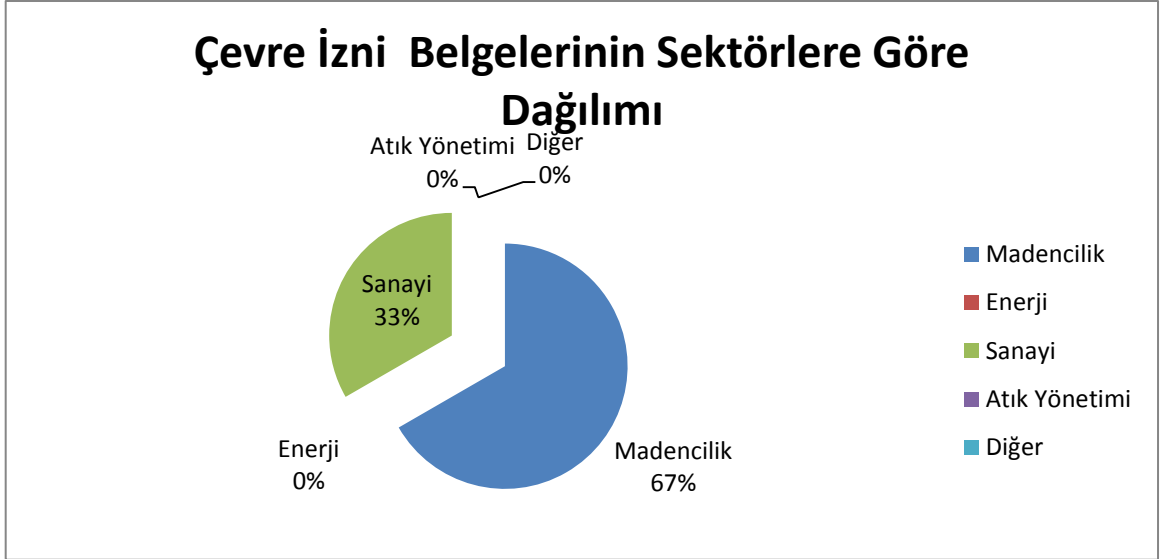
Grafik F.2 – Hakkari İlinde 2014 Yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

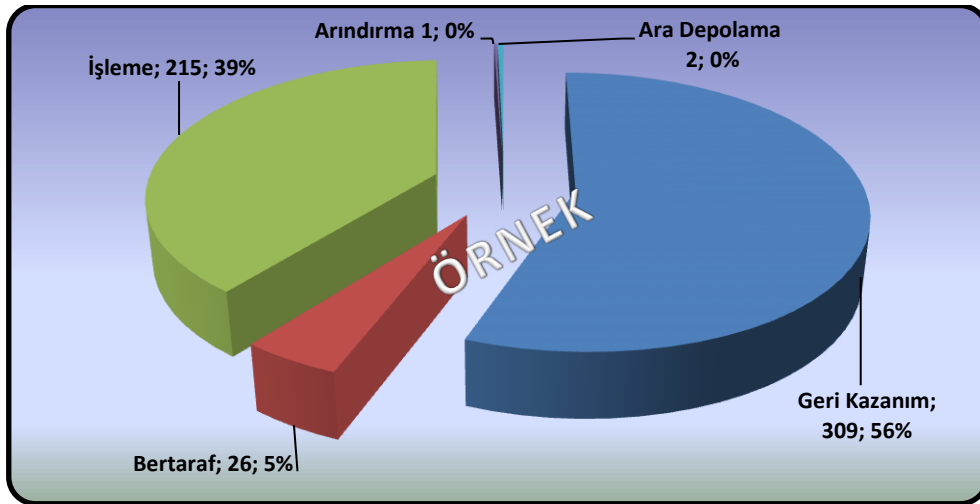
Yönetmelik kapsamında verilen geçici faaliyet belgeleri, red edilen geçici faaliyet başvuruları, çevre izni ve çevre izni ve lisansı belgeleri, red edilen çevre izni/lisansı başvuru sayıları verilmeli ve Çizelge F.2, Grafik F.3 ve Grafik F.4 oluşturulmalıdır.

Çizelge F.2 – Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi Sayıları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	0	3	3
Çevre İzni Belgesi	0	2	2
Çevre İzni ve Lisans Belgesi	0	0	0
TOPLAM	0	5	5

Grafik F.3 – Hakkari ilinde 2014 Yılında Verilen Çevre İzni veya Çevre İzni ve Lisans Belgelerinin Sektörlere Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Grafik F.4- Hakkari ilinde 2014 Yılında Verilen Lisansların Konuları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Proje Tanıtım Raporu, ÇED, Çevre İzinleri sayıları yukarıda verilmiştir. İlimizde faaliyet gösteren tesisler küçük kapasitelidir. Tesislerin çoğu Kalker Ocakları ve Kıрма Eleme Tesisi olup, mevsimlik ve ihale dahilinde çalışmaları yürütülmektedir.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

G.1. Çevre Denetimleri

Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde il müdürlüğümüz tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

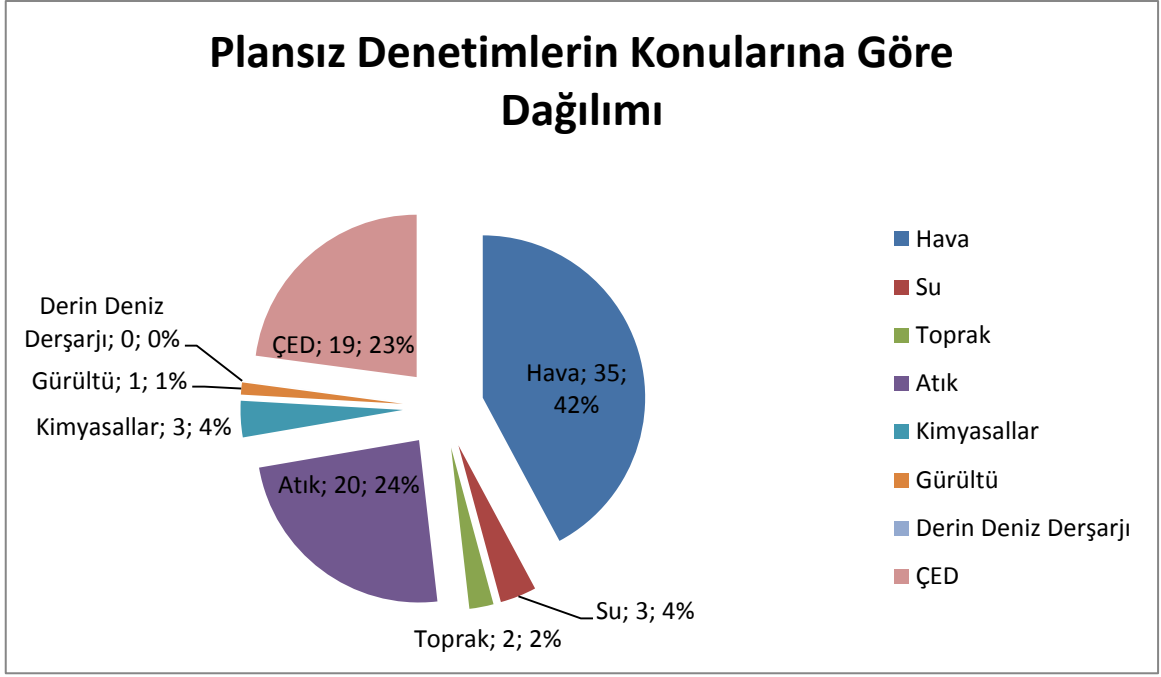
- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın ÇŞİM tarafından yapılan denetimlerdir.

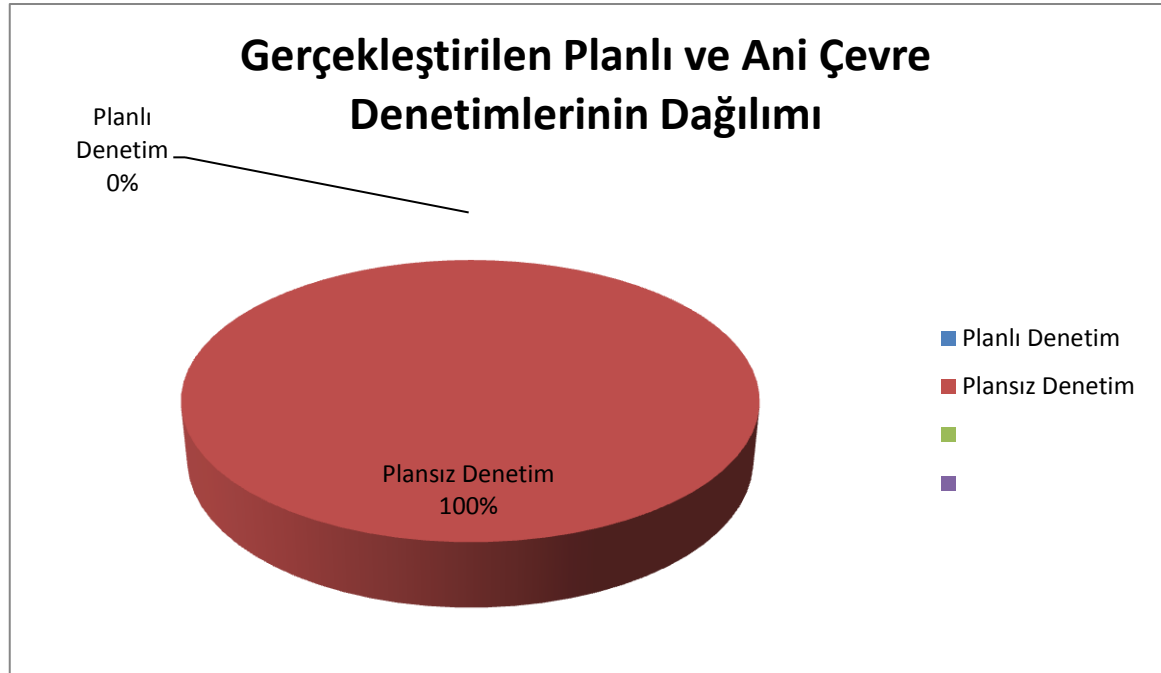
İldeki bilgiler kapsamında Çizelge G.1, Grafik G.1, Grafik G.2, Grafik G.3, Grafik G.4 oluşturulmalıdır.

Çizelge G.1 - Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimya-sallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	İzin	Toplam
Planlı denetimler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ani (plansız) denetimler	0	35	3	2	17	3	4	0	19	5	88
Genel toplam	0	35	3	2	17	3	4	0	19	5	88

Grafik G.2 – Hakkari ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

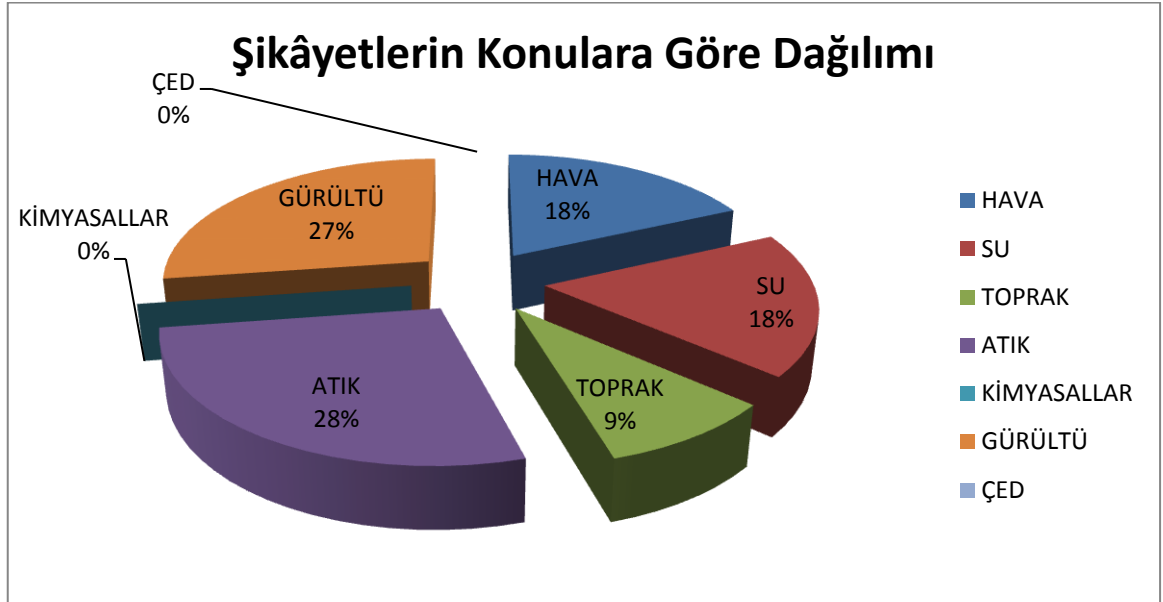
Grafik G.3– Hakkari ilinde ÇŞİM Tarafından 2014 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

G.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

İldeki bilgiler kapsamında Çizelge G.2, Grafik G.5 oluşturulmalıdır.

Çizelge G.2 - Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM'e Gelen Tüm Şikâyetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	2	2	1	3	0	3	0	11
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	2	1	1	2	0	3	0	9
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	%100	%50	%100	%66.67	-	%100	-	%81,82

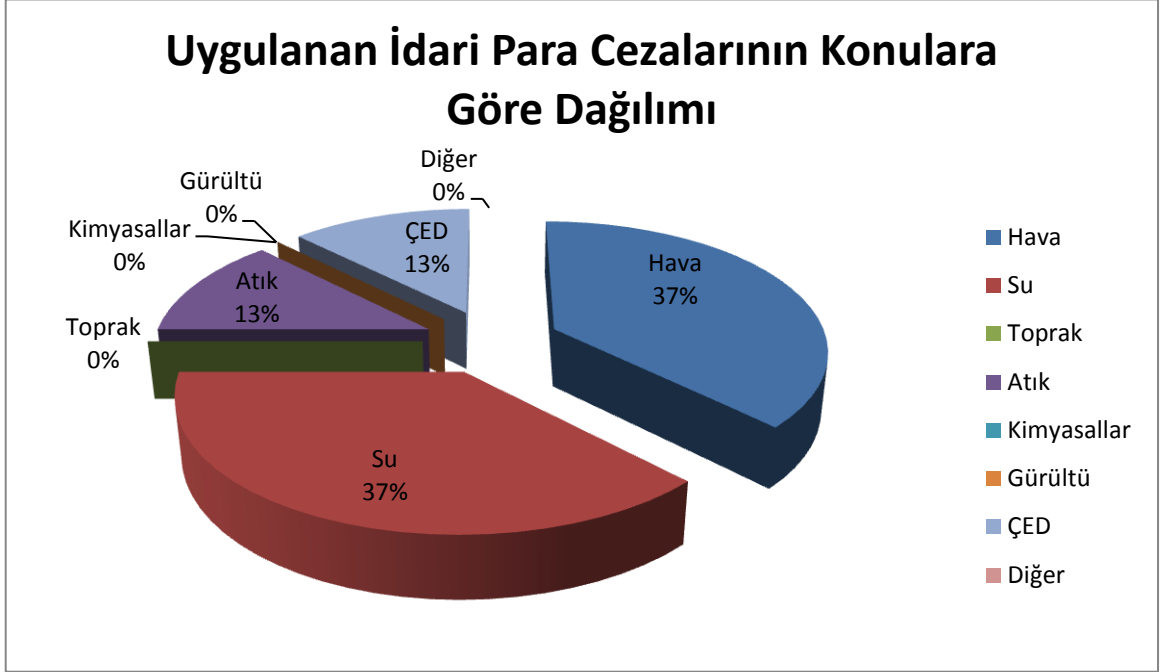

Grafik G.5 – Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Gelen Şikâyetlerin Konulara Göre Dağılımı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

G.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge G.3 - Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	31.659,00	140.777,00	0	87.987,00	0	0	3.966,66	0	264.389,66
Uygulanan Ceza Sayısı	3	3	0	1	0	0	1	0	8

Grafik G.6 – Hakkari ilinde 2014 Yılında ÇŞİM Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

Bir adet Hazır Beton Tesisine ÇED Görüşü almadan kurulduğu ve bir adet Kalker Ocağı ve Kıрма Eleme Tesisine de süresi içinde Çevre İzin Belgesini almadığından dolayı Faaliyeti Durdurma Cezası uygulanmıştır.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde yapılan denetimler, yapılan yasal yaptırım verileri yukarıda verilmiştir.

Kaynaklar

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

Eğitim Öğretim yılının başlamasıyla beraber Valilik, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ortaklaşa, çevre bilincini geliştirmek, çevre değerlerinin nicelik-niteliklerini iyileştirilmek ve korunmasını sağlamak amacıyla, çevremize ve kentimize sahip çıkma konusunda özendirici tutum ve davranış oluşturmak için her eğitim öğretim döneminde Uygulama Çevre Eğitimi Projesi başlatılmış olup, merkez ilçe ve diğer ilçelerimizde tüm 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencileri proje kapsamına alınmıştır. Projenin amacı; çevrenin önemi, orman, bitki ve hayvan varlıklarının korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve olumlu tüketim alışkanlıklarının kazandırılması konularında görsel ve basılı materyaller desteği ile çevre bilincinin yerleşmesini sağlamaktır.

Okullarda Uygulamaya Yönelik Önerilen Eğitim Çalışmalarındaki Amaç;

- 1- Çevrenin önemi, çevre değerinin korunması, atıkların değerlendirilmesi, tasarruf bilincinin geliştirilmesi ve olumlu tüketim alışkanlıklarının kazandırılması, geri kazanım konularında öğretmen ve öğrencilerde çevre bilincinin geliştirilmesi,
- 2- Yapılacak eğitimin sınıfların seviyesine göre görsel ve basılı materyallerle desteklenmesi,
- 3- Katı atıklar ve geri dönüşüm konularının öğrenciler tarafından hangi düzeyde bilindiğinin tespit edilmesi,
- 4- Çevre sorunlarını oluşturan faktörlerin anlatılması,
- 5- Doğal kaynakların ve çevrede bulunan bitki ve hayvan türlerinin tanıtılması,
- 6- Olumlu davranış değişiklikleri kazandırılmasının sağlanması, öğrencilerin yakın çevrelerini nasıl ve ne şekilde etkileyeceklerinin öğretilmesi,
- 7- İyi ve kötü çevre örnekleri gösterilerek çevrenin insan sağlığı için öneminin kavratılması,
- 8- Branş derslerinde çevre ile ilgili konuların işlenmesi.

5 Haziran Dünya Çevre Günü ve Çevre Haftasında gündem ile ilgili olarak kamu kurum ve kuruluşları ile ortak Çevre Kültürünü Geliştirici ve Çevre Bilincini Arttırıcı özel programlar gerçekleştirilmiştir. Bu yıl ilimizde 5-15 Haziran tarihleri arasında Çevre Haftası çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Bu etkinlik çerçevesinde;

5 Haziran 2014 tarihinde Dünya Çevre Günü ile ilgili Atatürk anıtına çelenk koyma, ve temsili çevre temizliği ve kortej eşliğinde yürüyüş, hafta boyunca Çevre ve Orman Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında 14.10.1999 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde; okul öncesi ve ilköğretim okullarına yönelik çevrenin korunması, kirliliğin önlenmesi, olumlu tüketim alışkanlıklarının kazandırılması, değerlendirilebilir katı atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri kazanım konularında belirlenecek pilot okullarda çalışmalar yapılmıştır.

Bu protokol çerçevesinde 2014 eğitim-öğretim yılında İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından belirlenen Hakkâri Merkez ve diğer ilçeler dahil olmak üzere 16 okuldaki tüm öğrencilere eğitim seminerleri verilmiştir.

I. İL BAZINDA ÇEVRESEL GÖSTERGELER**1. GENEL****1.1. NÜFUS**

NÜFUS									
GÖSTERGE: Nüfus artış hızı									
TANIM: Belirli bir dönemde, İl için nüfus büyüklüğünün ortalama yıllık artışıdır.									
Önerilen Kaynak: TÜİK									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990 ve sonrası il nüfusu, İl nüfus artış hızı (%), Nüfus yoğunluğu (kişi/km ²)									
Durum ve eğilimler;									
Veri formatı									
Yıllar	1990	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nüfus (Kişi)	172.479	236.581	246.469	258.590	256.761	251.302	272.165	279.982	273.041
Nüfus Artış Hızı (‰)	43,58	31,59	x	48,0	-7,1	-21,5	79,8	28,3	-25,1
Yıllar	2014								
Nüfus (Kişi)	276.287								
Nüfus Artış Hızı (‰)	11,8								
Kaynak: TÜİK, 2014									
Değerlendirme ve Sonuçlar									
Türkiye’de nüfus artış hızı 2008 yılında ‰48,0 iken, 2012 yılında ‰28,3’e gerilemiştir. Ancak toplam nüfus artmaya devam etmiştir. 2014 yılı verilerine göre toplam nüfus 276.287 kişi, nüfus artış hızı ise ‰11,8’tir. Toplam nüfus artmaya devam etmektedir. Nüfusun kentsel alanlarda yoğunlaşması, bu alanlarda çevre üzerinde baskının artması anlamına gelmektedir.									

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

NÜFUS		
GÖSTERGE: Kentsel nüfus oranı		
TANIM: Belirli bir tarihte kentsel alan olarak tanımlanmış 20.001 ve üzeri nüfusa sahip yerleşim yerlerinde yaşayan nüfusun toplam nüfus içindeki oranıdır.		
Önerilen Kaynak: TÜİK		
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1927, 1950 ve 1980 yılları da olacak şekilde yıllara göre kırsal ve kentsel nüfus oranı (%),Türkiye geneli oranlarıyla karşılaştırılması		
Durum ve eğilimler:		
Veri formatı		
	İl ve İlçe Merkezleri (%)	Belde ve Köyler (%)
1927	7,5	92,5
1950	14,0	86,0
1980	28,4	71,6
1990	41,2	58,8
2000	58,9	41,1
2010	54,1	45,9
2014	55,0	45,4
Kaynak: TÜİK, 2014		
Değerlendirme ve Sonuçlar		
<i>Ülkemizde 1990 yılında %59 olan kentsel nüfus oranı 2014 yılında %91,8'e yükselmiştir. İlimizde ise 1990 yılında %41,2 olan kentsel nüfus oranı 2014 yılında %55,0'a yükselmiştir. Hızlı kentleşme ile birlikte sosyal, ekonomik, demografik ve çevresel sorunlar ortaya çıkmıştır. Plansız kentleşme ve geçekondulaşma ile hizmet sunumu bakımından sorunlu kentler oluşmuş ve çevre sorunları hızla büyümüştür. Ülkemizde artan kentsel nüfus oranına paralel olarak kentlerde yaşanan çevre sorunlarının da artması olasılığı vardır.</i>		

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

1.2 SANAYİ

SANAYİ
GÖSTERGE: Sanayi Bölgeleri
TANIM: Sanayinin belli alanlarda yapılmasını sağlamak, kentleşmeyi yönlendirmek, çevre sorunlarını önlemek gibi amaçlarla mal ve hizmet üretim bölgeleri olarak hizmet sunmayı amaçlayan organize sanayi bölgeleri vb. sanayi bölgelerinin sayısının, toplam alanlarının ve ildeki planlı sanayileşme oranının zaman serisinde ifade edilmesidir.
Önerilen Kaynak: Sanayi İl Müdürlükleri, İl Sanayi Odası
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde bulunan sanayi kuruluşlarının sayısı, sektörlerine göre sanayi bölgelerinin (Organize Sanayi Bölgeleri, Küçük Sanayi Siteleri, Endüstri İhtisas Bölgesi ilan edilmiş alanlar, Büyük Sanayi Siteleri vb.) sayısı, kapasitesi, alanı (ha), OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısının ildeki tüm sanayi kuruluşları sayısına oranı (%)
Durum ve eğilimler; Sanayi : İlimizin sosyo-ekonomik durumunun daha üst seviyeye çıkarılması, yeni istihdam alanlarının oluşturulması, işsizlik sorunun en aza indirgenmesi, üretimin artırılması ve ticari hayatın canlanması bakımından sanayi sektöründe başlatılacak girişimler büyük önem arz etmektedir. İlimizde Sanayi İşletmeleri olarak 15 Diğer Bina Doğramacılığı ve Marangozluk Ürünleri İmalathanesi, 14 Mutfak Mobilyaları İmalathanesi, 10 Ekmek, Taze Pastane Ürünleri ve Kek İmalathanesi, 7 Plastik Ürünlerin İmalatı, 5 Çakıl ve Kum Ocakları Üretim Tesisi, 5 Şeker İmalathanesi, 4 Süt-Yoğurt ve Peynir Fabrikası, 4 Metalden Kapı ve Pencere İmalathanesi, 4 Hazır Yemek Tesisi, 3 Öğütülmüş Hububat ve Sebze Ürünleri Fabrikası, 3 Alüminyum, Kurşun, Çinko ve Kalay Tesisi, 2 Ana Demir ve Çelik Ürünleri Tesisi, 2 Diğer Mobilya İmalathanesi, 2 Doğrama Tesisi, 3 Hazır Beton Tesisi, 2 Tekstil Atölyesi, 1 Pet Su Tesisi, 1 Elektrik Üretim Tesisi, 1 Reklamcılık Atölyesi, 2 Taş Ocağı Tesisi, 1 Briket Üretim Tesisi, 1 Büro Mağaza Mobilyaları İmalathanesi, 1 Boya vernik ile Matbaa Mürekkebi ve Macun İmalathanesi, 1 Süsleme ve Yapı Taşları İmalathanesi olmak üzere 94 Sanayi İşletmesi bulunmakta olup, söz konusu işletmelerde 850 kişi istihdam edilmektedir. Kapanan veya eksik kapasite ile çalışan sanayi tesisleri; düşük faizli işletme kredileri temin edilerek, ekonomiye tekrar kazandırılmalıdır. Sanayi Bölgeleri : İlimizde kurulması düşünülen Organize Sanayi Bölgesi için ilimize 7 km uzaklıkta bulunan otluca köyünde 300 hektar alanın kamulaştırılması yapılmış olup, kroki ektedir. Ancak, OSB Müteşebbis Teşekkülü Başkanlığının almış olduğu tasfiye kararı doğrultusunda Organize Sanayi Bölgesinden vazgeçilmiştir. İlimiz Merkezde 1, Yüksekova İlçesinde 1 ve Şemdinli İlçesinde 1 olmak üzere toplam 50'şer işyerili Küçük Sanayi Sitesi bulunmaktadır. Madencilik : Maden işleri ile ilgili başvurular Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına (Maden İşleri Genel Müdürlüğü) yapılmakta olup, Bakanlık tarafından verilen maden ruhsatları bilgi amaçlı İl Müdürlüğümüze bildirilmektedir. Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıda verilmiştir.

SANAYİ
GÖSTERGE: Madencilik
TANIM: Bu gösterge, İlde yer alan farklı ruhsatlandırma grubuna göre verilen bir yılda kayıt altına alınmış maden ocakları, zenginleştirme tesisleri ve depolama alanlarının miktarının yıllara göre değişimini gösterir. Tesislerin isim bazında listelenmesine gerek olmayıp, farklı ruhsatlandırma grubuna göre sayı ve alanların değişiminin belirtilmesi gerekmektedir.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Önerilen Kaynak: İl Özel İdare, MİGEM

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Türlerine göre maden ocağı ve tesisi sayısı, alanları (ha) ve yıllara göre değişimleri (%),

Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

İLÇE	MADEN GRUBU	MADEN ADI	RUHSAT DURUMU	ALAN
Şemdinli	IV. GRUP	Bakır	Faaliyetleri Durduruldu	220,25
Merkez	IV. GRUP	Cinko	Normal Yürüyor	258,75
Merkez	IV. GRUP	Cinko	Normal Yürüyor	1925
Merkez	IV. GRUP	Cinko	Normal Yürüyor	3300
Cukurca	IV. GRUP	Cinko . Kursun	Normal Yürüyor	429,56
Merkez	IV. GRUP	Cinko+Kursun	Faaliyetleri Durduruldu	177,8
Semdinli	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	96,86
Yüksekova	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	97,76
Cukurca	II-A GRUP	Kalker (micir)	Normal Yürüyor	97,36
Cukurca	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	99
Yüksekova	II-A GRUP	Kalker (micir)	Normal Yürüyor	99,59
Merkez	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	99,18
Yüksekova	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	99,38
Merkez	II-A GRUP	Kalker (micir)	Normal Yürüyor	57,22
Yüksekova	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	94,69
Yüksekova	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	98,57
Yüksekova	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	99,65
Yüksekova	II-A GRUP	Kalker (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	99,44
Yüksekova	IV. GRUP	Krom	Faaliyetleri Durduruldu	3364,05
Yüksekova	IV. GRUP	Krom	Faaliyetleri Durduruldu	875
Yüksekova	IV. GRUP	Krom	Normal Yürüyor	600
Merkez	II-A GRUP	Kumtası (micir)	Faaliyetleri Durduruldu	99,99
Merkez	IV. GRUP	Kursun+Cinko	Normal Yürüyor	1625,62
Cukurca	IV. GRUP	Kursun+Cinko	Normal Yürüyor	1266,71
Semdinli	IV. GRUP	Manqanez	Faaliyetleri Durduruldu	950,93
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1707,35
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1992,17
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1941,47
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1993,56
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1596,51
Yüksekova	V. GRUP		Normal Yürüyor	326,86
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1570,11
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1527,36
Cukurca	IV. GRUP		Faaliyetleri Durduruldu	990,41
Yüksekova	IV. GRUP		Normal Yürüyor	140,76
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1993,14
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1731,23
Merkez	II-A GRUP		Normal Yürüyor	99,94
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1452,21
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	213,05
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1792,32
Yüksekova	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1994,99
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1002,5
Yüksekova	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1925
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	333,81
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1319,13
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	763,98
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	370,21
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	242,5
Semdinli	II-B GRUP		Normal Yürüyor	98,63
Yüksekova	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1891,8
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1121,43
Yüksekova	II-A GRUP		Normal Yürüyor	90,09
Yüksekova	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1765
Yüksekova	II-A GRUP		Normal Yürüyor	98,86
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	510,42
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1990,77
Yüksekova	II-A GRUP		Normal Yürüyor	98,2
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1150,71
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1564,57
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	820,96
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1800,55
Merkez	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1287,69
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1435,77
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1694,78
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1945,05
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1976,21
Cukurca	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1120,19
Semdinli	IV. GRUP		Normal Yürüyor	1789,68

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Cukurca	II-B GRUP	Normal Yürüvor	99.91
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1967.35
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1950.41
Semdinli	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1585.35
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1012.36
Yüksekova	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1958.23
Yüksekova	II-B GRUP	Normal Yürüvor	100
Cukurca	II-B GRUP	Normal Yürüvor	99.93
Yüksekova	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1992.23
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1303.27
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1909.05
Semdinli	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1989.14
Merkez	IV. GRUP	Normal Yürüvor	330
Semdinli	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1142.44
Semdinli	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1881.73
Merkez	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1347.92
Merkez	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1005.06
Cukurca	II-B GRUP	Normal Yürüvor	99.93
Semdinli	II-B GRUP	Normal Yürüvor	98.93
Yüksekova	II-A GRUP	Normal Yürüvor	99.66
Merkez	II-A GRUP	Normal Yürüvor	89.71
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1841.54
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1687.91
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1246.44
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1994.92
Semdinli	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1989.6
Merkez	IV. GRUP	Normal Yürüvor	426.11
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1619.26
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1659.19
Yüksekova	IV. GRUP	Normal Yürüvor	400
Merkez	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1313.39
Yüksekova	IV. GRUP	Normal Yürüvor	797.69
Yüksekova	IV. GRUP	Normal Yürüvor	846.76
Yüksekova	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1875
Cukurca	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1639
Yüksekova	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1344.49
Merkez	IV. GRUP	Normal Yürüvor	1328.85

Kaynak: MİGEM, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.

2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

GÖSTERGE: Sıcaklık

TANIM: Gösterge, ildeki yıllık ortalama sıcaklık değişimi ve Türkiye ortalamalarıyla karşılaştırılmasını ifade etmektedir.

Önerilen Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970 ve sonrası yıllık ortalama sıcaklık değerleri (°C), Türkiye Ortalama Değerleri

Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

Veri formatı

	1970	1980	1990	2000	2005	2008	2011	2012	2013	2014
Türkiye ort. sıcaklık	13,5	12,7	12,9	13,1	13,3	13,6	12,8	13,8	13,8	
İlin ort. sıcaklık	10,5	10,4	11,3	10,9	11,1	10,4	10,5	10,9	10,9	12,7

Kaynak: Meteoroloji İl Müdürlüğü, 2014

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimizde Uzun Dönem (1970-2013) ortalama sıcaklık:10,77 °C'dır. Ortalama sıcaklıklarda 2014 yılında 12.77 - 10,77 = 2 °C artış olmuş ve ortalama sıcaklıkta %18,57 °C artış olmuştur.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

GÖSTERGE: Yağış

TANIM: İldeki birim alana düşen ortalama yağış miktarının zaman serisinde ifade edilmesidir.

Önerilen Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl için 1970 ve sonrası yıllık ortalama yağış miktarları (kg/m²)

Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

Veri formatı

	1970	1980	1990	2000	2005	2008	2010	2011	2012	2013	2014
ortalama (kg/m²)	584,7	755,1	641,7	735,9	655,2	483,8	638,1	820,7	1019,4	796	688,9

Kaynak: Meteoroloji İl Müdürlüğü, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

Uzun yıllar (1970-2013) toplam yağış ortalaması 713,06 kg/m²'dir. Uzun yıllara göre 2014 yılında;688,9 - 713,06= -24,16 kg/m² % -3,4 azalma vardır.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ																						
GÖSTERGE: Deniz suyu yüzey sıcaklığı																						
TANIM: Bu gösterge, deniz suyu yüzey sıcaklığının 1975'ten bu yana yıllık değişimini ifade eder.																						
Önerilen Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü																						
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Denize kıyısı olan iller için 1975'ten bu yana uzun yıllar ortalama deniz suyu yüzey sıcaklığı değerleri (°C)																						
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)																						
Veri formatı																						
<table border="1"><thead><tr><th></th><th>1975</th><th>.....</th><th>.....</th><th>.....</th><th>.....</th><th>2010</th><th>2011</th><th>2012</th><th>2013</th><th>.....</th></tr></thead><tbody><tr><td>Yıllık Ortalama</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr></tbody></table>		1975	2010	2011	2012	2013	Yıllık Ortalama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1975	2010	2011	2012	2013												
Yıllık Ortalama	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-												
Kaynak: Meteoroloji İl Müdürlüğü, 2014																						
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimizin herhangi bir denize kıyısı bulunmamaktadır.																						

3.HAVA KALİTESİ

HAVA KALİTESİ																					
GÖSTERGE: Hava Kirleticileri																					
TANIM: Bu gösterge; havadaki SO ₂ ve PM ₁₀ konsantrasyon miktarını göstermektedir. (SO ₂ yakıtların doğal olarak yapısında bulunan kükürt bileşiklerinin yanma esnasında açığa çıkmasıyla oluşan kirlenici, boğucu, renksiz ve asidik gazdır. Partikül maddeler, gaz halindeki emisyonların kimyasal dönüşümü ve yığın halinde şekillenmesi ile oluşur. 5-10 mikrometre çaplı partiküller, asılı partikül olarak tanımlanır. Genel olarak heterojen karışımları içerir ve karakteristikleri bir yerden bir başka yere önemli değişiklik gösterir. Çapı 10 mikrometre altındaki partiküller maddelere PM ₁₀ denir.)																					
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü																					
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde oluşan SO ₂ ve PM ₁₀ miktarları ortalamalarının yıllara göre değişimi ve yıllık olarak aşım gün sayısı değişimi (İldeki ölçüm istasyonlarının kurulma tarihinden itibaren)																					
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)																					
<table border="1"><thead><tr><th>Yıl</th><th>SO₂</th><th>PM₁₀</th></tr></thead><tbody><tr><td>2009</td><td>160</td><td>242</td></tr><tr><td>2010</td><td>117</td><td>71</td></tr><tr><td>2011</td><td>169</td><td>92</td></tr><tr><td>2012</td><td>165</td><td>110</td></tr><tr><td>2013</td><td>84</td><td>96</td></tr><tr><td>2014</td><td>52</td><td>85</td></tr></tbody></table>	Yıl	SO ₂	PM ₁₀	2009	160	242	2010	117	71	2011	169	92	2012	165	110	2013	84	96	2014	52	85
Yıl	SO ₂	PM ₁₀																			
2009	160	242																			
2010	117	71																			
2011	169	92																			
2012	165	110																			
2013	84	96																			
2014	52	85																			

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

PM 2009 yılında ortalamanın yüksek olduğu, 2010 yılında hızlı bir düşüş meydana geldiği ve 2011 yılında tekrar yükseliş ve 2014 iniş çıkışlar gözlemlenmektedir. 2009 - 2014 yılları arası genel olarak değerlendirdiğimizde ise ortalama $116 \mu\text{g}/\text{m}^3$ bir değer ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

SO₂ 2009 yılında ortalamanın 160 olduğu, 2010 yılında bir düşüş meydana geldiği ve 2011 yılına kadar tekrar yükseliş gözlenmekte olup, 2014 yılına kadar inişler görülmektedir. 2009 - 2014 yılları arası genel olarak değerlendirdiğimizde ise ortalama $124,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ bir değer ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Hafif düşme sağlayan neden ilimizde hava kirliliğine neden olan ısınmada kullanılan kömürlerin analizler yapılmadan kullanılması, hava kirliliği ile ilgili bilinç düzeyinin yükselmesi ve çevre kirliliği ile ilgili yürütülen eğitim çalışmalarınıdır. İstenilen seviyede bir düşüş sağlanmamasının temel nedeni ilimizde topoğrafi şartlar, hava sirkülasyonunun yetersiz olmasıdır.

Kaynak: Hava Kalitesi İzleme İstasyonları Web Sitesi, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki grafikte verilmiştir.

4. SU-ATIKSU

SU-ATIKSU

GÖSTERGE: Su Kullanımı

TANIM: Bu gösterge belediye, sulama, içme ve kullanma, sanayi olmak üzere sektörel bazda kaynaklardan çekilen toplam su miktarını gösterir.

Önerilen Kaynak: DSİ, TÜİK

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi:

Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

Veri Formatı

	1990		2004		2008		2012		2030	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Toplam										
Sulama	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İçme-Kullanma	-		2.694.693		3.322.132		-	-	-	
Sanayi	-	-	-	-	25.000	-	-	-	-	-

Kaynak: Çevre Durum Raporu, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

Konu ile ilgili veri temin edilememiştir.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

SU-ATIKSU					
GÖSTERGE: Belediye İçme Kullanma Suyu Kaynakları					
TANIM: Belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu temin edilen baraj, kuyu, doğal kaynak, göl ve gölet olmak üzere çekilen suyun kaynaklarına göre oranını ifade etmektedir.					
Önerilen Kaynak: TÜİK					
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İlde 1990 ve sonrasında, baraj, kuyu, doğal kaynak, göl ve göletlerden çekilen su miktarı, toplam çekilen su miktarı, (1000 m ³ /yıl)					
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)					
Veri Formatı					
Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su (1000 m³/yıl)					
	Baraj	Kuyu	Kaynak	Akarsu	Göl-Gölet
1990	-	-	-	-	-
2004	-	-	6,946	-	-
2008	-	300	8.790	-	-
2012	-	3.176	5.682	-	-
2014	-	-	-	-	-
Kaynak: TÜİK, 2014					
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.					

SU-ATIKSU									
GÖSTERGE: Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Veren Belediyeler									
TANIM: Bu gösterge atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren belediye sayısını ve atıksu arıtma tesislerine bağlı nüfusun yüzdelik oranını ifade eder.									
Önerilen Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası atıksu arıtma tesislerine bağlı nüfus, tüm il nüfusu, oranları (%)									
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)									
Veri Formatı									
YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Atıksu Arıtma Tesisi ile Hizmet Veren Belediye Sayısı	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Arıtma Tesisine Bağlı Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı (%)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014									
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz sınırları içerisinde atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.									

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

SU-ATIKSU									
GÖSTERGE: Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayıları ve nüfusu									
TANIM: Bu gösterge 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)									
Önerilen Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki 1994 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)									
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)									
Veri Formatı									
YILLAR	1994	1998	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı	2	2	3	3	3	3	3	3	-
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%)	29	41	44	44	43	44	23	34	-
Kaynak: TÜİK, 2014									
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.									

SU-ATIKSU									
GÖSTERGE: Sanayiden Kaynaklanan Atıksu ve Bertarafı									
TANIM: Bu gösterge yıllar itibariyle sanayi faaliyetlerinden kaynaklanan atıksu miktarları, atıksu arıtma tesisi ile hizmet veren sanayi bölgeleri ve oluşan atıksuyun arıtılma oranını ifade eder.									
Önerilen Kaynak: TÜİK, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü									
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ildeki sanayi bölgelerinden ve diğer sanayiden kaynaklanan atıksu miktarı, arıtma tesisi sayısı ve arıtılan atıksuyun kısmının toplam atıksu miktarına oranı (%)									
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)									
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014									
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz sınırları içerisinde sanayiden kaynaklanan atıksu bulunmamaktadır.									

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

5. ARAZİ KULLANIMI

ARAZİ KULLANIMI							
GÖSTERGE: Arazi Kullanımı							
TANIM: Bu gösterge CORINE Arazi Örtüsü kategorilerine göre göreceli arazi örtüsü dağılımını gösterir.							
Önerilen Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı							
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: 1990, 2000, 2006, 2012 ve sonrası yılları arazi kullanımlarının miktarı (ha) ve değişim oranı (%).							
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)							
Veri Formatı							
	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ						ALANDA ARTIŞ(+) /AZALIŞ (-)
	1990		2000		2006		
Arazi Sınıfı	km2	%	km2	%	km2	%	(km2)
1. Yapay Bölgeler	1,362.24	0.19107	1,838.99	0.25794	1,675.00	0.23494	+312,76
2. Tarımsal Alanlar	50,519.51	7.08615	50,092.30	7.02622	41,554.63	5.82868	-8994,88
3. Orman ve Yarı	654,561.84	91.81241	654,512.32	91.80546	635,778.46	89.17774	-18783,38
4. Sulak Alanlar	4,110.58	0.57657	4,110.58	0.57657	31,546.08	4.42483	+27435,5
5. Su Yapıları	2,379.83	0.33381	2,379.83	0.33381	2,379.83	0.33381	0
TOPLAM	712934	100.000047	712934	100	712934	100	
Kaynak: Çevre Durum Raporu, 2013							
Değerlendirme ve Sonuçlar. Konu ile ilgili veri temin edilememiştir.							

6. TARIM

TARIM	
GÖSTERGE: Kişi Başına Tarım Alanı	
TANIM: Toplam ekilebilir tarım arazisinin, toplam nüfusa oranı olarak ifade edilir.	
Önerilen Kaynak: TÜİK	
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Ekilebilir arazi toplamı (ha) ve toplam nüfus (kişi), kişi başına tarım arazisi (ha/kişi)	
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır) İlimizin ekilebilir arazi toplamı: 32.021ha, Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçi sayısı: 6.665kişi olup, kişi başına düşen tarım arazisi: 4,8ha(48da)	
Arazi Sınıfı	Dekar
1. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Ekilen Alanı	263.600,00
2. Nadas Alanı	26.758,00
3. Sebze Bahçeleri Alanı	15.225,00
4. Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkilerinin Alanı	32.702,00
5. Süs Bitkileri Alanı	0
TOPLAM	338.285,00

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

<p>Kaynak: TÜİK, 2014 Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014</p>
<p>Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimizin ekilebilir arazi toplamı: 32.021 ha, Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı çiftçi sayısı: 6.665kişi olup, kişi başına düşen tarım arazisi: 4,8ha (48da)</p>

TARIM
GÖSTERGE: Kimyasal Gübre Tüketimi
TANIM: Tarımsal alanlarda kullanılan gübre miktarını ve hektar başına kullanılan mineral azot, fosfor ve potas miktarını gösterir.
Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TÜİK
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık toplam gübre tüketimi (ton), toplam tarımsal alan (ha), hektar başına kullanılan gübre ve mineral azot, fosfor ve potas miktarı (ton/ha) ve yıllar itibariyle değişimi
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)</i>
Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. <i>İlimizde resmi olarak faaliyet gösteren herhangi bir gübre bayiimiz bulunmamaktadır.</i>

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

TARIM
GÖSTERGE: Tarım İlacı Kullanımı
TANIM: Toplam tarım ilacı kullanımını (ton birimiyle aktif bileşen) ve hektar başına düşen tarım ilacı miktarıdır.
Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, TÜİK
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık toplam tarım ilacı tüketimi (ton), toplam tarımsal alan (ha), hektar başına düşen tarım ilacı (ton/ha) ve yıllar itibariyle değişimi
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır) 2014 yılında ilimizde zirai mücadele çalışmaları kapsamında; 1,76 ton tarım ilacı 999 ha alanda değişik hastalık ve zararlılara karşı zirai mücadele çalışması yapılmıştır. Hektar başına düşen tarım ilacı kullanımı; 567kg dir. Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. 2014 yılında ilimizde zirai mücadele çalışmaları kapsamında; 1,76 ton tarım ilacı 999 ha alanda değişik hastalık ve zararlılara karşı zirai mücadele çalışması yapılmıştır.

TARIM																																																	
GÖSTERGE: Organik Tarım																																																	
TANIM: Toplam kullanılan tarımsal alanın oranı olarak organik tarım alanı (organik olarak ekilen mevcut alanların ve organik tarıma geçiş sürecinde olan alanların toplamı) payıdır.																																																	
Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri																																																	
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Organik alanların toplam alanı (ha), Toplam tarım alanına oranı (%), Türkiye toplam organik tarım alanı içerisindeki oranı (%), Organik Tarım Alanında Toplam Üretim Miktarı (ton)																																																	
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)																																																	
Veri Formatı İlimizde 2014 yılında Organik tarım desteği kapsamında başvuru yapan çiftçilerin destekleme alanı 636ha olup, ilimizin toplam desteklemeye tabi tarım alanı ise 32.021ha' dır. <i>Organik tarım alanı/Toplam Tarım alanına oranı: 636/32021(%0,19)(binde 19)</i>																																																	
<table border="1"><thead><tr><th rowspan="2"></th><th colspan="2">Toplam Üretim</th><th colspan="2">Üretim Miktarı</th></tr><tr><th>Alan(ha)</th><th>Artıs*(%)</th><th>Miktar(ton/da)</th><th>Artıs*(%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2002</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>2003</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>2004</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>2005</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>2011</td><td>6.599</td><td>%100</td><td>16479</td><td>%100</td></tr><tr><td>2012</td><td>4.203</td><td>-%37</td><td>10381</td><td>-%37</td></tr><tr><td>2013</td><td>636</td><td>-%85</td><td>1557</td><td>-%85</td></tr><tr><td>2014</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></tbody></table>		Toplam Üretim		Üretim Miktarı		Alan(ha)	Artıs*(%)	Miktar(ton/da)	Artıs*(%)	2002	0	0	0	0	2003	0	0	0	0	2004	0	0	0	0	2005	0	0	0	0	2011	6.599	%100	16479	%100	2012	4.203	-%37	10381	-%37	2013	636	-%85	1557	-%85	2014				
		Toplam Üretim		Üretim Miktarı																																													
	Alan(ha)	Artıs*(%)	Miktar(ton/da)	Artıs*(%)																																													
2002	0	0	0	0																																													
2003	0	0	0	0																																													
2004	0	0	0	0																																													
2005	0	0	0	0																																													
2011	6.599	%100	16479	%100																																													
2012	4.203	-%37	10381	-%37																																													
2013	636	-%85	1557	-%85																																													
2014																																																	
<i>*Azalışlar 2011 yılı baz alınarak hesaplanmıştır.(Azalışlar ir önceki yıllara kıyaslama yapılarak hesaplanmıştır.)</i>																																																	
NOT: * İlimizde organik tarım desteklemeleri 2011 yılında başladığından önceki yıllara ait veri yoktur.(Üretim Miktarı ortalama 250kg alınmıştır.)																																																	

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

** Organik tarıma başvuru yapan üretici sayısı düştüğünden bu desteklemeye bağlı olarak üretim alanı da düşmüş olup, ilimizde üretimde azalma olmuştur.

*** 2014 yılı başvuruları henüz sonuçlanmamıştır.

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.

7. ORMAN

ORMAN

GÖSTERGE: Ormanlık Alanlar

TANIM: Orman alanlarının toplam büyüklüğünü ve yıllara göre değişimini ifade eder.

Önerilen Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki toplam orman alanı (ha), yıllık değişimi (ha/yıl), orman vasfına göre dağılımı (%), ağaç türleri, sayıları ve oranları (sayı, %)

Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

İldeki toplam orman alanı (ha), yıllık değişimi (ha/yıl) orman vasfına göre dağılımı (%), ağaç türleri, sayıları ve oranları (sayı, %) belirtilen tablo.

	MERKEZ	ÇUKURCA	ŞEMDİNLİ	YÜKSEKOVA	TOPLAM
Seri Adedi	62.617,00				62.617,00
Ormanlık Sahalar					
Bozuk Baltalık Orman					
Verimli Baltalık Orman					
Baltalık Orman Sahası					
Bozuk Kuru Orman Sahası	44.596,00				44.596,00
Verimli Kuru Orman	14.294,00				14.294,00
Kuru Orman Sahası					
Verimli Orman Sahası					
Bozuk Orman Sahası					
Ormansız Sahalar	261.048,50				261.048,50

Kaynak: Orman Bölge Müdürlükleri, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

8. BALIKÇILIK

BALIKÇILIK						
GÖSTERGE: Balıkçılık						
TANIM: Her yıl, denizlerde avcılığı yapılan balıklar (denize kıyısı olan iller için), kabuklu deniz ürünleri ve yumuşakçalar ile iç sularda avlanan tatlı su ürünleri ile yetiştiricilik ürünleri olmak üzere üretilen balık miktarını gösterir. Üretime ilişkin veri yakalandığı zamanki ağırlığı olan canlı ağırlık ile ifade edilir.						
Önerilen Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri						
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Kıyı şeridi uzunluğu (km), deniz alanı ve iç su alanı (ha), su ürünleri üretimi (bin ton) ve yıllara göre değişimi (%), Balık türlerinin dağılımı (%)						
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)						
Veri Formatı						
YILLAR	2009	2010	2011	2012	2013	2014
İçsu Avcılığı (ton)	0	0	0	0	0	0
Deniz Balıkları Avcılığı(ton)	0	0	0	0	0	0
Diğer Deniz Ürünleri	0	0	0	0	0	0
Yetiştiricilik Ürünleri(ton)	-	18,4	234,5	339	236,3	231
Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri, 2014						
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.						

9. ALTYAPI VE ULAŞTIRMA

ALTYAPI VE ULAŞTIRMA
GÖSTERGE: Karayolu ve Demiryolu Ağı
TANIM: İldeki toplam karayolu (otoyollar, devlet yolları, il yolları) ve demiryolu gelişimi ve uzunluğunu ifade eder.
Önerilen Kaynak: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bölge Müdürlükleri
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre karayolu ve demiryolu uzunlukları (km)

Veri Formatı

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2014
Karayolu Ağ Uzunluğu (km)	536	536	536	536	536	578	578	575	575	575	575	598
Demiryolu Ağ Uzunluğu (km)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kaynak: Karayolları 11. Bölge Müdürlüğü, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.
İlimizde 598 km karayolu ağı olup; yolların 216 km devlet yolu, 382 km'si il yolu olmak üzere 31 Km Bitümlü Sıcak Karışım Kaplamalı Yol, 398 km Sathi Kaplamalı Yol, 72 km Stabilize Yol, 48 km Toprak Yol ve 49 km Diğer Yollarda(Ham) oluşmaktadır.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

ALTYAPI VE ULAŞTIRMA											
GÖSTERGE: Motorlu Kara Taşıtı Sayısı											
TANIM: İldeki, Otomobil (arazi taşıtı dahil), Minibüs, Otobüs, Kamyonet, Kamyon, Motosiklet, Özel Amaçlı Taşıtlar, Yol ve İş Makinaları ve Traktör toplamından ibaret motorlu kara taşıtı sayısını ifade eder											
Önerilen Kaynak: TÜİK											
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre motorlu kara taşıtı sayısı, taşıt kategorileri ve toplam araç sayısı içerisindeki oranları (%), İldeki kişi başına düşen araç sayısı											
Durum ve eğilimler;											
YIL	BÖLGE ADI	Otomobil	Minibüs	Otobüs	Kamyonet	Kamyon	Motosiklet	Yol ve iş makineleri	Özel amaçlı taşıtlar	Traktör	Bin kişi başına otomobil sayısı
1995	Hakkari	1328	186	33	257	250	135	95	53	290	
1996	Hakkari	1272	184	29	254	231	134	87	50	284	
1997	Hakkari	1184	186	26	261	208	147	82	50	483	
1998	Hakkari	1244	209	32	284	222	156	83	60	514	
1999	Hakkari	1284	200	27	294	280	157	94	61	508	
2000	Hakkari	1402	218	23	326	368	157	111	64	517	
2001	Hakkari	1497	245	29	365	415	161	126	71	529	
2002	Hakkari	1556	271	25	397	426	160	128	71	522	
2003	Hakkari	1614	284	28	466	474	159	126	76	534	
2004	Hakkari	1733	347	40	592	673	160	-	69	521	
2005	Hakkari	1925	458	44	754	755	159	-	74	549	
2006	Hakkari	2236	576	48	1072	855	163	-	81	573	
2007	Hakkari	2489	705	56	1276	939	167	-	90	582	10
2008	Hakkari	2560	805	57	1558	1230	170	-	97	596	10
2009	Hakkari	2616	903	67	1974	1478	172	-	106	606	10
2010	Hakkari	2799	1075	79	2692	1625	177	-	120	636	11
2011	Hakkari	2500	1115	93	2945	1721	175	-	185	672	9
2012	Hakkari	2290	1174	99	3117	1780	187	-	210	703	8
2013	Hakkari	2178	1215	84	3080	1766	196	-	216	732	8
2014	Hakkari	2093	1280	67	2895	1610	201	-	246	779	8
Kaynak: TÜİK, 2014											
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.											

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

10. ATIK

ATIK								
GÖSTERGE: Belediyeler Tarafından ya da Belediye Adına Toplanan Atık ve Bertarafı								
TANIM: Bu gösterge, il içinde, belediyeler tarafından ya da belediyeler adına toplanan katı atıkların miktarı ve düzenli depolama oranını ifade eder. Belediye atıklarının en önemli miktarı haneler tarafından üretilen atıklardır. Ayrıca alım-satım ve ticaret kuruluşları, ofis binaları, kurum ve küçük işyeri atıklarını da kapsamaktadır								
Önerilen Kaynak: TÜİK								
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllık olarak belediyelerce ya da belediye adına toplanan katı atıklar (Ton), Düzenli Depolanan Katı Atık Miktarı (ton) ve oranı (%)								
Durum ve eğilimler;								
			Düzenli depolama sahalarına götürülen	Kompost tesislerine götürülen	Açıkta yakma	Dereye ve göle dökme	Gömme	Diğer⁽¹⁾
	Toplam	Belediye çöplüğü						
2010	26 727	25 306	-	-	1 360	-	-	61
2012	26 982	25 990	-	-	-	-	-	992
Kaynak: TÜİK, 2014								
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.								

ATIK								
GÖSTERGE: Katı Atıkların Düzenli Depolanması								
TANIM: İldeki katı atık tesisi sayısı ve hizmet verilen nüfus oranını ifade eder.								
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü								
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İldeki katı atık tesis sayısı, katı atık düzenli depolama hizmeti veren belediye sayısı ve nüfus, hizmet verilen nüfusun tüm il nüfusuna oranı (%)								
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)								
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014								
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz sınırları içerisinde düzenli katı atık depolama alanı bulunmamaktadır.								

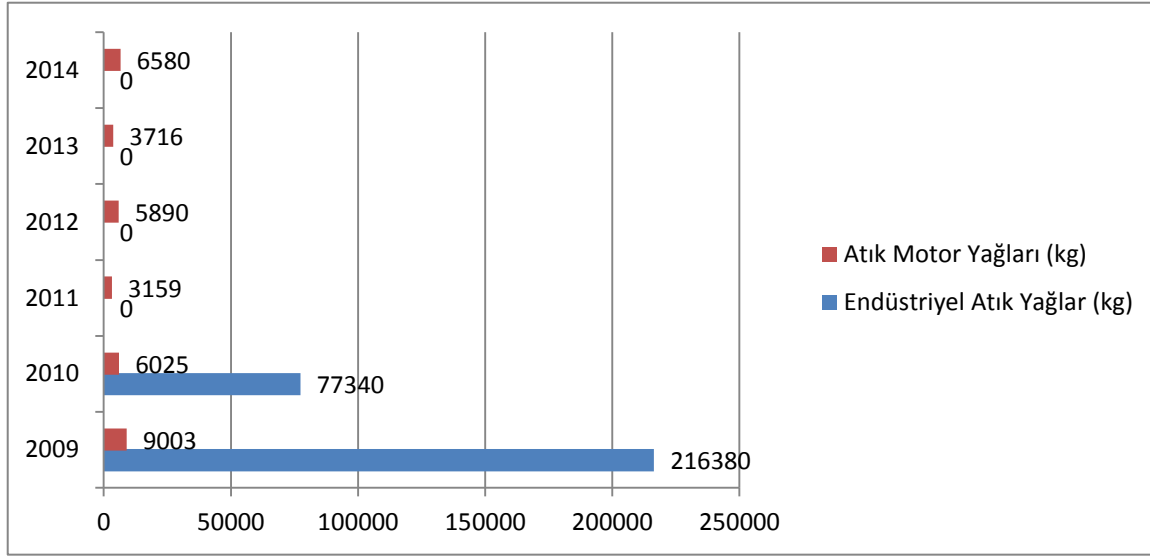
HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

ATIK														
GÖSTERGE: Tıbbi Atıklar														
TANIM: İl için, ayrı olarak toplanan tıbbi atık miktarlarının yıllık olarak belirtilmesi ve toplanan tıbbi atıkların bertaraf yöntemlerinin oransal olarak ifade edilmesidir.														
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü														
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle toplanan tıbbi atık miktarı (ton), yöntemlerine göre bertaraf oranları (%) ve bertaraf tesisi sayısı														
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)														
<div style="text-align: center;"><h3>Yıllara Göre Tıbbi Atık Miktarı (Kg/yıl)</h3><table border="1"><thead><tr><th>Yıl</th><th>Tıbbi Atık Miktarı (Kg/yıl)</th></tr></thead><tbody><tr><td>2009</td><td>215350</td></tr><tr><td>2010</td><td>208372</td></tr><tr><td>2011</td><td>271548</td></tr><tr><td>2012</td><td>142279</td></tr><tr><td>2013</td><td>176557</td></tr><tr><td>2014</td><td>221224</td></tr></tbody></table></div>	Yıl	Tıbbi Atık Miktarı (Kg/yıl)	2009	215350	2010	208372	2011	271548	2012	142279	2013	176557	2014	221224
Yıl	Tıbbi Atık Miktarı (Kg/yıl)													
2009	215350													
2010	208372													
2011	271548													
2012	142279													
2013	176557													
2014	221224													
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014														
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki grafikte verilmiştir.														

ATIK
GÖSTERGE: Atık Yağlar
TANIM: İl içinde toplanan atık yağların miktarını ve geri kazanım ya da bertaraf oranlarını ifade eder.
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle ilde toplanan atık yağın türlerine göre miktarı (ton), bertarafa ve geri kazanıma ilişkin oranları (%)

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki grafikte verilmiştir. Atıkyağlar PETDER tarafından toplanmaktadır.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

ATIK
GÖSTERGE: Bitkisel Atık Yağlar
TANIM: İl içinde toplanan bitkisel atık yağların miktarını ve geri kazanım-bertaraf oranlarını ifade eder.
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle ilde toplanan bitkisel atık yağın türlerine göre miktarı (ton), bertarafa ve geri kazanıma ilişkin oranları (%)
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)</i>
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde bitkisel atık yağ toplanması ile ilgili veri bulunmamaktadır.

ATIK
GÖSTERGE: Ambalaj Atıkları
TANIM: İl içerisinde oluşan ambalaj atıklarının miktarlarını ve geri kazanımına ilişkin bilgileri içerir.
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre; üretilen toplam ambalaj atık miktarı ve ambalaj cinsi (ton), geri kazanılan toplam ambalaj atık miktarı (ton), piyasaya sürülen ambalaj miktarı (ton), hedeflenen geri kazanım oranları (%), geri kazanılması gereken miktar (ton), kayıtlı ekonomik tesis sayısı ve lisanslı tesisi sayısı
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)</i>
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz sınırları içerisinde ambalaj üretimi yapan ve kendi ürününü üretilip paketleyen tesisi bulunmamaktadır.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

ATIK
GÖSTERGE: Ömrünü Tamamlamış Lastikler
TANIM: Ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları, geri kazanım tesisleri ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarını ifade eder.
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllara göre, ömrünü tamamlamış lastiklerin toplanma miktarları ve geri kazanım tesislerinde ve çimento fabrikalarında ek yakıt olarak kullanılan miktarları (ton)
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)</i>
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Ömrünü Tamamlamış Lastikler ile ilgili veri bulunmamaktadır.

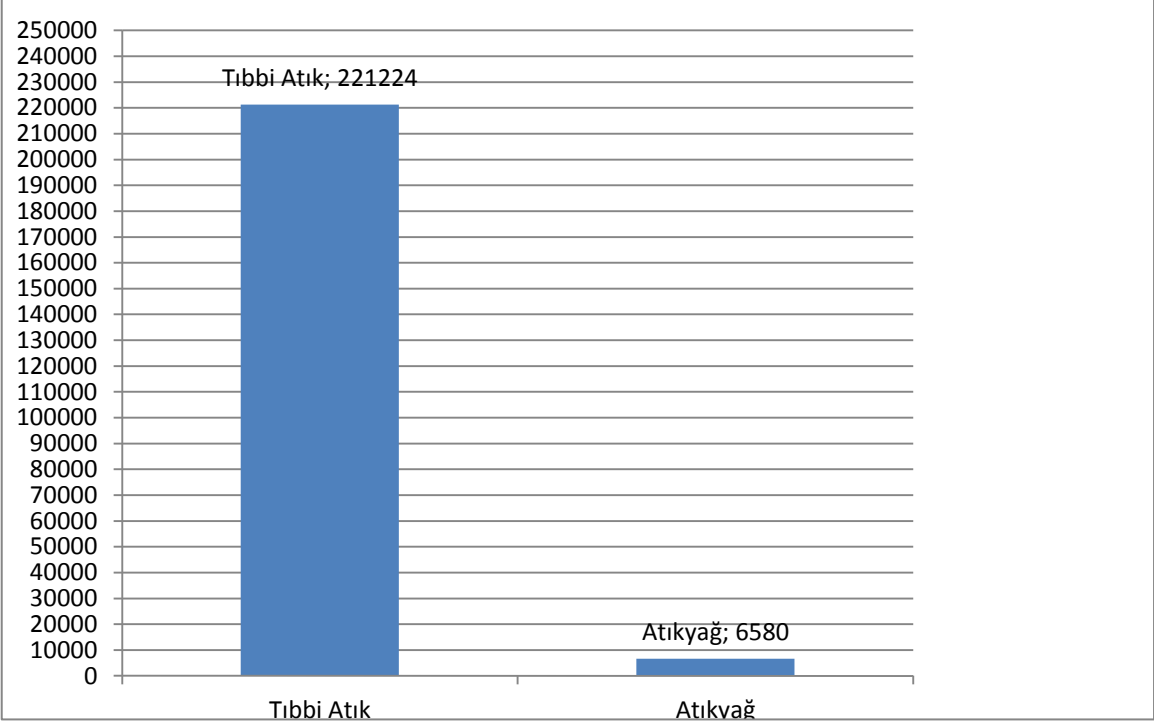
ATIK
GÖSTERGE: Ömrünü Tamamlamış Araçlar
TANIM: İl genelinde yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısını vb. bilgileri ifade eder.
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle hurdaya ayrılan araç sayısı
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)</i>
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Ömrünü Tamamlamış Araçlar ile ilgili 2014 yılında 1 adet veri kaydedilmiştir.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

ATIK
Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar
TANIM: Atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarları ve işleme tesis sayılarını ifade eder.
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle, atık elektrikli ve elektronik eşya toplama miktarı (ton) ve işleme tesis sayısı
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)</i>
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Atık Elektrikli -Elektronik Eşyalar ile ilgili veri bulunmamaktadır.

ATIK
Maden Atıkları
TANIM: İl genelinde, cevher tiplerine göre, zenginleştirme tesisi sayısı ve zenginleştirme proses atıklarının dağılımını ifade eder.
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle cevher tiplerine göre zenginleştirme tesisi sayısı, zenginleştirme proses atıkları miktarları (ton)
Durum ve eğilimler; <i>(Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)</i>
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014
Değerlendirme ve Sonuçlar. Müdürlüğümüzde Maden Atıkları ile ilgili veri bulunmamaktadır.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

ATIK						
Tehlikeli Atıklar						
TANIM: İl genelinde, yıllar itibariyle toplanan tehlikeli atıkların miktarı ile geri kazanımı, yakma ve nihai bertaraf edilenlerin miktarlarını ifade eder.						
Önerilen Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü						
Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle, il içinde toplanan tehlikeli atıkların miktarı (ton), ara depolama geri kazanım, yakma ve nihai bertaraf miktarları (ton) ve geri kazanım türlerine göre oranları (%)						
Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)						
 <table border="1"><thead><tr><th>Kategori</th><th>Miktar (ton)</th></tr></thead><tbody><tr><td>Tıbbi Atık</td><td>221224</td></tr><tr><td>Atıkyağ</td><td>6580</td></tr></tbody></table>	Kategori	Miktar (ton)	Tıbbi Atık	221224	Atıkyağ	6580
Kategori	Miktar (ton)					
Tıbbi Atık	221224					
Atıkyağ	6580					
Kaynak: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014						
Değerlendirme ve Sonuçlar. İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.						

11.TURİZM

TURİZM
Yabancı Turist Sayıları
TANIM: Bu gösterge, il düzeyinde bir yılda giriş çıkış yapan yerli ve yabancı turist sayısının yıllara göre değişimini ifade eder

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Önerilen Kaynak: TÜİK, Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: İl düzeyinde 2000 yılı ve sonrasındaki yıllarda giriş yapan yerli ziyaretçi sayısı (kişi), yabancı ziyaretçi sayısı, bu sayıların yıllara göre değişimi (%), bir önceki yıl için ziyaretçi sayısının aylara göre dağılımı

Durum ve eğilimler;

2003 Yılı Ve Sonrasındaki Yıllarda Giriş Yapan Yabancı Ziyaretçi Sayıları (Kişi)

Yıl	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	915				3.669			4.584
2013	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	993			273	211			1.476
2012	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari				155	635			790
2011	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	268			286	549			1.103
2010	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	1.049	155		171	969	294	574	3.212
2009	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	1.970	272		180	1.662	285		4.369
2008	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	657			382	536	302		1.876
2007	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	1.244	394	141	163	994	157		3.093
2006	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	1.035	208		1.304	789	151		3.486
2005	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	1.225				1.868	493		3.587
2004	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	982		117		167	167		1.433
2003	Otel	Pansiyon	Kamp/Karavan	Kendi evi	Arkadaş, Akraba evi	Ulaşım aracı(Kruvaziyer yat,tren,tır)	Diğer	Toplam
Hakkari	8.861	222	351		3.753	247		13.434

2000 Yılı ve Sonrasındaki Yıllarda Giriş Yapan Yerli Ziyaretçi Sayıları (Kişi)

Yıl	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
2014					
Hakkari	266	2.852			3.118
2013	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari				269	269
2011	Otel	Kendi Evi	Kiralık Ev	Arkadaş, Akraba evi	
Hakkari		1.793		428	2.222
2010	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari		770		609	1.380
2009	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari		1.244		726	1.970
2008	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari		1.437		1.432	2.869
2007	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari	401	1.202			1.603
2006	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari	279	838			1.117

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

2004	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari		474		445	919
2003	Otel	Kendi evi	Kiralık ev	Arkadaş, Akraba evi	Toplam
Hakkari		186	289		476

Kaynak: TÜİK, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimiz ile ilgili veriler yukarıdaki tablo da verilmiştir.

TURİZM

Mavi Bayrak Uygulamaları

TANIM: (Denize Kıyısı Olan İller İçin) Gerekli standartları taşıyan nitelikli plaj ve marinalara verilen uluslararası bir çevre ödülü olan mavi bayrağın, Türkiye’de 1997 yılından itibaren verildiği plaj ve marinaların yıllar itibari ile toplam sayılarının belirtilmesidir.

Önerilen Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü

Kullanılan Veri ve Gösterge Birimi: Yıllar itibariyle, mavi bayrak almaya hak kazanmış plaj ve marina sayıları

Durum ve eğilimler; (Şekil, çizelge ya da grafik yer alır)

Kaynak: Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü, 2014

Değerlendirme ve Sonuçlar.

İlimiz sınırları içerisinde mavi bayrak almaya hak kazanmış plaj ve marina bulunmamaktadır.

BÖLÜM I. HAVA KİRLİLİĞİ

I.1. Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırma

Hava Kalitesi İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
1 (İyi)	0 – 50	0-100	0-100	0-5500	0-120 ^L	0-50
2 (Orta)	51 – 100	101-250	101-200	5501-10000	121-160	51-100 ^L
3 (Hassas)	101 – 150	251-500 ^L	201-500	10001-16000 ^L	161-180 ^B	101-260 ^U
4 (Sağlıksız)	151 – 200	501-850 ^U	501-1000	16001-24000	181-240 ^U	261-400 ^U
5 (Kötü)	201 – 300	851-1100 ^U	1001-2000	24001-32000	241-700	401-520 ^U
6 (Tehlikeli)	301 – 500	>1101	>2001	>32001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

I.1.1. İlinize ait 2014 yılı içindeki aylık ortalama ölçüm değerlerini yukarıdaki Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, aşağıdaki çizelgede uygun sınıfı "X" ile işaretleyiniz.

AYLAR	Aylık Ortama (µg/m ³) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																													
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
OCAK		X																												
ŞUBAT		X																												
MART		X																												
NİSAN	X																													
MAYIS	X																													
HAZİRAN	X																													
TEMMUZ	X																													
AĞUSTOS	X																													
EYLÜL																														
EKİM	X																													
KASIM	X																													
ARALIK	X																													

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (iyi) , 2 (orta) , 3 (hassas) , 4 (sağlıksız) , 5 (kötü) , 6 (tehlikeli)

Kaynak: Hava Kalitesi İzleme İstasyonları Web Sitesi, 2014

I.1.2. İlinize ait Kış sezonu ortalama ölçüm değerlerini (2013 yılı Ekim- 2014 Mart arası 6 aylık ortalama) Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak uygun sınıfı "X" ile işaretleyiniz.

Kış sezonu ortalama ölçüm değeri; raporu hazırlanan yılın bir önceki yılının Ekim ayı ile raporu hazırlanan yılın Mart ayı arasındaki 6 aylık ortalamayı ifade etmektedir. Söz konusu 6 aylık ortalama ölçüm değerlerini, Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, çizelgede uygun sınıfa "X" ile işaretlemeniz istenmektedir.

	Kış Sezonu (Ekim-Mart) 6 Aylık Ortama (µg/m ³) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																													
	SO ₂						NO ₂						CO						O ₃						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Kış Sezonu (Ekim-Mart)		X																												

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (iyi) , 2 (orta) , 3 (hassas) , 4 (sağlıksız) , 5 (kötü) , 6 (tehlikeli)

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Kaynak: *Hava Kalitesi İzleme İstasyonları Web Sitesi, 2014*

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

I.3. Hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde il/ilçelerde alınan tedbirleri "X" ile işaretleyiniz.

I.3.'de, hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde, il sınırları içerisinde ne tür tedbirler alındığı bilgisi istenmektedir. Çizelgede her bir tedbir için belirtilen numara altında, alınan tedbirler için işaretleme yapılması istenmektedir.

YERLEŞİM YERİNİN ADI		ALINAN TEDBİR/TEDBİRLER								
		a	b	c	d	e	f	g	h	i
İL MERKEZİ	1.	X								
	2.								X	
	3.					X				
	.			X						
	.						X			
İLÇELER	1.	X								
	2.								X	
	3.					X				
	4.			X						
	5.						X			
	6.	X								
	7.								X	
	8.					X				
	9.			X						
	10.						X			
	.	X								
.								X		

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Tedbirler:

a. Kaliteli katı/sıvı yakıt kullanımı
b. Doğalgaz kullanımı
c. Bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları
d. Ağaçlandırma çalışmaları/orman alanlarının, yeşil alanların artırılması
e. Motorlu taşıtların egzoz gazı ölçümleri
f. Sanayi kuruluşlarının emisyon izni almaları
g. Sanayi tesislerinin yerleşim yeri dışına çıkarılmaları
h. Denetim
i. Diğer (Varsa yukarıya ayrılan bölümde belirtiniz).

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

I.4. Hava kirliliğinin giderilmesinde, yıl içerisinde, il/ilçelerde karşılaşılan güçlükleri önem sırasına göre rakam ile belirtiniz.

I.4.'de hava kirliliğinin önlenmesinde, yıl içinde, ilinizde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1, 2, 3, 4, şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. "Karşılaşılan güçlükler" altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir. Bunların haricinde "diğer" olarak belirtilmesi gereken husus varsa, ayrıca belirtilmelidir.

Karşılaşılan Güçlükler	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması	7	7	
b. Ateşçilerin eğitimsiz veya bilinçsiz olması	6	6	
c. Halkın alım gücünün düşük olmasından dolayı kalitesiz yakıt kullanılması	1	1	
d. Kaliteli yakıt temininde zorluklar	3	3	
e. Kurumsal ve yasal eksiklikler	8	8	
f. Toplumda bilinç eksikliği	5	5	
g. Meteorolojik faktörler	4	4	
h. Topografik faktörler	2	2	
i. Diğer (Belirtiniz).....			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM II. SU KİRLİLİĞİ

II.1. İl sınırları içerisinde bulunan su kaynaklarının kalite değerlendirmesi

Su kirliliği, II.1.1-II.1.3'de il sınırları içerisinde, yıl içinde, kirliliğe maruz kalmış su kaynaklarının (yüzeysel, yeraltı ve yüzme suları) adları, kalite sınıfları ile bunların çizelgede belirtilen kirlenme nedenleri dikkate alınarak işaretlenmesi istenmektedir.

II.1.1. İl sınırlarında bulunan yüzeysel sularının kalite sınıflarını Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzeysel Su Adı	Kalite sınıfı				Kirlenme Nedenleri								
	1	2	3	4	a	b	c	d	e	f	g	h	i
					Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Denizcilik Faaliyetleri	Diğer (Belirtiniz)
Zap Nehri	X				X	X							
Pesant Çayı	X				X	X							
Nehil Çayı	X				X	X							

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

II.1.2. İl sınırlarında bulunan yeraltı sularının kalite sınıflarını Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yeraltı suyunun bulunduğu bölge	Yeraltı Su Kalite Sınıfı			Kirlenme Nedenleri								
	İyi	Zayıf	Yeterli veri yok	a	b	c	d	e	f	g	h	i
				Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Deniz Suyu Girişimi	Diğer (Belirtiniz)
Berçelan	X											
Büyükçiftlik	X											

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

II.1.3. İl sınırlarında bulunan yüzme sularının kalite sınıflarını Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzme Suyunun bulunduğu bölge/plaj	Mavi Bayrak Ödülü		Yüzme Suyu Kalite Sınıfı (*)				Kirlenme Nedenleri						
	Var	Yok	A	B	C	D	a	b	c	d	e	f	g
							Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Deniz/Göl Taşımacılığı	Diğer (Belirtiniz)
İlimiz sınırları içerisinde yüzme suyu bulunmama ktadır													

(*) A sınıfı çok iyi/mükemmel, B sınıfı iyi kalite, C sınıfı kötü kalite ve D sınıfı çok kötü kalite/yasaklanması gereken olarak kalite kategorilerini temsil etmektedir.

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

II.2. Yıl içinde, il sınırları içindeki il/ilçelerde atıksuların yol açtığı kirlenmenin nedenlerini uygun seçenekleri "X" ile işaretleyerek belirtiniz.

II.2.'de, il sınırları içerisindeki yerleşim merkezlerinde (il merkezi ve ilçelerin her biri için) atıksulardan kaynaklanan kirliliğin nedenlerinin çizelgenin altında belirtilen maddeler dikkate alınmak ve (X) koymak suretiyle işaretlenmesi istenmektedir. Çizelgede geçen "İl Merkezi" ifadesiyle, İliniz Büyükşehir Belediyesi ise, Büyükşehir Belediyesine bağlı ilçeler, değilse merkez ilçe kastedilmektedir.

Yerleşim Yerinin Adı	Atık Sulardan Kaynaklanan Kirliliğin Nedenleri													
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	
İl Merkezi	1.		X											
	2.	X												
	3.					X								
	.				X									
	.													
	.													
İlçeler	1.		X											
	2.	X												
	3.					X								
	4.						X							
	5.				X									
	6.													
	7.													
	8.													
	9.													
	10.													
	11.													
	.													
	.													
.														

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Belediye Başkanlıkları

Kirlilik Nedenleri:

- Kanalizasyon şebekesinin olmaması veya yetersiz olması
- Yerleşim yerlerinde evsel nitelikli atıksuların arıtılmaması
- Büyük sanayi kuruluşlarının atıksularını arıtmaması
- Küçük sanayilerde toplu arıtmanın olmaması
- Foseptik çukurların sağlıklı şekilde inşa edilmemesi
- Foseptik atıkların vidanjörlerle çekildikten sonra gelişigüzel yerlere boşaltılması
- Zirai mücadele ilaçlarının kullanımı
- Kimyasal gübre kullanımı
- Arıtma tesisi kapasite ve verimlerinin yetersiz olması
- Arıtma tesisinde görevli olan personelin yetersiz olması
- Hayvancılık atıkları
- Maden atıkları
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

II.3. Su kirliliğinin önlenmesi amacıyla alıcı ortamlarda aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını çizelgede (x) işareti koyarak belirtiniz.

II.3.'de, su kirliliğinin önlenmesi amacıyla her bir alıcı su ortamı için, çizelgenin altında belirtilen maddelerin dikkate alınarak tedbirlerin çizelgede işaretlenmesi istenmektedir.

Alıcı Ortamın Adı	Su Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınan Tedbirler								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Deniz									
1.									
2.									
.									
Göller									
1.									
2.									
3.									
.									
Akarsular									
1.	x								
2.			x						
3.					x				
.		x							
Havzalar									
1.									
2.	x								
3.			x						
.					x				
Yeraltı Suları		x							
1.									
2.									
3.	x								
.			x						
Jeotermal Kaynaklar					x				
1.		x							
2.									
3.									
.									
Diğer Alıcı Su Ortamları									
1.									
2.									
.	x								

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Belediye Başkanlıkları

Alınan Tedbirler:

- Kanalizasyon şebekesinin yapılması ya da yenilenmesi
- Aritma tesisi /deniz deşarjı /depolama alanları yapılması
- Yerleşim merkezinde foseptik kullanılması
- Tarımsal faaliyetlerde kullanılan zirai mücadele ilacı ve gübrenin aşırı ve yanlış kullanımının önlenmesi
- Yönetmelikler çerçevesinde denetim yapılması
- Deniz araçlarının atıklarını boşaltabilmeleri için uygun yerlerin hazırlanması
- Sanayi kuruluşlarının atıksuları için deşarj izni alması
- Toplumsal bilgilendirilme ve bilinçlendirme faaliyetleri
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

II.4. Su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlükleri en önemliden az önemliye doğru numara vererek (1,2,3,...) işaretleyiniz.

II.4'de su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. "Karşılaşılan güçlükler" altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması	4	4	
b. Mali imkansızlıklar nedeniyle arıtma tesislerinin kurulamaması	1	1	
c. Kurumsal ve yasal eksiklikler	2	2	
d. Toplumda bilinç eksikliği	3	3	
e. Diğer (Belirtiniz).....			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,...şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM III. TOPRAK KİRLİLİĞİ

III.1. İlinizde toprak kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam ile işaretleyerek belirtiniz.

III.1'de, il sınırları içerisinde toprak kirliliğine neden olan kaynakların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Toprak kirliliğine neden olan kaynaklar altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

Kirlenme Kaynağı	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi kaynaklı atık boşaltımı			
b. Madencilik atıkları			
c. Vahşi depolanan evsel katı atıklar	1	1	
d. Vahşi depolanan tehlikeli atıklar			
e. Plansız kentleşme			
f. Aşırı gübre kullanımı	3	3	
g. Aşırı tarım ilacı kullanımı	2	2	
h. Hayvancılık atıkları			
i. Diğer (Atıksu).....	4	4	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

III.2. Toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde, aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını önem sırasına göre rakam * ile belirtiniz.

III.2'de, toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde belirtilen tedbirlerden hangileri alınıyor ise, bunların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

ALINAN TEDBİRLER	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi/Madencilik tesislerinin sıvı, katı ve gaz atıklarının mevzuata uygun olarak bertarafının sağlanması	4	4	
b. Kentleşmenin Çevre Düzeni Planlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi			
c. Mevzuata uygun olarak gübreleme, ilaçlama ve sulamanın yapılması	3	3	
d. Erozyon mücadele çalışmaları			
e. Geri dönüşüm/yeniden kullanım uygulamaları	2	2	
f. Diğer (Katı atıkların düzenli depolanması)	1	1	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

Kaynaklar: Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

BÖLÜM IV. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNLARI

IV.1. Aşağıdaki Konu Başlıklarını Dikkate Alarak, yıl sonu itibariyle, il Sınırları İçinde Görülen Çevre Sorunlarını Önem ve Önceliklerine Göre Rakam (Önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1, 2, 3, 4, 5, ... şeklinde numaralandırınız) Vererek Sıralayınız. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir.

IV.1’de, sıralanan çevre sorunları dikkate alınarak, yıl sonu itibariyle, il sınırlarınız içerisinde, görülen bu sorunların önem ve önceliklerine göre, en önemliden en az önemliye doğru 1,2,3,4,5... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir. Ayrıca çizelgede yer alan her çevre sorunu için iliniz sınırları içinde geçerli olan nedenleri ışaretleyiniz.

NOT: Ölçüm değerleri, göstergeler, her bölümün sonundaki sonuç ve değerlendirme kısımları, konularına göre şikayet sayısı, şikayetin ceza ile sonuçlanma oranı, konularına göre ceza sayısı, yapılan denetimler sonucu edinilen deneyimler vb. çevre sorunlarının hangi alanda yoğunlaştığı konusunda yol gösterici olabilir.

ÇEVRE SORUNLARI	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŐİŐLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Hava kirliliği	3	3	
b. Su kirliliği	1	1	
c. Toprak kirliliği			
d. Atıklar	2	2	
e. Gürültü kirliliği	4	4	
f. Erozyon			
g. Doğal çevrenin tahribatı (Orman, Mera, Sulak alan, Kıyı, Biyolojik çeşitlilik ve habitat kaybı)			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

HAKKARİ İL ÇEVRE DURUM RAPORU 2014

IV.2. İl Sınırları İçerisinde IV.1'de Tespit Edilen Her Bir Öncelikli Çevre Sorunu ile İlgili Olarak; Yukarıda IV.1'de Belirlemiş Olduğunuz Öncelik Sırasına Göre;

IV.2'de, IV.1'de sıralanan her bir öncelikli çevre sorunları dikkate alınarak;

- a) Çevre sorununun nedenlerini,
- b) Bu nedenlerde daha çok hangi faktör veya sektörlerin etkili olduğunu,
- c) Çevreye vermiş olduğu olumsuz etkilerini
- d) Bu sorunların giderilmesinde karşılaşılan güçlüklerini,
- e) Bu sorunları gidermek amacıyla alınan, alınması planlanan veya alınması gereken tedbirlerin neler olduğunu,
- f) Ayrıca bu başlık altında yer almasını istediğiniz diğer görüşlerinizi belirten bilgi notunu,

sistematiik ve yeterli seviyede açıklayınız.

I. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

1-) Su Kirliliği:

a-) Yüksekova ilçemizin kanalizasyon şebekesi bulunmamaktadır. İlçe de ortaya çıkan atıksular yeraltı suyuna ve yüzeysel sulara deşarj edilmektedir. İlimizde şehir merkezlerinde ortaya çıkan atıksular arıtılmadan yüzeysel sulara deşarj edilmektedir. İlçelerin altyapıları yetersiz olduğundan konutlarda ortaya çıkan atıksular su kirliliğine neden olmaktadır.

b-) Belediyeler yeterli uzman personel ve maddi güçleri olmadığından mevzuatlar kapsamında görevleri yerine yetirilmemektedir.

c-) Şehir merkezlerinde ortaya çıkan katı atıklar yeterince toplanmıyor, taşınmıyor, bertaraf edilmemektedir. Belediyelerin kullanmış oldukları Vahşi çöp depolama sahalarından ortaya çıkan atıklar ve atıklar su kirliliğine neden olmaktadır.

II. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

1-) Atıklar:

a-) Şehir merkezlerinde ortaya çıkan katı atıklar yeterince toplanmıyor, taşınmıyor, bertaraf edilmemektedir. Belediyelerin kullanmış oldukları Vahşi çöp depolama sahalarından ortaya çıkan atıklar çevre, toprak ve su kirliliğine neden olmaktadır.

b-) Belediyeler yeterli uzman personel ve maddi güçleri olmadığından mevzuatlar kapsamında görevleri yerine yetirilmemektedir.

c-) İlimizde, geri dönüşüm tesisleri olmadığından geri dönüştürülebilecek atıklar ayrı toplanıp geri dönüşüme gönderilmemektedir.

Varsa, IV.1'de, "3" ve Sonrası Numara Verdiğiniz Öncelikli Çevre Sorunlarını, IV.1'de Belirlemiş Olduğunuz Sırayla Açıklayınız

III. VE IV. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

1-) Hava Kirliliği;

a-) İlimizin konumu çanak şeklinde olduğundan hava dolaşımı olmamaktadır. Bu nedenle, özellikle kış aylarında ısınma amaçlı konutlardan kullanılan katı yakıtlar nedeniyle hava kirliliği ortaya çıkmaktadır.

b-) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından sosyal yardımlaşma vakfı tarafından ilimiz merkezinde kalitesiz kömürler nedeniyle ciddi hava kirliliği ortaya çıkmaktadır.

2-) Gürültü Kirliliği;

İlimiz de özellikle yaz aylarında dışarda ve açık alanlardan yapılan düğünler nedeniyle gürültü kirliliği olmaktadır.

TEŞEKKÜR EDERİZ...